

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 25 (2707)

Пятніца, 21 чэрвеня 1974 года

Цана 8 кап.

Партыя бачыць сваю задачу ў тым, каб забяспечваць самыя спрыяльныя ўмовы для развіцця сацыялістычнай культуры і навукі. Мы хочам, каб і ў далейшым умацоўвалася сувязь творчай інтэлігенцыі з жыццём народа, з рабочым класам і працаўнікамі вёскі. Мы хочам, каб у дэмакратычнай, патрабавальнай, таварыскай атмасферы памнажаліся духоўныя каштоўнасці, так неабходныя народу, які будзе камунізм.

Упэўнены, што дзеячы савецкай культуры, савецкай навукі заўсёды будуць на вышэйшым свайго гістарычнага прызначэння!

З прамовы Л. І. БРЭЖНЕВА на перадвыбарным сходзе выбарчыкаў Бадманскай выбарчай акругі г. Масквы.

Чытачам прыемна атрымаць кнігу з аўтографам народнага паэта Беларусі Максіма Танка.

На гэтым здымку — кадр з новага дакументальна-мастацкага фільма «Полымя». Артысты В. Козел, П. Глебаў і Ю. Каюраў у ролі партызанскіх кіраўнікоў Гарбунова, Сураўцава і Лагуна.

Танцуюць удзельнікі народнай балетнай студыі «Мара» Палаца культуры Белсаўпрофа.

ПАВЕДАМЛЕННЕ ЦЭНТРАЛЬнай ВЫБАРЧАЙ КАМІСІІ

Аб выніках выбараў у Вярхоўны Савет СССР дзевятага склікання, якія адбыліся 16 чэрвеня 1974 года

18 чэрвеня 1974 года Цэнтральная выбарчая камісія разгледзела атрыманыя даныя аб выніках выбараў і ўстанавіла, што выбары ў Вярхоўны Савет СССР па ўсіх выбарчых акругах праведзены ў поўнай адпаведнасці з патрабаваннямі Канстытуцыі СССР і Палажэння аб выбарах.

Выбарчая кампанія па выбарах у вышэйшы орган дзяржаўнай улады краіны праходзіла ў абстаноўцы высокай палітычнай і працоўнай актыўнасці ўсяго савецкага народа, пад знакам барацьбы за паспяховае ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XXIV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Падрыхтоўка і правядзенне выбараў праходзілі пры шырокім удзеле працоўных. Мільёны савецкіх людзей актыўна працавалі ў выбарчых камісіях, на выбарчых участках. Выбары ў Вярхоўны Савет СССР сталі сапраўды ўсенароднай справай.

Цэнтральная выбарчая камісія на аснове пратаколаў, прадстаўленых усімі 1.517 акруговымі выбарчымі камісіямі па выбарах у Савет Саюза і Савет Нацыянальнасцей, вызначыла канчатковыя вынікі выбараў у Вярхоўны Савет СССР у цэлым па краіне.

У спісы выбаршчыкаў для выбараў было ўнесена 161.724.222 чалавекі. У галасаванні прынялі ўдзел 161.689.612 выбаршчыкаў, або 99,98 працэнта.

Удзел выбаршчыкаў у выбарах па саюзных рэспубліках характарызуецца наступнымі данымі:

Саюзныя рэспублікі	Усяго выбаршчыкаў		Прынялі ўдзел у выбарах	у працэнтах
	у абсалютных лічбах	у працэнтах		
РСФСР	89.281.402	89.252.567	99,97	
Украінская ССР	33.932.630	33.930.511	99,99	
Беларуская ССР	6.170.189	6.169.830	99,99	
Узбекская ССР	6.167.493	6.167.408	99,99	
Казахская ССР	7.725.545	7.725.222	99,99	
Грузінская ССР	2.947.313	2.947.257	99,99	
Азербайджанская ССР	2.648.466	2.648.315	99,99	
Літоўская ССР	2.136.584	2.136.049	99,98	
Малдаўская ССР	2.353.011	2.351.933	99,95	
Латвійская ССР	1.735.842	1.735.602	99,99	
Кіргізская ССР	1.611.774	1.611.673	99,99	
Таджыцкая ССР	1.506.267	1.506.204	99,99	
Армянская ССР	1.387.027	1.386.904	99,99	
Туркменская ССР	1.132.924	1.132.810	99,99	
Эстонская ССР	987.755	987.327	99,96	

Вынікі выбараў у Савет Саюза

Для правядзення выбараў у Савет Саюза на тэрыторыі СССР было ўтворана 767 выбарчых акруг. Выбары адбыліся ва ўсіх выбарчых акругах.

За кандыдатаў у дэпутаты Савета Саюза галасавалі 161.355.959 выбаршчыкаў, што складае 99,79 працэнта. Супраць кандыдатаў галасавалі 332.664 выбаршчыкі. На падставе артыкула 88 Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Савет СССР прызнаны несапраўднымі 84 выбарчыя бюлетэні.

Вынікі галасавання пры выбарах у Савет Саюза наступныя:

Саюзныя рэспублікі	Пададзена галасоў за кандыдатаў у дэпутаты		Пададзена галасоў св.праць выдаткаў у дэпутаты	Колькасць бюлетэняў прызнаных несапраўднымі	Выбрана дэпутатаў
	у абсалютных лічбах	у працэнтах			
РСФСР	88.965.136	99,68	286.514	37	423
Украінская ССР	33.913.825	99,95	16.686	—	150
Беларуская ССР	6.166.609	99,95	3.215	—	28
Узбекская ССР	6.163.173	99,93	4.229	6	35
Казахская ССР	7.712.219	99,83	13.001	2	39
Грузінская ССР	2.946.871	99,99	380	6	15
Азербайджанская ССР	2.647.762	99,98	549	4	15
Літоўская ССР	2.135.628	99,98	416	5	10
Малдаўская ССР	2.350.773	99,95	1.160	—	11
Латвійская ССР	1.734.917	99,96	681	4	7
Кіргізская ССР	1.609.576	99,87	2.096	1	9
Таджыцкая ССР	1.504.984	99,92	1.201	—	8
Армянская ССР	1.386.568	99,98	336	—	7
Туркменская ССР	1.132.007	99,93	803	—	6
Эстонская ССР	985.911	99,86	1.397	19	4

Ва ўсіх выбарчых акругах па выбарах у Савет Саюза кандыдаты, якія балаціраваліся, атрымалі абсалютную большасць галасоў і выбраны дэпутатамі.

Усяго ў Савет Саюза выбрана 767 дэпутатаў.

Вынікі выбараў у Савет Нацыянальнасцей

Для правядзення выбараў у Савет Нацыянальнасцей на тэрыторыі ўсіх саюзных і аўтаномных рэспублік, аўтаномных абласцей і нацыянальных акруг было ўтворана 750 выбарчых акруг, у тым ліку: па 32 акругі ў кожнай саюзнай рэспубліцы, па 11 акруг у кожнай аўтаномнай рэспубліцы, па 5 акруг у кожнай аўтаномнай вобласці і па адной выбарчай акрузе ў кожнай нацыянальнай акрузе.

Вынікі галасавання пры выбарах у Савет Нацыянальнасцей наступныя:

ЦЭНТРАЛЬная ВЫБАРЧАЯ КАМІСІЯ ПА ВЫБарах у ВЯРХОўны САВЕТ СССР

18 чэрвеня 1974 года.

АД САЮЗНЫХ РЭСПУБЛІК

Саюзныя рэспублікі	Пададзена галасоў за кандыдатаў у дэпутаты		Пададзена галасоў св.праць выдаткаў у дэпутаты	Колькасць бюлетэняў прызнаных несапраўднымі	Выбрана дэпутатаў
	у абсалютных лічбах	у працэнтах			
РСФСР	89.052.893	99,78	199.632	42	32
Украінская ССР	33.915.508	99,96	15.003	—	32
Беларуская ССР	6.166.297	99,94	3.532	1	32
Узбекская ССР	6.162.292	99,92	5.113	3	32
Казахская ССР	7.712.629	99,84	12.584	1	32
Грузінская ССР	2.946.960	99,99	290	3	32
Азербайджанская ССР	2.647.572	99,98	613	4	32
Літоўская ССР	2.135.476	99,97	565	5	32
Малдаўская ССР	2.350.567	99,94	1.366	—	32
Латвійская ССР	1.734.891	99,96	685	4	32
Кіргізская ССР	1.608.884	99,83	2.788	1	32
Таджыцкая ССР	1.505.271	99,94	933	—	32
Армянская ССР	1.386.536	99,97	368	—	32
Туркменская ССР	1.132.204	99,95	606	—	32
Эстонская ССР	985.625	99,83	1.672	25	32
Па ўсіх саюзных рэспубліках	161.443.605	99,85	245.750	89	480

АД АўТАНОМНЫХ РЭСПУБЛІК

Аўтаномныя рэспублікі	Пададзена галасоў за кандыдатаў у дэпутаты		Пададзена галасоў св.праць выдаткаў у дэпутаты	Колькасць бюлетэняў прызнаных несапраўднымі	Выбрана дэпутатаў
	у абсалютных лічбах	у працэнтах			
Абхазская АССР	304.609	99,98	76	—	11
Аджарская АССР	190.776	99,97	46	3	11
Башкірская АССР	2.226.400	99,58	9.389	—	11
Бурацкая АССР	524.343	99,54	2.415	—	11
Дагестанская АССР	729.697	99,95	376	—	11
Кабардзіна-Балкарская АССР	368.096	99,78	811	1	11
Калмыцкая АССР	161.186	99,49	831	—	11
Кара-Калпакская АССР	344.175	99,96	145	—	11
Карельская АССР	463.177	99,76	1.094	—	11
Комі АССР	570.194	99,75	1.456	—	11
Марыйская АССР	425.531	99,84	670	—	11
Мардоўская АССР	624.854	99,95	337	—	11
Нахічэванская АССР	98.352	99,59	5	—	11
Паўночна-Асецінская АССР	349.308	99,59	1.451	—	11
Татарская АССР	2.050.448	99,46	11.122	—	11
Тувінская АССР	128.423	99,87	172	—	11
Удмурцкая АССР	877.254	99,79	1.855	—	11
Чэчэна-Інгушская АССР	562.798	99,78	1.265	—	11
Чувашская АССР	733.086	99,49	3.733	—	11
Якуцкая АССР	414.236	99,66	1.412	—	11
Па ўсіх аўтаномных рэспубліках	12.146.943	99,68	38.661	4	220

АД АўТАНОМНЫХ АБЛАСЦЕЙ І НАЦЫЯНАЛЬНЫХ АКРУГ

За кандыдатаў у дэпутаты Савета Нацыянальнасцей ад АўТАНОМНЫХ АБЛАСЦЕЙ галасавалі 1.187.822 выбаршчыкі, што складае 99,72 працэнта. Супраць галасавалі 3.293 выбаршчыкі. Прызнаны несапраўдным адзін выбарчы бюлетэнь.

За кандыдатаў у дэпутаты Савета Нацыянальнасцей ад НАЦЫЯНАЛЬНЫХ АКРУГ галасавалі 667.085 выбаршчыкаў, што складае 99,72 працэнта. Супраць галасавалі 1.892 выбаршчыкі.

Тым чынам, ва ўсіх выбарчых акругах па выбарах у Савет Нацыянальнасцей кандыдаты, якія балаціраваліся, атрымалі абсалютную большасць галасоў і выбраны дэпутатамі. Усяго ў Савет Нацыянальнасцей выбрана 750 дэпутатаў, у тым ліку: ад саюзных рэспублік 480 дэпутатаў, ад аўтаномных рэспублік 220 дэпутатаў, ад аўтаномных абласцей 40 дэпутатаў і ад нацыянальных акруг 10 дэпутатаў.

Цэнтральная выбарчая камісія на аснове артыкула 38 Палажэння аб выбарах у Вярхоўны Савет СССР зарэгістравала выбраных дэпутатаў у Вярхоўны Савет СССР дзевятага склікання па ўсіх 1.517 выбарчых акругах, у тым ліку 767 дэпутатаў Савета Саюза і 750 дэпутатаў Савета Нацыянальнасцей. У саставе дэпутатаў 498 рабочых, або 32,8 працэнта, 271 калгаснік, або 17,9 працэнта, а ўсяго рабочых і калгаснікаў 769, або 50,7 працэнта.

Сярод дэпутатаў членаў і кандыдатаў у члены КПСС 1.096, або 72,2 працэнта, беспартыйных 421, або 27,8 працэнта, жанчын 475, або 31,3 працэнта. Дэпутатаў ва ўзросце да 30 гадоў 279, або 18,4 працэнта, членаў ВЛКСМ 174, або 11,5 працэнта.

Вынікі выбараў у Вярхоўны Савет СССР пераканаўча раскрываюць сутнасць сацыялістычнай дэмакратыі, сапраўды народны характар Саветаў. Аднадушнае выбранне ў вышэйшы орган дзяржаўнай улады кандыдатаў блоку камуністаў і беспартыйных зноў прадэманстравала маналітнае адзінства і згуртаванасць савецкіх людзей вакол Камуністычнай партыі і яе ленінскага Цэнтральнага Камітэта. Іх рашучасць і надалей самааддана змагацца за ажыццяўленне велічных планаў камуністычнага будаўніцтва.

НАШ КОНКУРС

ТАБЕ, ПЯЦІ ГОДКА!

ЧАЛАВЕК, які хоць раз у жыцці трымаў экзамен, пагодзіцца са мной, што элемент выпадковасці прысутнічае заўсёды. Менавіта ён і нараджае хваліванне, трывогу...

А для хірурга кожная аперацыя — экзамен. І трывога яго бясконца. Бо, ведама, як непаўторныя лёсы чалавечыя, так своеасаблівыя і іх хваробы. Паспех жа заўжды вызначаецца ведамі, вопытам, аперацыйным майстэрствам хірурга...

Помніцца, у гутарцы са мною вопытны хірург, кандыдат медыцынскіх навук Праскоўя Маркаўна Дземішэвіч сказала:

— Самаадчуванне такое, нібыта паміраеш разам з хворым і ўжо пасля, калі трывога за жыццё застаецца заду — разам з ім, хворым, нараджаецца зноўку.

...З Тамарай Кірылаўнай Гецман даводзілася сустрэцца значна раней. Але менавіта цяпер неяк асабліва блізка сутыкнулася з яе прафесійнымі трывогамі, з тым, што вылучае, розніцу яе хірургічныя почырк.

Вечарам пазваніла ёй дамоў, недзе каля сямі. Тамары Кірылаўны яшчэ не было.

— У іх там пасяджэнне, — адказала яе маці. — Ці будзе дома? Канечне... Нанач прыходзіць... Пазваніце яшчэ раз... — параіла ветліва.

Званю праз гадзіну...

Гэта яна — Тамара Кірылаўна. Звычайна звонкі бадзёры голас, сёння здаўся самотным, трывожна сцішаным...

— Вы некуды спяшаецеся... — пытаюся праз якую хвіліну, адчуўшы ў яе словах паспешлівасць.

— Чакаю машыну. Толькі-толькі пазванілі з аддзялення. Сказалі, выслалі...

— Аперацыя?

— Тэрміновая...

Настойліва прашу дазволу прысутнічаць... У адказ гучыць катэгарычнае:

— Не!..

І ўсё-такі недзе ў глыбіні тлее надзея...

— Часта аперыруеце?

— 150 — 250 аперацый у год.

— А заўтра?

— Планаваў...

Я павінна трапіць у аперацыйную... Абавязкова!.. Заўтра!..

Прадчуванне спраўдалася. Дакладней, амаль інтуітыўна, я адчула ў голасе Тамары Кірылаўны, што ўнутрана яна саступае мне. Яна згодна на маю прысутнасць...

А раніцай я ўжо была ля прахадной. Але мне яшчэ патрэбна дамовіцца з загадчыкам хірургічнага аддзялення, а чалавек ён, калі верыць чуткам, ой, які незгаворлівы...

Пачынаю «шторм»... Васіль Іосіфавіч сапраўды здаецца няўмольным. Але, падалося, лёд — крапуўся... Толькі нешта ж марудзяць. Доўга не даюць белы халат. Я чакаю ў кабінце, калі раптам на парозе з'яўляецца заклапочаная Тамара Кірылаўна:

— Усё-такі настаялі на сваім...

— Калі не вельмі буду перашкаджаць?

— Ну, што ж, пайду мыцца... Чакаць не буду...

З надзеяй і адчаем гляджу ўслед... А халат — не нясуць. Прыкра, вельмі прыкра... Але ж:

Нарэшце... Аправаю медыцынскі халат, завязваю хусцінку, прымаю з рук медсястры маску...

...У аперацыйнай сіпці

трымала паперад сябе пад сурвэткай, толькі рукі... Менавіта цяпер, у гэтую хвіліну, яны падаліся мне самым вартым, што толькі было ў яе: залатыя...

...Нарэшце, у аперацыйную прывялі пацыентку, невысокую, танклявую сялянку. Я бачу яе дужыя, спрацаваныя рукі. Хворую ўкладваюць на аперацыйны стол. Хірургу і асістэнтам прымацоўваюць стэрыльныя прыднікі. Змазваюць рукі... Вось яны, магічныя рукі ў пальчатках...

Да аперацыйнага стала прысунуты падстаўкі, столік з інструментам.

— Паехалі? — Тамара Кірылаўна глядзіць на анестэзіёлага.

— Можна...

Нібыта хвіліны перад

Ніна ЗАГОРСКАЯ

ХІРУРГ

кіслародны балон, падміргае аперацыйны юпітэр...

Ля аперацыйнага стала трое: Браніславу Львоўну пазнаю адразу — былы анестэзіёлаг, Асістыруе. Незнаёма, сярэдніх гадоў бландзінка (пазней даведлася — доктар Сідарава) другі асістэнт. Стажор. Схіленага твару Тамары Кірылаўны не бачу. Толькі рукі... Хвіліна за хвілінай... Дваццаць, трыццаць... Апошнія імгненні аперацыі. У аперацыйнай пульсуе напружанне. Але вось Тамара Кірылаўна ўпэўнена, прыгожым швом «замэтвае» слаі папярэчнага разрэзу. І хутка, з дапамогай асістэнтаў канчае гэтую працадуру.

Радасць — агульная... Асабліва ж прамежняца шчырыя вочы хірурга.

— Перадыхнем... — чуецца голас Тамары Кірылаўны, і раптам успамінае. — Дзяўчынку з кістой перавядзіце ў трэцюю палату. Другую — пракваруйце... Гэта ўжо будзённая абавязкі загадчыцы аддзялення.

Рукі вызвалены ад пальчаткаў... Злёгка прыкрытыя стэрыльнымі сурвэткамі. Час нібыта спыніўся... Толькі напружана працуе думка хірурга. Наперадзе яшчэ адна аперацыя. «Што? Як? А раптам...» Здаецца, усё прадугледжана. Гісталаг тут...

Яе постаць, прыгожая, мякка-жаночая, цяпер чырк абвяла, нібыта зменшылася, здавалася цяжкай. І толькі рукі, якія — яна — беражліва

стартам. Тамара Кірылаўна моўчкі, засяроджана вызначае, як рабіць разрэз... Памеры фібрамы перавысілі ўсялякія спадзяванні... Вось ён, псіхалагічны стрэс. Ліхаманкава працуе мозг хірурга. Адказ, вырашэнне патрэбны імгненныя. Есць... Надсечкай пашыраецца разрэз... Якая ўпэўненасць у руках! Самы вялікі вузел выдалены. Яго прыняў гісталаг. Па характару тканіны — пухліна дэбрыкасная. Ад сэрца адлягло... З палёгкай уздыхае хірург... Зладжана працуюць асістэнты. Адсечка за адсечкай... І адразу ж — мацаванне. Перахоп рук... Дакладныя пальцы... Выгляд у Тамары Кірылаўны стомлены. Цяжкія крокі, цяжкія рукі... Ей вельмі хочацца спаць. І гэта зразумела: на працягу тыдня па 2—3 аперацыі штодзённа — раніцай і ноччу, днём і вечарам...

...Калі гавораць аб прызванні, звычайна думаюць, што, менавіта ў гэтым кірунку чалавек здольны найбольш поўна выявіць свае здольнасці. Хірургія для Тамары Кірылаўны і ёсць тая сцэжка, якая заўжды была самай жаданай. А тое, што яна абрала аперацыйнае акушэрства і гінекалогію — адносна выпадковасць.

Яшчэ ў інстытуцыя гады настаўнікі заўважылі ў здольнай дзяўчыне схільнасць да афтальмалогіі і ралі ёй абраць менавіта гэтую прафесію.

— Я ўдала аглядала дно вока. Адносна лёгка засвоіла вокавую хірургію. Але ж жыццё павярнула ў іншы бок. — Так гаварыла мне Тамара Кірылаўна. Яна на імгненне задумалася. Думкамі вярталася ў маладосць. — Было гэта дваццаць гадоў назад. Муж мой быў вайско-

вец. Ведама, даводзілася часта пераязджаць... А месцы акулістаў у раёнах часцей за ўсё заняты. Кім працаваць? Педыятрам?.. Тэрапеўтам?.. Вось тады я і абрала акушэрства-гінекалогію.

Яна змоўкла... А пасля, праз нейкую паўзу, зноў загаварыла, з ноткамі жалбы, не для мяне, хутчэй падумала ўслых:

— А я ж вельмі любіла вокавую хірургію... Вельмі...

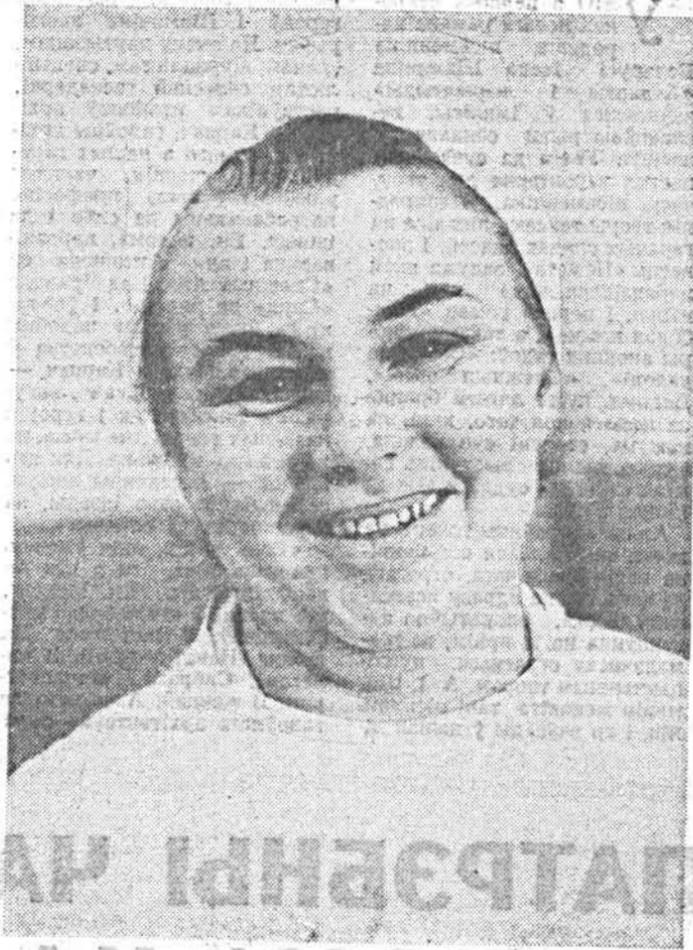
Тым часам мая памяць перакінула мосцік да гутарак з іншымі людзьмі. Неяк Ганна Лаўрэнаўна Лаўрыненка, заслужаны ўрач БССР, галоў-урач Брэсцкага радзільнага дома сказала мне:

— За гінекалогію я спайкоўна... Добрая загадчыца там. І цудоўны хірург. Аперацыйнай тэхнікай авалодала вельмі хутка. Харошы асістэнт... Калі аперыруе Тамара Кірылаўна, можна не хвалявацца. — І дадала з усмешкай: — Ды і наогул, прыемна працаваць з чалавекам, які разумее цябе, умее паспрацаваць, адстаецца сваю думку...

Аднойчы мне давялося наведаць яе палату. Там было чацвёра жанчын. Рознага ўзросту, розных прафесій, з Брэста і Кобрына. Брастчанкам Веры Гаўрычанкавай, Марфе Марцішка і Валянціне Мароз зрабілі аперацыі. Алена Анішчук чакала сваёй чаргі. Але сэрцы кожнай з іх поўніліся шчырай падзякай гэтай на дзіва шчодрай, чулівай жанчыне...

— Калі яна робіць абыход, нібыта сонца заглядае ў палату...

— На кожнага ў яе хапае пяшчоты...

— Вельмі чалавечная...
А Валянціна Мароз сказала:

— Жыццятворчыя рукі ў Тамары Кірылаўны. Пасля аперацыі я доўга не магла ачуныць. І раптам чую асцярожныя, пяшчотныя дотыкі... Адкрываю вочы — наш мілы доктар правярае пульс. Вось тады, з гэтым дотыкам, я адчула, як у кожную маю клетачку ўлівалася жыццё... І зараз, здаецца, адчуваю гэтую амаль матчыну пяшчоту. Больш бы такіх людзей з вялікім сэрцам, з вялікімі клопатам аб чалавеку.

Лепш і не скажаш...

І яшчэ прыгадваецца адна размова з Тамарай Кірылаўнай, калі я асцярожна запыталася ў яе:

— А ці... не надакучыла?.. Ваш працоўны дзень такі загрузаны... Пяцімінуткі, пасяджэнні, паталог-анатамічныя канферэнцыі ў раддоме, ды яшчэ аперацыі ў хірургічным аддзяленні... І ўсё гэта ў розных канцах горада... На ўсё патрэбен час... Усюды трэба своечасова паспець...

Яна трохі памаўчала, пасля ўсміхнулася:

— З усяго гэтага складаецца маё жыццё... Я ж яно можа надакучыць?.. І калі гаварыць адкрыта, то і далей гатова выносіць усе гэтыя клопаты — абы толькі аперыраваць... Бо кожная аперацыя, гэта, як нараджэнне... Гэта вяртанне чалавека ў жыццё бяскрыжнае, светлае...

Слухала яе словы і думала пра сябе: «Жыве чалавек на зямлі... Спадзяецца, марыць, дорыць людзям сонца, вяртае надзею не дзеля падзякі, не дзеля выканання абавязку... Дзеля жыцця...»

ПЛЕНУМ ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

Учора адбыўся чарговы пленум праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. З дакладам «Аб выкананні рашэнняў VI з'езда пісьменнікаў Беларусі» выступіў

намеснік старшыні праўлення СП БССР А. С. Грачанікаў. Падрабязна справаздача аб пленуме будзе змешчана ў чарговым нумары штотыднёвіка.

УЖО з першых старо-нак новага рамана на-роднага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна «Атланты і карыятыды» акупаецца ў імклівы, неспакойны рытм сённяшняга жыцця. Увага да сучаснасці наогул характэрна для творчасці пісьменніка. Папярэднія творы таксама пісаліся па гарацых слядах падзей. І апо-весце «Помста», задума якой нарадзілася яшчэ там, на вайне, і першы раман «Глыбокая плынь», а таксама творы апошніх гадоў: «Сэрца на далоні», «Снежныя зімы». Вядома, куды лягчэй брацца за пяро пасля таго, калі, як кажуць, страціў супакоюцца, і само жыццё выступіць самым строгім суддзёй тых ці іншых з'яў.

Аднак сапраўдны талент не можа кацаць. Для пісьменніка патрабавальнага, строгага да сябе важна адразу асэнсаваць падзеі, аператыўна адгукнуцца на іх яркім, па-грамадзянску страсным, публіцыстычным творам. А І. Шамякін менавіта такі пісьмен-нік, і ён заўсёды ў нашай лі-

ка. Так, прафесійны дыяпазон герояў І. Шамякіна пашы-рыўся. На змену партызанам, урачам, журналістам, спецыя-лістам сельскай гаспадаркі, настаўнікам прыйшоў архі-тэктар Карнач, галоўны архі-тэктар аднаго з нашых гара-доў, наш сучаснік, чалавек улюбёны ў сваю прафесію, патрабавальны да сябе і да іншых. Ён, вядома, адрозні-ваецца і ад Антанюка са «Снежных зім», і ад Яраша з «Сэрца на далоні». І ўсё-та-кі ён шмат у чым падобны на іх. Гэтае падабенства ў тым, што Максім Карнач — неспакойная, творчая нату-ра, ён таксама, як і героі з названых твораў, не можа, не хоча жыць пыхенька. Для яго жыццё — пастаянны пошук, барацьба за свае ідэалы, за справядлівасць справы:

«Есць людзі, якія ўмеюць пра жыццё ціха, ні з кім не канфлітуючы. Ён, Максім, усё жыццё з кім-небудзь кан-фліктаваў. У інстытуце. На працы. Нават у арміі. З ка-легамі. Сябрамі. Начальст-вам. З жонкай. А на пасадзе галоўнага архітэктара — адра-

ні. Ахвяраваў талентам, творчым прэстыжам. Адмо-віўся ад свайго імя. Дзе хто прачытае, што гэта збудавана па праекту Шугачова?.. І я не страціў надзеі збудав-ваць нешта такое, чым бы людзі любаваліся! Дзе лю-дзям было б зручна, прыго-жа жыць».

Аднак ёсць адно «але», якое пачынае ламаць перша-пачатковую задуму. Вышэй-шыя арганізацыі плануюць пабудаванне ў горадзе хіміч-ны камбінат. І гарадскія ўлады ад гэтага адмовіцца не могуць. Камбінат — пер-спектыва развіцця горада. Гэта — тысячы квадратных метраў жылля, школы, клу-бы, балныцы. Канечне, мож-на пагадзіцца і з прадстаўні-камі саюзнага міністэрства. Яны не выпадкова для будоў-лі аблюбоўвалі Белы Бераг: «У іх былі чыста эканаміч-ныя меркаванні: побач вада, чыгунка, шаша. Планы раз-віцця горада? Смешна выгля-далі б людзі, каб запярэчылі супраць такой будоўлі. Кам-бінат дапаможа будаваць го-

свядомае жыццё хацелася кі-раваць, але толькі ўжо маю-чы добрую лысінку, ён да-раўся да пасады кіраўніка майстэрні». Змяніліся адносі-ны да Карнача і сакратара гаркома партыі Ігнатова.

Ва ўсёй гэтай сітуацыі асабліва ярка раскрываец-ца характар Карнача. І Ша-мякін паглыбляецца ў псіха-логію свайго героя, прасоч-вае самыя нязначныя зрухі ў ягонай душы, бо толькі так, больш уважліва прыгледзеў-шыся да чалавека, можна зразумець, чым ён жыве, якія яго імкненні, планы, і дзе той адзіны вялікі ідэал, дзеля якога ён і «канфлік-туе». Таму Карнач і паўстае перад намі ва ўсёй шматгран-насці і ў той жа час непаў-торнасці свайго характару.

Яго не хочучь зразумець ін-шыя. І гэта не таму, што Карнач памыляецца. Выдат-ны спецыяліст, вялікі прак-тык і добры тэарэтык, ён ра-зумее, што значыць правіль-на будаваць горад. Але як і кожны эксперыментатар, ён часта натрыкаецца на сцяну халоднай аб'якаваці і бя-душыца, аснова якой пачынае вырастаць з памяркоўна-мяш-чанскага погляду на жыццё. «Мая хата з краю...» — можа сказаць і Ігнатова, і Макаед, бо яны ўжо ведаюць, што прапанову Карнача з плані-роўкай Зарэчнага раёна не падтрымалі вышэйшыя ін-станцыі. Вядома, спачатку, калі ў яго ўсё ладзіцца, мож-на абнадзець, пагадзіцца. А калі «канфліктуе» з Дзярж-планам, піша ў Саўмін, ды яшчэ з жонкай разводзіцца...

Ігнатова падтрымліваў га-лоўнага архітэктара толькі таму, што раней той свайі апантанай упэўненасцю дапа-магаў яму. Праўда, і цяпер сакратар гаркома ў душы зайздросціць і смеласці, і прынцыповасці Карнача. Але ж гэты Карнач і шкодзіць яму, як кіраўніку, бо дамага-ецца свайі праўды, хоць пы-танне з «пасадкай» хімічнага камбіната даўно вырашана.

Камуніст Карнач менш за ўсё думае пра сябе. Для яго галоўнае — гэта будучыня го-рада, у якім ён жыве. У ба-рацьбе за ажыццяўленне ма-ры ён выяўляе свае лепшыя чалавечыя і прафесійныя якасці: таленавітасць, пры-нцыповасць, адкрытасць, дзе-лавы падыход да справы. Канечне, як і ў кожнага ча-лавека, у ягоным характары ёсць і адмоўнае. Часам ён празмерна самаўпэўнены, рэ-кі, катэгарычны ў сцвярджен-нях. І ягоная порсткасць (успомні карначоўскае ім-кненне «ашаламіць праціўні-ка», якім ён карыстаецца ў Мінску, калі наведвае роз-ныя інстанцыі) калі-нікالی выклікае добрую ўсмішку з боку чытача. Але што зро-біць, у жыцці і так бывае, што тактыка Карнача: «не прасіць — патрабаваць, на-ступайце» — найлепшы спосаб атрымаць і дэфіцытныя будоў-нічыя матэрыялы, і трапіць на патрэбны прыём, і запэў-ніць іншых у свайі перакона-насці.

І Шамякін тонка праана-лізаваў перыпетыі жыццява-га і творчага лёсу Карнача, стварыў яркавы, самабытны партрэт нашага сучасніка, праўдасюка і арганіза-тара, камуніста і чалавека.

Ён шмат перажываў. На бю-ро гаркома партыі яго пра-панавалі вызваліць ад зай-маемай пасады. Былі хвіліны расчаравання і ў сабе, і ў лю-дзях. Але яго заўсёды з ма-ральной дэпрэсіі выводзіла праца, бо ён не толькі архі-тэктар, ён — мастак. У сябе на дачы ў Воўчым Лозе Карнач загарэўся ідэяй зра-біць помнік памёршай маці, працуе над праектам забудо-вы вёскі, у якой нарадзіўся і рос. Гэта самыя шчаслівыя мінулы ў ягоным жыцці, калі ўсёго сябе можна прысвяціць творчасці.

Карнач перамог. Яго зра-

зумеў сакратар абкома партыі Сасноўскі, падтрымаў у Саўміне. Інакш і не магло быць. Партыя ж надае вялі-кую ўвагу планамернаму раз-віццю горадабудавання, а ён, Карнач, дзеля гэтага жыве, змагаецца са сваімі праціўні-камі. Праўда, яшчэ нявыра-шаным застаецца пытанне наконт размяшчэння інтэр-ната, так і незразумела, што рабіць са старой «казармай», як гаворыць ён пра адзін з дамоў. Аднак верыцца, што і тут галоўны архітэктар не адступіцца ад свайх думак.

Раман «Атланты і карыя-тыды», як і ўсякі твор гэтага жанру, шматпланавы. І Ша-мякіна ў ім цікавіць не толь-кі праблемы, звязаныя з го-радабудаваннем. Аўтар за-думваецца і над іншымі, не менш важнымі пытаннямі, якія ставіць на прэрдні план паўсядзённае жыццё. Праб-лемы гэтыя тычацца, у асноў-ным, маральных аспектаў. Пытанні сям'і і шлюбу, адно-сіны бацькоў і дзяцей, этыка кіраўніка, дачнае будаўніц-ва — усё яны вузлаваты ў наш неспакойны дваццаты век. Зрэшты, неспасрэдна з іх пэў-ным чынам вынікаюць і вы-творчыя адносіны, бо быццё вызначае свядомасць.

Як і ў папярэдніх рама-нах, І. Шамякін паказваў ся-бе майстрам пабудовы сюжэ-та. «Атланты і карыятыды» чытаюцца з неаслабным на-пружаннем, цікавасцю. Вост-рыя, дынамічныя дзеянні зноў-такі ідзе ад значнасці тых праблем, якія ўзнімае пісьменнік. Ужо тое, што ге-роі рамана — нашы сучаснікі, патрабавала ад аўтара да-кладных характарыстык пер-санажаў. Гэтага пісьменнік дасягнуў. І хоць І. Шамякін нешматслоўны, калі гаворыць пра Шугачова, Макаеда, але дастаткова некалькіх штры-хоў, каб убачыць чалавека, зразумець, чым той жыве, што турбуе і непакоіць яго.

Мажліва, такім і атрымаў-ся Шугачоў, у якога, як мы даведваемся спачатку, «...ня-ма... шырынні мыслення, а га-лоўнае — смеласці, прыпісаны на ўсё жыццё да радвых». Але гэта толькі павярхоўнае знаёмства з чалавекам, і, як звычайна бывае ў падобных выпадках, аднабоковае. У да-лейшым Шугачоў паўстае ва-сім багаці свайі душы, як чалавек здольны. Усё дроб-знае, неабавязковае ады-ходзіць на задні план. За-стаецца ягоная светлая мара аб Зарэчным раёне, і за яе, за гэту мару, мы любім сціп-лага, непрыкметнага, нават цэльпукаватага Шугачова.

Гэтаксама адразу запамі-наецца і сакратар абкома партыі Сасноўскі, чалавек ужо немалады, але які «неад-нойчы рашаў самыя складаныя архітэктурныя задачы — такія, якія нават Ігнатова не мог рашаць».

Назва рамана «Атланты і карыятыды» — сімвалічная. Атланты... Суровыя, мужныя, велічныя. Гэта яны на сваіх магутных плячах утрымліваю-ць каскады архітэктурных збудаванняў. Ці ж не такія атланты Карнач, Шугачоў, Сасноўскі? Яны ж мысляць і дзейнічаюць па-дзяржаўна-му, і як камуністы разуме-юць, што самы суровы і па-трабавальны суддзя — час са-сапраўднаму ацэніць сме-ласці і правільнасць іхніх рашэнняў.

А карыятыды? Дробяз-насць імкненняў, вузкасць поглядаў, адсутнасць свайго «я» ў ацэніцы з'яў і людзей...

Максім Карнач — ча-ла-век патрэбны. Пабоіль бы такіх, неспакойных, апантаных, «канфлікуючых» лю-дзей сярод нас. Яны многае могуць зрабіць. І, вядома, па-будаванне сонечны, прыгожы горад будучага, дзеля якога жывуць і працуюць на зям-лі.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

ПАТРЕБНЫ ЧАЛАВЕК МАКСІМ КАРНАЧ

таратуры выступае ў ролі першапраходцы, які не баіцца ні вострых пытанняў, ні складаных праблем сучас-насці. Адсюль і напружа-насць сюжэта ягоных твораў, дынамізм дзеяння, пэўная па-лемічнасць. Героі ў нечым памыляюцца, часам дзейніча-юць празмерна прамалінейна, але яны заўсёды апантанія верай у справядлівасць свайі дзеянняў, у вялікую праўду паўсядзённага жыцця. Піс-меннік адгукнецца на вострыя сацыяльныя і маральныя праблемы часу.

Новы раман «Атланты і карыятыды» таксама сучас-ны, дакладней нават будзе сказаць — востра сучасны. Ка-лі, у прыватнасці, у «Снеж-ных зімах» падзеі ад нашых дзён былі аддзелены некаль-кімі гадамі, дык тут — пача-так сямідзесятых. І героі тва-ра — людзі, якія, хай нават мы не сустракаем іх штодня; ва ўсім разе адметныя сва-імі справамі.

Будуюцца новыя гарады, мяняецца аблічча старых, з'яўляюцца ў іх новыя мікра-раёны. Вось тут і ўзнікае важная праблема: а як жа бу-даваць далей. Вядома, што ў пасляваенныя гады, калі не хапала жылля, было спраек-тавана шмат шэрых, безаб-лічных будынкаў. Ды і ў па-нейшы час пра архітэктару не вельмі думалі. Мікрараё-ны розных, далёкіх адзін ад другога гарадоў, таксама па-добны паміж сабой, як бліз-няты-браты. Цяпер жа стано-віцца розка змянілася.

Жылы дом таксама павінен быць свайго роду помнікам архітэктары. Вядома, для гэтага неабходны дадатковыя матэрыяльныя выдаткі, але ж мы пачалі жыць лепш, і па-вінны ўжо думаць не толькі аб сённяшнім дні, але і аб заўтрашнім. І не толькі аб сабе, але і аб тых, хто прый-дзе ў нашы гарады пасля нас.

Усе гэтыя пытанні і хвалю-юць архітэктара Карнача. Адна з папярэдніх назваў ра-мана — «Галоўны архітэктар» — дакладна вызначала-кола тых праблем, якія на гэты раз зацікавілі пісьменні-

зу з многімі арганізацыямі і людзьмі: з заказчыкамі, з будоўнікамі, Дзяржбудоў і Дзяржпраектам, з кіраўніц-твам і аддзеламі выканкома, з камунальнікамі, гандляра-мі, мастакамі, транспартніка-мі».

Пасля таго, як ён прыхаў у гэты горад, тут многае змя-нілася. І не толькі дзякуючы яго непахіснай, апантанай энергіі. Побач з Карначом таксама працуюць людзі творчага пошуку. Сярод іх лепшы сябар Карнача Віктар Шугачоў, чалавек ціхі, не-прыкметны, але таленавіты. Яму часам не хапае смеласці даказаць сваю праўату. На гэта таксама ёсць свае пад-ставы. Сям'я ў Шугачова вя-лікая, а працуе ён адзін. Тут не вельмі «паканфлітуеш», бо можа атрымацца і так, што даведзеш работу шу-каць у іншым месцы, а то і ў іншым горадзе.

У цэнтры рамана, як ба-на, акрэсліваюцца праблемы, якія ўзнікаюць пры забудове горада. Вырашэнне архітэ-ктурна-планіровачных пытан-няў — справа няпростая. І, вядома, тут сутыкаюцца люд-зі розных прафесій, розных пасады і розных арганізацый. Ад галоўнага архітэктара да сакратара гаркома партыі І-гнатова і сакратара абкома Сасноўскага, і нават далей — адказныя работнікі Дзярж-плана, Дзяржбуда і прадстаў-нікі Саўміна. Пытанне ж ставіцца важнае, і тут па-трэбна ўсё ўзважыць «за» і «супраць».

І Шамякін і паказвае свай-го героя ў такі момант, калі жыццё ставіць яго перад фактам найхутчэйшага вы-рашэння пытанняў, звязаных з забудовай новага мікрараё-на. Спачатку было вырашана зрабіць яго эксперыменталь-ным, з новымі прыгожымі дамамі, з размахам, з пер-спектывай. Гэтую ідэю ўхва-ліў і сакратар гаркома Ігна-товіч. Праект распрацоўвае кіраўнік майстэрні Шугачоў.

«Дваццаць гадоў я праекта-ваў так, — гаворыць ён Кар-начу, — каб эканоміць на ко-жым метры, на кожнай лес-вічнай пляцоўцы, на камуні-кацыях, на пакарнай лесві-цы, на кустах у дварах. Я на-ступіў на горла ўласнай пер-

рад. Што хімікам да таго, што камбінат перакрэсліць іх ідэю Зарэчнага раёна — го-рада-саду».

Карнач разумее гэта. Але ў сілу свайго неспакойнага характару глядзіць глыбей і далей. Ён не супраць пабудо-вы камбіната. Але для яго важна не толькі тое, што даць гэтае прадпрыемства, але і тое, што яно возьме ў горада. У Белым жа Беразе вялікі зялёны масіў, гэта цудоўнае месца адпачынку. Яго абавязкова патрэбна заха-ваць, каб не перакрэсліць планы з эксперыментальным Зарэчным раёнам. А камбі-нат можна спланаваць і ў ін-шым месцы. І Карнач «кан-флітуе». Ён звяртаецца ў Дзяржбуд, Дзяржплан і, на-рэшце, бачачы, што яго не разумеюць і не хочучь пад-трымаць, а Ігнатова адыхо-дзіць ад свайго першапача-токовага рашэння, піша ў Саў-міна.

Гэта асноўная сюжэтная лінія рамана, і звязана яна непасрэдна з вытворчымі (творчымі) адносінамі паміж Карначом і яго праціўнікамі. Другая — узаемаадносіны Карнач і жонкі. Ён прахы-ць з Дашай шмат гадоў, ужо дарослая дачка, і здавалася, усё у іх было добра. Але так толькі здавалася... Карнач зразумець, што шчасца ў іх не атрымалася, што людзі яны чужыя. І тут ён таксама не ідзе ні на які кампраміс. Развод і толькі развод. Але ж гэта па-рознаму могуць раст-лумачыць. І ў архітэктурным упраўленні, і ў гаркоме партыі. Праўдалюбец Карнач ідзе яшчэ і на большае. Ча-ла-век крыштална чысты, ён дае самаадвод на сваю кан-дыдатуру ў члены бюро гар-кома, бо не хоча, каб таму-ся-му была магчымасць разду-ваць яго асабістую справу.

Уласна кажучы, з гэтага самаадводу і разгортваецца дзеянне ў рамана. Вось тут адразу і стала зразумелым, якія людзі акружаюць Карна-ча. Пасрэдны спецыяліст, слабавольны, бесхарактарны, але зайздросны чалавек Ма-каед, які «меў надзвычайны талент усё ўведаць, выно-хаць раней за іншых», ужо марыць аб пасадзе галоўна-га архітэктара, бо яму «...усё

І. Шамякін «Атланты і карыя-тыды». Раман. «Полымя», №1-3, 1974.

Васілю БЫКАВУ — 50

19 чэрвеня выдатнаму беларускаму празаіку Васілю Быкаву споўнілася 50 гадоў. З гэтай нагоды праўленне Саюза пісьменнікаў Беларусі накіравала юбілярну прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Васіль Уладзіміравіч! Горача вітаем Вас, выдатнага мастака слова, з пяцідзесяцігадовым юбілеем.

Вы належыце да пэкалення савецкіх пісьменнікаў, якое справядліва называюць франтавым, з'яўляецеся адным з яго самых яркіх прадстаўнікоў. Ваша юнацтва супала ў часе з грознымі гадамі Вялікай Айчыннай вайны. З самага яе пачатку Вы былі ў радах Савецкай Арміі і прайшлі з ёю складаны,

поўны суровых выпрабаванняў баявы шлях. Зведзшы на ўласным вопыце, што такое вайна, што такое змаганне з фашызмам, якой цаной здабывалася перамога, Вы падыходзіце да сваёй галоўнай тэмы — чалавек на вайне — як пісьменнік-рэаліст, сапраўдны гуманіст.

Вы валодаеце майстэрствам ствараць пэнароўныя чалавечыя характары, якія дзейнічаюць у вострых драматычных сітуацыях. Матэрыял вайны Вы імкнецеся падаць па-свойму, з глыбокім хваляваннем і роздумам.

Вашы аповесці «Жураўліны крык», «Здрада», «Альпійская балада», «Трэцяя ракета», «Абеліск», «Сотнікаў», «Дажыць да святання» і іншыя — гэта свое-

асаблівы летапіс героіні мінулай вайны, вялікага ратнага подзвігу савецкага народа. Без гэтых твораў немагчыма ўявіць сабы нашую беларускую і ўсю савецкую літаратуру.

Прыемна адзначыць, што Вашаму пяру належаць не толькі творы ў жанры прозы, Вы ўнеслі свой дастойны ўклад у кінематаграфію, а ў апошні час пачалі працу ў драматургіі.

Вашы творы перакладзены і перакладаюцца на многія мовы свету і народаў СССР, сталі здабыткам шырокага сусветнага чытача.

Свой жыццёвы поўдзень Вы сустракаеце ў росквіце свайго светлага, шчодрога таленту. І мы жадаем Вам, дарагі Васіль Уладзіміравіч, новых творчых узлётаў і здзяйсненняў, моцнага здароўя і вялікага чалавечага шчасця.

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага цёплага віншавання

ВЯЛІКАЯ

50 ГАДОЎ... Для тых, хто даўно пераступіў падобны жыццёвы парог, — гэта зусім малады ўзрост: для другіх, каму да поўдня свайго жыцця трывае яшчэ далёка, — досыць салідны. Для грамадскай ўвогуле — вельмі зручны момант аглянуцца назад і асветліць пройдзеную пісьменнікам дарогу яркім святлом шчырай гаспадарскай зацікаўленасці да здабытку яго працы і пільнага клопату пра далейшы лёс нашай мастацкай літаратуры ўвогуле і, найперш за ўсё, пра будучыню савецкага чалавека.

Творчай дзейнасцю Васіль Быкаў пачаў займацца ў сталым узросце, затое ў літаратуру прыйшоў ён не кволым пачаткоўцам, што патрабуе шмат клопатаў і штодзённай дапамогі, а досыць спелым майстрам, які цвёрда для сябе вызначыў, што трэба ісці не наезджаным гасцінцам, а пракладваць новыя сцежкі, ствараць літаратуру не для аднаго дня і не для якой-небудзь чарговай кампаніі, а на многія дзесяцігоддзі.

Ёсць прыгожая Індуская легенда аб тым, што сапраўдным песняром можна стаць толькі тады, калі зведаеш і найвялікшыя пакуты, і найвялікшую радасць.

Што да перажытых цяжкасцей і пакут, то Васілю Быкаву хапіла іх аж залішне. Цяжкае і «скупое на радасці» дзяцінства, першыя жыццёвыя няўдачы і, нарэшце, вайна. Якраз перад вайной семнаццацігадовы юнак трапіў на Украіну і там давялося капіць аковы і адступаць разам з арміяй аж да Варонежа, зазнаць «шмат трывог за сябе, за Радзіму і за лёс чалавецтва». Потым напружаная вучоба ў ваенным вучылішчы і незабыўныя пакутліва-цяжкія, гераічныя франтавыя дарогі. Ваяваў у артылерыі і ў пяхоте, абараняўся і наступаў, акружаў праціўніка і выходзіў з варажэга акружэння. Два разы быў паранены. Бацькі нават атрымалі паведамленне, што сын загінуў у баях за Радзіму.

Праз пякельныя баі прайшоў будучы пісьменнік. Няцяжка было загінуць, цяжэй было выжыць, каб перамагчы. І ён выжыў і дачакаўся сонечнай вясны Перамогі.

Прабывшы ўсю вайну на перадавой, Васіль Быкаў глыбока разумеў настрой і светаўяўленні савецкіх воінаў, быў цвёрда перакананы ў тым, што нашы салдаты і афіцеры натхняліся верай у

ПРАЎДА

перамогу, заўсёды адчувалі аднасьць з Радзімай і народам, без свабоды і незалежнасці Радзімы не мыслілі ўласнага жыцця. Вось таму ён не мог не расказаць пра вайну, ён абавязаны быў пра яе расказаць. Маўчанне значыла б здраду перад памяццю загінуўшых баявых сяброў.

Вайна ўяўляе дзівоснае спалучэнне рэзкіх кантрастаў, і таму расказваць пра яе можна па-рознаму. Для непасрэдных яе ўдзельнікаў-фронтавікоў яна паўстае перш за ўсё і галоўным чынам у сваёй суровай рэальнасці. Менавіта такой і паказвае вайну Васіль Быкаў. Бой у яго — не лёгкая забава над слабым і шкэмным праціўнікам, а смяртэльны паядынак, які нясе шматлікія ахвяры і тым, і другім; выкананне баявога задання — заўсёды звязана з пераадоленнем самых неверагодных цяжкасцей, і часта героі гінуць, застаючыся вернымі свайму воінскаму абавязку.

Наш юбіляр вызначаецца зайздросным настаянствам. Многа гадоў ён піша амаль выключна пра вайну. Асобным крытыкам пачынае мроіцца небяспека таго, што пісьменнік можа пачаць паўтарацца. А ён на злом не паўтараецца, і кожным сваім новым творам прыемна здзіўляе чытача адкрыццём невядомага яму раней, свежымі ідэямі, узбагачае нас ідэяна і маральна. Дык ці варта браць на сябе роль клапатлівых нянек.

Характэрнай асаблівасцю ў паказе вайны В. Быкавым з'яўляецца тое, што ён звычайна расказвае пра які-небудзь адзін выпадак ці, дакладней, пра адзін эпізод франтавога жыцця. Гэта дае падставу таму-сяму для закідаў у адрас пісьменніка,

маўляў, вайна паказваецца аднабакова. Няма нічога больш недарэчнага, чым падобныя абвінавачванні.

Само сабой зразумела, усё мы чакаем шырокапапулярнай эпапеі пра тры векапомныя дні, аднак самая выдатная эпапея (калі такая з'явіцца) не зможа замяніць шматлікія творы іншага характару.

Ні для каго не з'яўляецца сакрэтам той факт, што Васіль Быкаў адзін з самых папулярных савецкіх мастакоў слова. Яго творы перакладзены на многія мовы народаў Савецкага Саюза і за-

ВАЙНЫ

рубежных краін. Можна гэта выпадкова? Можна масавы чытач памыляецца ў сваім выбары? Разважаць так было б вялікай наўнасцю і недарэчнасцю.

За паказам адзінакага эпізоду і факта ў аповесцях Васіля Быкава відаць шырокае перспектыва, паўстае ва ўяўленні чытача аб'ёмная панарама тагачасных падзей. І стварае гэту перспектыву і панарамнасць аўтарскай канцэпцыі, аўтарскае разуменне і асэнсаванне апісваемых падзей.

У чым жа сутнасць быкаўскай філасофіі вайны? — Персанажы апаўданаў і аповесцей пісьменніка — гэта радыяны праціўнікі і пакутнікі вайны, яе сапраўдныя героі, хоць іх партрэты не ўпрыгожвалі газетныя палосы, а подзвігі засталіся незаўважанымі і не адзначаны ўрадавамі ўзнагародамі. Вайну з фашысцкімі захопнікамі выйграла Савецкая Армія, але ж шматмільённы калектывы, які заваяваў арміяй, складаўся з адзінак, з Сотнікавых, Іваноўскіх, Карпенкаў, Глечыкаў, Цімошкіных, Паповых. Перамога кавалася ў вялікіх бітвах пад Масквой, на Волзе, Арлоўска-Курскай дузе і ў самаадданай барацьбе мінскіх і обальскіх падпольшчыкаў, у гераічнай абароне Севастопалю, Магілёва і легендарных паходах партызанскіх злучэнняў Фёдарова і Каўпака. Для арміі і дывізіі былі свае рубяжы, для кожнага салдата ў паасобку свае.

Група байцоў пад камандаваннем Карпенкі (апавесць «Жураўліны крык») павінна абараняць невялічкі чыгуначны пераезд, каб забяспечыць планамерны адыход батальёна. Абаронцы Сталінграда пакляліся змагацца да апошняга і гаварылі, што за Волгай зямлі для іх няма. Карпенка і яго сябры таксама разумелі, што прасторы роднай краіны неабдымныя, але маленькі кавалачак зямлі каля пераезду павінен стаць для іх тым рубяжом, на якім яны мусяць затрымаць ворага.

Лейтэнант Іваноўскі (апавесць «Дажыць да святання») накіраваўся ў тыл праціўніка з групай салдат, каб узарваць склад боепрыпасаў. Потым ён марыць знішчыць штаб якой-небудзь часці ці хоць бы машыну з генералам

раўны яго дух. Героі Быкава — гэта волаты духу, людзі нязломнай сілы волі. Яны жывуць адной думкай, адным усепаглынаючым імкненнем — перамагчы ворага. Воляй васьм такіх людзей расхісталася, крышылася, знішчалася і, нарэшце, была канчаткова разгромлена магучая гітлераўская ваенная машына, што з трыумфам прайшла па краінах Еўропы. Калі ў Сотнікава (апавесць «Сотнікаў») не было ніякай магчымасці для барацьбы з ненавісным ворагам, ён змагаецца і маральна перамагае праціўніка сваёй мужнай смерцю. І не выпадкова, чытаючы пра гэтага лейтэнанта, прыгадваеш легендарных генералаў Карбышава і Раманова, урачоў Магілёўскага шпітэля, ваеннапалонных Кузняцова, Пашаніна, Паршына і многіх іншых.

Крытык Алесь Адамовіч назваў Васіля Быкава байцом на бестэрміновай перадавой. Гэта сапраўды так. Вялікі мастак слова заўсёды павінен быць у першых радах змагароў за лепшую будучыню свайго народа і ўсяго чалавецтва.

Юліян ПШЫРКОУ.

НАШ ЛЮБІМЫ ПІСЬМЕННІК

Вучні нашай школы даўно цікавіцца творчасцю вядомага беларускага празаіка Васіля Быкава. З цікавасцю пазнаёмлілі мы з яго лепшымі аповесцямі «Сотнікаў», «Абеліск», «Дажыць да святання». Запомнілася і сустрэча з пісьменнікам. Было гэта яшчэ ў 1967 годзе. Кнігі з аўтаграфамі аўтара мы захоўваем як дарагія рэліквіі. А зборнік «Адна ноч» з надпісам: «Вучням Гудзевіцкай СШ. Са шчырасцю і найлепшымі пажаданнямі Васіль Быкаў. 2 сакавіка 1968 года. Гродна», які ён потым прыслаў нам, асабліва дарагі.

Мы перапісваемся з Васілём Уладзіміравічам. А нядаўна на чытацкай канферэнцыі абмеркавалі яго аповесці «Сотнікаў» і «Абеліск». Гэта — сапраўдная проза. Сурова і мужная, яна праўдліва расказвае пра гераізм савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны.

З нецярпеннем чакаем новую аповесць Васіля Быкава, што неўзабаве будзе надрукавана ў часопісе «Малодосць».

К. СЕДЗЯНЕЎСКАЯ,
вучаніца дзевятага класа Гудзевіцкай СШ.
Мастоўскі раён.

ВЕЧАР У ДОМЕ МАСТАЦТВАЎ

Хвіліны радасці, задавальнення перажылі ўсе, хто прыйшоў заўчора а сёмай гадзіне вечара ў Дом мастацтваў на вечар, прысвечаны юбілею Васіля Быкава і арганізаваны Саюзам пісьменнікаў рэспублікі. Былія фронтавікі і партызаны, літаратары, журналісты, прадстаўнікі грамадскасці — усіх іх аб'ядна-

ла любоў да таленту майстра савецкай ваеннай прозы.

Вечар адкрыў народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін. Пра жыццёвы і творчы шлях Васіля Уладзіміравіча расказаў Генадзь Бураўкін.

Потым былі яшчэ выступленні і віншаванні. Ад рэдакцыі рэспубліканскіх газет і часопісаў, выдавецтваў, устаноў і арганізацый.

Змочны снелп стараго будынка, маленькае за кратамі аянае ўтары, дзверы ў супрацьлеглай сцяне. У роўных месцах пад сценамі сядзець Дар'я, Мацей. Па намеры сюды-туды задумліва ходзіць ЗУЕУ. Адчыняюцца дзверы. Будна і Пяткін штурхаюць у намеру пабтара Гатоўчыка.

БУДКА (з парога). Будзеш ведаць, як не слухацца нямецкай улады. (Дзверы зачыняюцца).
ГАТОЎЧЫК. Ох, ох! Будзь яна проклята! Будзь яна проклята, гэтая ўлада! Ох!
ДАР'Я. Што, білі цябе, Гатоўчык?
ГАТОЎЧЫК. Ох, аддубасілі! Так аддубасілі...
МАЦЕЙ. Чаго хоць яны дабіваюцца?
ГАТОЎЧЫК. А чорт іх ведае? У лес, кажучь, ідзі. Кажучь, агентам будзеш. Які я агент? У мяне во, пага!

Паўза.

МАЦЕЙ. Да-а...
ГАТОЎЧЫК. Дзіва ды і годзе! Схапілі, аддубасілі! За што? Што я ім зрабіў? Дарогу не ўпільнаваў? Дык што я мог без зброі? Хоць якая справядлівасць у іх ёсьць?

ЮЛЯ. Якая тут справядлівасць. Гэта фашызм!
ГАТОЎЧЫК. А ўсё-ткі! Усё-ткі! Ну, не справядлівасць, дык хоць бы які парадак! Правілы нейкія. Людзі яны ці звары?

МАЦЕЙ. Горш за зварюў.
ЮЛЯ. Звары забіваюць ад голаду або з мэтай самаабароны. І рэдка ў межах аднаго віду. А гэтыя ў мэтах сваіх шалёных ідэй.

ГАТОЎЧЫК. Чорт бы іх пабраў, гэтыя праклятыя ідэі! Калі б не было на свеце ідэй, не было б і такога кровапраліцця.

ЮЛЯ. Так нельга разважаць. Ідэі розныя бываюць.
ГАТОЎЧЫК. Розныя, і ўсе супраць нас. Колькі мы ўжо напакутваліся праз гэтыя ідэі! А людзям хіба ідэі патрэбны? Ім жыць трэба, хлеб есці ды дзіньгі даваць.

МАЦЕЙ. Эх-хе! Калі б гэта было магчыма. А то вунь, як дваццаць пяць гадоў, дык і вайна. Адна скончыцца — другая пачынаецца. А жыць і няма калі.

ГАТОЎЧЫК. Напраўду і няма калі. Я вунь ніколі, нічога, ні з кім. Выгналі дарогу пільнаваць—пільнаваў, усё як належыць. А калі там узарвалі партызаны, дык прычым я?

ДАР'Я. Я іх і ў вочы не бачыла. Сядзела і сядзела на траўцы, а пасля задрямала крыху. І дзе яны прайшлі, я і не бачыла, яй-богу. Чую толькі, як вухне, як пыхне, быццам канец свету настаў. Я з насыпу, і што было духу дамоў. А дома і ўзялі.

ЗУЕУ. Вось таму і ўзялі. Выбух, кажучь, на тваім участку. (Сядзе пад сцяну).

ДАР'Я. Ай, дужа я ведаю гэтыя участкі. Я так напалохалася, што аж цяпер калені трасуцца.

МАЦЕЙ. Цяпер ўжо чаго трэсіцца. Позна ўжо!

ГАТОЎЧЫК (схокае). Я не разумею, завошта мы павінны пакутваць? І яшчэ кажучь: павесім! І б'юць! Не, трэба нешта прыдумаць.

ЮЛЯ. Трэба маўчаць. Няхай б'юць, нічога ім не адказваць, ні ў чым не прызнавацца. Няхай пашалеюць.

ГАТОЎЧЫК. Не, не, так не пойдзе. Заядзена з імі не варта. Можна, лепш у паддаўкі згуляць? Схігрыць? Дурнямі прыкінуцца?

МАЦЕЙ. Не вельмі яны гульні тваю прымуць. Яны перш табе рэбры зламаюць...

ЮЛЯ. Яны катуюць з мэтай нас запалохаць. А мы не спалохаемся. Усё роўна яны пас жывымі адсюль не выпуцяць. Дык чаго ж нам баяцца? Выбару ж у нас няма, гэта ж панятна. Таму будзем да канца трымацца людзьмі.

ГАТОЎЧЫК. Пастой, пастой! Як жа так — няма выбару. Што мы злучылі ці што? Што мы ім зрабілі? Можна, гэта трэба ім растлумачыць?

МАЦЕЙ. Хіба яны слухаюць. Я вунь давеча хрыстом-богам кляўся: не бачыў бомбы. А яны мне ў зубы ды ў гэты склеп. І сядзі!

ГАТОЎЧЫК. Але я сапраўды ні ў чым не вінаваты. І выбух той не на маім, на суседнім участку. Няхай бы вінаватых там і шукалі.

ЮЛЯ. Пра што вы гаворыце? Якія вінаватыя? Тут няма вінаватых. Мы не злучылі. Наадварот, злучылі яны, а мы іхнія ахвяры.

ГАТОЎЧЫК. Яны злучылі, а мы невінаватыя. І мы ахвяры. І нам сядзець. Мудрагелства нейкае.

ЮЛЯ. Не мудрагелства. Усё вельмі проста, як вы не разумеце. Яны хочуць паставіць нас на калені, а мы супраціўляемся. З намі ідэя вызвалення, а кожная вялікая ідэя дорага абыходзіцца. За яе трэба заплаціць крывёй. Пачытайце гісторыю. На жаль, так было заўсёды.

ГАТОЎЧЫК. Пастой! Зноў, значыцца, ідэя! Ды не хачу я праліваць кроў ні за якія ідэі! Хай яны хоць медам мазаныя. Што я, мясны бычок ці што? Я—чалавек!

ЮЛЯ. Дзіўны, аднак, вы чалавек.

ГАТОЎЧЫК. Ды ўжо які ёсьць. І ты не зневажай мяне!

МАЦЕЙ. Яна не зневажае. Мабыць, гаворыць праўду.

ГАТОЎЧЫК. Якую праўду? У чым гэта яе праўда? Выходзіць, правільна, што нас сюды пасадзілі і заўтра павесіць?

ЮЛЯ. Не!

МАЦЕЙ. Няправільна, а што зробіш?

ГАТОЎЧЫК. Ідзі, ідзі! Я нікога не зачэпаю, але і мяне, будзь ласкава, не чапай.

МАЦЕЙ. Ты іх не чапаш, затое яны з цябе душу вынуць.

ЗУЕУ. А чаму б і не выпяць? Калі мы такія пакарлівыя. Здачы не можам даць.

МАЦЕЙ. Якая ўжо тут здача, таварышкі! У іх—сіла!

Чуецца лясак засоваў, усе насцярожваюцца, у намеру вядром у рукаў і вейнікам пад пахай ільспрытна ўлазіць паліцай Пяткін.

ПЯТКІН. Ось, прыбраць сказаці. Каб было чыста, як у царкве. Немцы дужа чысціню паважваюць. Культурная нацыя.

МАЦЕЙ. Ну і прыбірай.

ПЯТКІН. Дык вам палагаецца. А мне прыгледзець толькі.

ДАР'Я. Чаго? Нас тут запёрлі, як злодзей у якіх, і нам яшчэ прыбраць? Не дачакаецца гэтага.

ПЯТКІН (заклапочана). Ну як жа? Начальства глядзець будзе. Трэба, каб чыста, а то мяне ж у зваленне не пусцяць. А мая заўтра чарга. Ужо тры тыдні, як без звалення.

ДАР'Я. Нашто табе тое зваленне? Самагон жлуктаць?

ПЯТКІН. Э, мілая, які тут самагон! Аджлукціў сваё, цяпер язву маю. Мне бульбачку акучыць трэба.

Васіль БЫКАЎ

КАЛІ ХОЧАЦЦА ЖЫЦЬ

УРЫВАК З ДРАМЫ

Баба два разы наказвала. Ужо ўсё ў дзярэўні паакучвалі, а мая лебядой зарастае. (Пачынае паймаваць падмятаць падлогу).

ЮЛЯ. Дайце я. (Пяткін аддае вейнік).

ДАР'Я. Харытон, і які д'ябал цябе ў гэту паліцую ўцягнуў? Быў чалавек як чалавек...

ПЯТКІН. А д'ябал і ўцягнуў, Дар'я. Забыталі і прымуцілі. А цяпер... (разводзіць рукамі).

ДАР'Я. Нашы вернуцца, па галаве, нябось, не паглядзяць.

ПЯТКІН. Не паглядзяць, факт! І гэтыя не глядзяць, усё расстраляць збіраюцца, і тыя. Як ні круці, усё раўно прападань.

ЗУЕУ. Ты не чуў, што там, у паліцы, пра нас гавораць?

ПЯТКІН. Чуў крайком вуха. Кажучь, з тымі, што цягнік не ўкаравалілі, нешта рабіць будуць. Ну, і з тымі, што з лесам звязаліся, тожа. Прыехаў наш галоўны, допытываюцца. Ох, даўгая песня, на ўсю ноч счытай. І аддыхнуць некалі.

ЗУЕУ. Пяткін, а ты б не памог нам трохі? Пасля табе гэта залічыцца.

ПЯТКІН. А што?

ЗУЕУ. У адно месца збегань. Тут, у мястэчку. Недалёка.

ПЯТКІН. Не, гэтага не магу: павесіць. Я думаў вадзіць можа прынесці. Ці падсілачкі свежай. Гэта, калі ласка.

ЗУЕУ. Сволач ты!

ПЯТКІН. Сволач, канечне... Так што звяняйце.

ЮЛЯ. Які ж вы аднакі! Ну хоць бы на капейку годнасці?

ПЯТКІН. Э, дзевушка, харашо табе гаварыць. Пабыла б ты ў маёй скуры. Калі цябе і свае за чалавека не прызнаюць, і гэтыя.

МАЦЕЙ. І правільна робяць. За што ж цябе, Харытон, чалавекам прызнаваць? Ты чалавек хіба? Ты ж Іуда.

ПЯТКІН. Гэта ты правільна кажаш, Мацей. Я ўжо не чалавек, а ты крышку пасля. Хто раней, а хто пазней—усім адна дарожка. Куды дзенецца! Ну, во харашо дзеўка падмяла. Дзякуй. Я табе... На во цукру драбок...

ЮЛЯ. Не трэба мне вашага цукру.

ПЯТКІН. Гэта самае... Вось гляджу на вас і ўсё думаю. Э, ды што казаць... (Накіроўваецца да дзвярэй).

ЗУЕУ. Што, цікава? Гавары, калі пачаў ўжб.

ПЯТКІН. Вось ты, былы ваенны, камандзір, пэўна, і ты, дзеўка, маладая, прыгожая. Зачым было лезці ў такое? Сябе губіць? Заўтра ж усіх павесіць. Вунь вісельню ставяць.

ДАР'Я. Палохаеш ты?

ПЯТКІН. Чаго ж мне палохаць? Ідзі паглядзі, сама ўбачыш. (Выходзіць).

ГАТОЎЧЫК. Божа мой!

ДАР'Я. Што ён гаворыць! Дзеткі мае няшчасныя! Ой, горячка маё!

ЗУЕУ. Ну во, даседзеліся!.. Дафіласофстваліся! Трэба ўцякаць! (Паўза, усе ў разгубленасці). Ну! Як

мага хутчэй трэба ўцякаць! Гэта адзіны выхад. Другога не будзе!

ЮЛЯ (страпануўшыся). На самай справе...

ЗУЕУ. Ну! Інакш заўтра павесіць... Усіх. Без суда.

Без следства.

МАЦЕЙ. Гэта яны могуць. Вядомая справа.

ЗУЕУ. Трэба рызыкнуць! Авоць выгарыць. Галоўнае, з гэтага склепа вырвацца.

МАЦЕЙ. Думаеш, гэта лёгка. О-ей!

ЗУЕУ. Канечне, канечне! Але на што ж тады спадзявацца? Болей няма на што. (Гатоўчыку). Цябе як завуць?

ГАТОЎЧЫК. Гатоўчык, ну.

ЗУЕУ. Вось ты, шывка гарачы...

ГАТОЎЧЫК. Чаму я гарачы? Я бязвінна прападань не хачу.

ЗУЕУ. Гэта адразу відно, што бязвінна.

ГАТОЎЧЫК. Яй-богу! Жыву ціха, як мыша. Ні з кім нічога. З братам, ведаеш, нават перастаў страчацца.

ЗУЕУ. Але ж яны ўсё роўна не вераць?

ГАТОЎЧЫК. Не вераць. Я кляўся, а яны не вераць. Кажучь, сувязь з бандытамі. Ды не ведаю я ніякіх бандытаў. Ці я сам сабе вораг?

ЗУЕУ. Канечне, канечне. Значыць, павесіць. Раз сувязь з бандытамі, значыць, павесіць. У іх проста.

ГАТОЎЧЫК. Ну.

ЗУЕУ. Значыць, адзін выхад — уцякаць.

ГАТОЎЧЫК. Ды я не супраць. Калі б было можна...

МАЦЕЙ. У тым-та і справа—нельга. Дарма ты, таварыш, трывожыш людзей. Нічога не выйдзе.

ЮЛЯ. Дзядуля, а можа і выйдзе? А можа і палучыцца?

ЗУЕУ. Падумаеце, як жа быць? Уся наша падзея толькі на нас саміх. Хто ж яшчэ нас выратуе? Толькі самі. Галоўнае — дзейнічаць разам і дружна. І хутка—пяць секунд, і ўсё павінна быць скончана. А пасля—хто куды.

ЮЛЯ. А калі не ўдасца?

ЗУЕУ. А калі не ўдасца, што ж. Заўтра павесіць. Вы ж ведаеце, як яны гэта робяць? Звяжучь, выведучь на плошчу, вярхоўку на шыю і—услон з-пад ног. Адрозу пазванкі хрась і—гатовы. Нават не паспееш выкнучь.

ЮЛЯ. Ладна! Хопіць! (Мацею). Гэта праўда. Трэба наважыцца. А не выйдзе, што мы трацім? Жыцьце! Дык яно ўжо страчана.

ЗУЕУ. Іменна. А пашэнціць—мы яго выйграем. Як падаруначак будзе. Дык слухай (Гатоўчыку): адчыняюцца дзверы і ты... Ось тут у мяне крыху махоркі — адразу яму ў вочы. Я вырываю зброю...

МАЦЕЙ. Ох, штосьці не тое... Не тое, не тое...

ЗУЕУ. Ну, я не ведаю! Што ж тады тое? Ну, кажы ты, мы паслухаем.

(Мацей маўчыць).

ГАТОЎЧЫК. Ты слухай, дзед. Здаецца, таварыш дзела гаворыць.

ЗУЕУ. Значыць так! Ты, цётка, як цябе?

ДАР'Я. Дарка.

ЗУЕУ. Ты, Дарка, во разам з ім (наказвае на Гатоўчыка), адразу наваліцца на паліцаю. І трымайце.

ДАР'Я. Ой, дык я ж баюся. У мяне ж ногі слабей.

ЗУЕУ. Тады прападзеш.

ДАР'Я. Ой божака!

ЗУЕУ. Не божака трэба, а ратавацца. Заўтра позна будзе.

МАЦЕЙ. Ну, пэўна: пустое ты заяваеш, таварыш.

ЗУЕУ. Як гэта — пустое?

МАЦЕЙ. Ясная справа—пустое! Ты дык, можа, і вырвешся, а іншыя?

ЗУЕУ. Іншыя таксама. Хто не праявае. А хто праявае, дык што ж...

МАЦЕЙ (наказвае на Дар'ю). Яна во куды ўцячэ? Ды і кульгавы таксама. (Ківае ў бок Гатоўчыка).

Ну, дзядуля, можа, і выскачыць.

ЗУЕУ. А ты?

МАЦЕЙ. А мне куды бегчы? Адбегаў сваё.

ЗУЕУ. Ну і дарма! Ужо зануў, заплакаў: пустое! Што ж тады — на шыбеніцы вісець не пустое? Ты як Юля, гавары шчыра?

ЮЛЯ (Мацею). Дзядуля, ён праўду кажа. Трэба ўцякаць. Нас жа пяцёра. Няўжо ж мы аднаго не адолеем?

ЗУЕУ. Ну! Значыць, ты — за?

ЮЛЯ. Я — за!

ЗУЕУ. То і добра! Ты, цётка? Глядзі, яшчэ дзяцей пашчасіць убачыць. А так усё. Амба!

ГАТОЎЧЫК. А так — амба... Я во кульгавы і то рашаюся: што будзе, то будзе.

ДАР'Я. Ой, дык я ж баюся. Так баюся, што аж калачуся ўся. Ен жа мяне застрэліць.

ЗУЕУ. Дурная баба! Застрэліць! Ен цябе заўтра павесіць. Панятна? Гэта ўжо пэўна. А так яшчэ ў лес уцячэш. Да партызанаў. Ты зразумела? А загінеш, дык дзеці застануцца. У цябе колькі іх?

ДАР'Я. Чацвёрта. Старшанькаму дванаццаты гадо-чак пайшоў з сёмухі. А самая маленькая Галечка яшчэ толькі хадзіць спрабуе. І во якраз на жывоцік захварэла. Проста рады не дам, так пакутуе беденькая...

ЗУЕУ. Панятна! Трэба рызыкнуць. Не зараз — хай пацямяе. Пазней трохі. Вы заўважылі: сюды па адным ходзяць. З адным мы ўправімся.

МАЦЕЙ. Сюды па адным, а там, наверх, яшчэ вартавы.

ЗУЕУ. Знімем. Толькі б зброю ўзяць. Я гэта магу. На фронце выпадала.

МАЦЕЙ. Дык то на фронце. А тут не фронт, таварыш.

ЗУЕУ. Ладна. Не хочаш, дык хоць перастаць каркаць. А то можа яшчэ немцам дакажаш? Што мы дамаляемся.

МАЦЕЙ. Не даказвай, калі старастам быў. А цяпер што... Не такі чалавек.

(Заканчэнне на 12-й стар.)

Каля руін
Старажытнай фартэцыі
Думаю, гледзячы на плынь ракі:
Чаму так многа генералаў у Грэцыі?
Дзе генералы — там і шпікі.

Яшчэ нядаўна ў хумце — палкоўнікамі,
Чорнага рэжыму свайго ахоўнікамі.
Прайшло ні многа,
Прайшло ні мала,
Кожны з іх вырас да генерала.

Хай бы раслі.
Яно б — анічога,
Каб не стогны вязней
У турмах-астрогах,
Не слёзы матак,
Не плач дзяцей.
Каб не майклівасць
Зьяканых людзей.

Лічаць сатрапы майчанне нязвычайнае
За аднадушыша дэмакратычнае.

Але няшчасны народ, у якога
Так мала волі,
Так генералаў многа.

ВІРУСНЫ ГРЫП

Жывы — жывога хай ратуе
Ад пошасці і эпідэміі!
Два тыдні Еўропа грыпуе
Ад біржаў да акадэміі.

Бялігасны і няўлоўны,
Вірус пралез па-сваячку
У самы замак шыкоўны,
І ў ложка мулкі, жабрацкі.

Перазваньваюцца прэм'еры.
Страх бяжыць па прамых правадах:
Як збавіцца ад гэтай халеры?
Што чуваць у вучоных кругах?

Сарамліва майчаць
Свяцілы медыцыны.
Хваліліся:

Мазгі ўсім асвятляць маглі б.
А тут — не вынайшлі звычайнай

вакцыны...

Грып над Еўропаю!
Грып!

Адзін дыктатар
міні-дзяржавы
Апазіцыянераў сагнуў у рог.
Але не прыдбаў ад гэтага славы:
З грыпам справіцца сам не змог.
Сам адкачаўся ў потнай гарачцы,
Цяпер міністры яго ляжаць.
Дыктатара слугі возяць на тачцы.
Сумна.
Няма кім яму кіраваць.

А вірус —
Да эпідэміі вырас.
На амвоне абрыдла,
Забраўся на клірас.
Грэшным усім адпявае грахі.

Над Еўропай — жалобныя сцягі.

Сталі раіцца з урадам урад.
Гаючага зеля сабе наварылі.
Нарэшце, грып пайшоў на спад.
І ўсе пра яго забылі.

Акрыялі медыкі.
Узялі тост,
Каб вірус гуртам злавіць за хвост.
Вірус не знік,
Хоць яго — няма.

...Наперадзе яшчэ не адна зіма.

САРТАВАЛЬНАЯ ГОРКА

Калі мне стане горка,
У спёку і ў слату,
Чыгуначная горка,
Я да цябе іду.

Тахлуеш ты вагоны.
Вагонны лёс такі:
Адны — на шлях галоўны,
Другія — ў тупікі.

Ты дзень і ноч працуеш,
Ты дзень і ноч гудзеш.
Куды мяне скіруеш?
Куды мяне пашлеш?

Ляцеў бы перагонам
У шчэпцы я, дзівак.
Але мне быць вагонам
Не хочацца ніяк.

Ні мяккім, пульхнацелым,
Ні змрочным ледніком,
Ні персанальна-белым,
Тым больш — паражняком.

Чыгуначная горка!
Я аднаго прашу:
Ты пуцяводнай зоркай
Мне асвятлі дзішу.

Каб часам свет суровы
Па нейчай там віне
На шлях на тупіковы
Не завярнуў мяне.

ЭНТУЗІЯСТУ-КРЫКУНУ

Крычы, энтузіяст, крычы,
Калі падаўся ў лайкачы.
Каму — крычаць. Каму — майчаць,
Адно — сумленна працаваць.

Крычы да свербу, да экстазу,
Пра што крычаць?
Пра ўсё крычы!
Крычы на пенным грэбні часу,
Каб аж ня мелі слухачы.

Крычы, калі няма натхнення,
Крычы, калі другім — хоць плач.
Крычы, — у тым тваё збавенне,
Выратаванне ад нястач.

Крычы, энтузіяст, крычы,
Глядзі — і выкрычыш ключы
Ад новай хаты, новай дачы,
Крычы, энтузіяст гарачы.

Глытай даброты поўным ротам,
Выдумвай ворагаў, лаўчы.
І словамі, нібыта шротам,
Перад натоўпам іх сячы!

Самога ж электрычным токам
Няўжо не лупіць страх пад дых?
Цябе не бачу між прарокаў,
Цябе не бачу між святых.

Ганяеш добра ты падпаску
За сыты полудзень, за ласку.
Крычы, энтузіяст, крычы...

Калі міне твайго юнацтва май,
Журботна не кажы яму:

«Бывай!»

Між будучым, далёкім і былым,
Адначасова мы належым ім:
Маленства зоркам, рэкам і барам,
І тым, яшчэ нязведаным гарам,
Дзе над прадоннем — вадаспад круці
Калі шкадуеш аб мінулым ты, —
Ты пра сябе шкадуеш больш у ім.
Зайздросна быць зайсёды маладым!

Мне ж да спадабы сталасці пара,
Калі твой дом — не ціхая нара,
А дрогкая, грымотная ракета,
Нацэленая ў глыбіню сусвета.
Ты прыцяжэнне дробных дум і спраў,
І мітусні — нарэшце разарвай.
Ты рызыкуеш. Але ўсё ж — ляціш,
Не баючыся, што вось-вось згарыш.

НА ЭКРАНЕ — ФІЛЬМЫ ПРА ДОБЛЕСЦЬ

У гарадах і вёсках рэспублікі пачаўся тэматычны паказ кіна-фільмаў, прысвечаных 30-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Гледачы ўбачаць лепшыя айчыныя стужкі аб народным подзвігу, аб мужнасці савецкіх воінаў і партызан — «Неўміручы гарнізон», «Балада аб салдаце», «Радавы Аляксандра Матросаў», «Подзвіг разведчыка», «Лёс чалавека», «Гарачы снег», кінапапею «Вызваленне» і многія іншыя.

У праграму фестывалю ўключаны таксама беларускія мастацкія кінакарціны «Канстанцін Заслонаў», «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Альпійская балада», «Дзяўчынка шукае бацьку», «Бацька», «Іван Макаравіч», «Паланез Агінскага» і іншыя.

Шэраг новых і ўжо атрымаўшых прызнанне гледачоў фільмаў паказваюць дакументалісты рэспублікі.

У многіх кінатэатрах і клубах аформлены фотавыстаўкі, якія раскажваюць аб бяспрыкладным подзвігу савецкага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, а таксама дасягненнях працоўных нашай рэспублікі ў пасляваенныя гады.

Перад пачаткам сеансаў арганізуюцца сустрэчы гледачоў з удзельнікамі баёў за вызваленне Беларусі.

ГУЧАЦЬ ЦЫМБАЛЫ

Асіповіцкі народны аркестр цымбалістаў выехаў у Маскву на Выстаўку дасягненняў народнай гаспадаркі СССР.

За шаснаццаць гадоў свайго існавання калектыву неаднаразова быў пераможцам розных аглядаў і конкурсаў. Цяпер за высокае выканаўчае майстэрства самадзейных музыкантаў атрымалі права выступаць на гадоўнай выстаўцы краіны.

СПЯВАЕ ІГАР САРОКІН

Усесаюзная фірма «Мелодія» выпусціла пласцінку народнага артыста рэспублікі, саліста тэатра оперы і балета БССР Ігара Сарокіна.

У суправаджэнні аркестра Вялікага тэатра СССР спявак запісаў з опер рускіх і італьянскіх кампазітараў.

БЕЛТА.

ВЯСЕЛЫМ ШТРЫХОМ

СЯБРОЎСТВА ЎМАЦОЎВАЕЦЦА

Уладзімір Самойлаў.

Пётр Аржанаў.

Юрыя Гарабец.

Цяпер мінчане ведаюць артыстаў-маякоўцаў як сваіх даўніх знаёмых, як блізкіх сяброў. Тыя эмацыянальныя і эстэтычныя ўражання, што застаюцца ад спектакляў нашых сёлетніх маскоўскіх гасцей, накрывае набываюць зусім канкрэтныя адрасы — гэты твор зазвычай нечаканымі фарбамі, бо галоўныя ролі тут іграюць Святлана Мізэры або Аляксандр Лазараў, Яўгенія Козырава або Армен Джыгарханян, Пётр Аржанаў і Вера Гердрых, Таццяна Карпава і Ігар Ахлупін... Знаёмства тым больш радаснае, што многія з артыстаў часта здымаюцца ў кіно і выступаюць на тэлеэкранах.

А з некаторымі мінчане ўпершыню сустракаліся, калі тыя ўваходзілі ў іншыя творчыя ансамблі — народныя артысты РСФСР Уладзімір Самойлаў дзесяць гадоў назад адкрыў для нас маштабныя характары Рычарда III у шэкспіраўскай трагедыі. Суслава ў «Дачніках» Максіма Горкага і Вэла ў драме «Арфей сыходзіць у пекла» У. Тэнзі ў пастаноўцы Горкаўскага акадэмічнага тэатра імя Горкага; народны артыст БССР Яўген Карнавухаў доўгія гады іграў у складзе Рускага тэатра БССР, дзе выконваў галоўныя ролі ў «Рускім пытанні» К. Сіманова, «Варварах» М. Горкага, «Аптымістычнай трагедыі» Ус. Вішнейскага, «Каралі Ліры» Шэкспіра; заслужаны артыст РСФСР Юрыя Гарабец быў сярод артыстаў Маскоўскага тэатра імя Пушкіна на чале з Барысам Гавенскіх, калі мы апалядзіравалі пастаноўкам гэстага калектыву на мінскіх падмоствах...

Да яскравай рэжысуры тых спектакляў, што маякоўцы паказваюць сёлета, не трэба асабліва прыглядацца: яна дае арыгінальную трактовку і класічным палотнам А. Астроўскага («Таленты і паклоннікі») і «Свае людзі — паладзім»), і супярэчлівай на філасофскіх высновах, але бязлітаснай на выкрывальнаму нафасу драматургіі сучаснага Захаду («Трамвай «Жаданне» Т. Уільямса), і п'есам, якія ўпершыню трапляюць у святло рампы («Грамадзянская справа» С. Албіна і «Чалавек на свайм месцы» В. Чарных). Дакладна распрацаваны ў сцэнічнай партытуры і так званыя «зоны майкліваасці» — мізансцэны, напрыклад; у «Марыі» або «Дзецях Ванюшына», бывае, пашироўваюць ўважненне гледача аб сутнасці ўзаемаадносін паміж персанажамі, пластыка і рух дапаўняюць слова. І побач з вядучымі майстрамі тут добра выяўляе свае здольнасці артыстычная моладзь трупы.

Мастак К. Куксо зрабіў сяброўскія замалёўкі некаторых маякоўцаў года 1974-га. Гэта — як штрыхі да партрэтаў нашых знаёмых, нашых сяброў...

В. ШЫПІЦА.

Яўген Карнавухаў.

Армен Джыгарханян.

Яўген Лазараў.

ТЕАТР

...УСЕ пачалося з таго, што людзі развучыліся гаварыць адзін аднаму харошае, добрае слова «дзякуй». І сталася бяда. Разладзіліся між імі ўзаемаадносінны, сэрцы атруціліся недавер... Каб злое зэле не заглушыла добрых парасткаў чалавечай душы, людзі павінны шанаваць у саміх сябе шчырую ўдзячнасць небу, сонцу, усяму існаму на зямлі. І, вядома ж, — адзін аднаму.

Пра гэта і гаворыць Дзяржаўны тэатр лялек БССР казкай «Дзякуй, вялікае дзякуй!» па п'есе Анатоля Вярцінскага. Сцэнічны твор атрымаўся надзвычай паэтычны, тут казачная праўда жыцця мае і сімвалічны сэнс. У сцэнічным увасабленні казкі рэжысёр В. Казлова і мастачка А. Фаміна ў асноўным выходзілі са стылістыкі літаратурнай першакрыніцы. У пастаноўцы ёсць вельмі ўдалыя мясціны.

Цінавы, напрыклад, пачатак спектакля. Ён лананічны па выяўленчых сродках і адначасова эпічны па свайму гучанню.

Сонца, бланіт, неба, белы, як лунь, стары Гусляр... Крыштальны перазвон гусляр... Нетапонкі расназ аб часах сямі мінуўшчыны.

Гэта каларытная, велічная фігура (Гусляр іграе акцёр В. Зельскі) — нібы эпіграф да спектакля, своеасаблівы камертон сцэнічнага вырашэння казкі. Найбольш пераканаўчае рэжысёрскае рашэнне атрымлівае такі пачатак у першай сцэне.

Прышла вясна, а за ёй і час сябу. Сее вёсна. Сее дружна, талкаю. Пастаўшы ў рад, перакінуўшы цераз плячо сьвянкі-лукі, поўныя насення, сее Дзед, сее Каваль, сеюць астатнія аднавяскоўцы. Характэрныя, нетапонкі, размераныя ўзмахі рукі — і першыя россыпы залатыстай зярнят кладуцца ў абарэтуе сонцам зямлю, набспраўдзіць справядны спадзяванні сейбітаў.

Рэжысёру ўдалося перадаць сам дух гэтай важнай для хлебараба падзеі. Тут усё важна, значна, як у строгім рытуале. На сцэне пануе пасабліваму святочны, прыўзняты настрой. Ён перадаецца і ў пластыцы рухаў лялек, і ў словах падзякі жанчынам за тое, што поўныя лубкі, і ва ўдзячнасці людзей «лёсу, за добрыя вёсны», і ў звароце Дзеда да суседзяў («Дзякуем суседзі, што так дружна сеем»), і, зрэшты, у выказаным ім перакананні, што «калі сееш у згодзе ды пры добрай пагодзе, дык і добра ўзы-

НА СТАРОНКАХ

друку ўсё часцей узнікае пытанне тэхнічнага ўмельства і тэхнічнай аснашчанасці акцёраў (асабліва маладых) драматычнага тэатра. Наогул інтэлектуальны ўзровень сучаснага гледача асабліва востра ставіць перад акцёрам праблему майстэрскага валодання сваім рамяством. У арсенале яго сцэнічнае слова мае вельмі важнае значэнне.

Гэта не адзіны выразны сродак артыста: пластыка, міміка, жэст, паўза заўсёды дапаўняюць, а часам вельмі эфектыўна замяняюць слова. І ўсё ж нейкія патаемныя думкі і глыбокія эмоцыі драматурга, рэжысёра і акцёра ў сучасным тэатры могуць раскрыць толькі ў слове — праз яго логіку і маляўнічасць.

Быў час, калі, жадаючы знайсці больш цесны кантакт з глядзельнай залай, імкнучыся быць даступным і зразумелым, акцёры часта займаліся мармытаннем і шэптам тэксту. Спачатку гэта ўспрымалася як рэакцыя на штучнае і напышлівае «вымаўленне слоў, як пошукі новых шляхоў і новых прыёмаў у акцёрскай ігры.

ПРАБЛЕМЫ, МЕРКАВАННІ, РОЗДУМ

Цяпер жа «мармытальны» і «шапталны рэалізм» зноў лічыцца даннай модзе. Прыгадаем, як Станіслаўскі гаварыў аб тым, што «тонкасці перажывання не дойдучы да глядзельнай залы, іалі на сцэне будзе гучаць дрэнная мова...», што акцёру неабходна дасканала валодаць моўнай тэхнікай. Менавіта ўзмоцненая ўвага да тэхнічных магчымасцей мовы, пастаянны трэнаж дазваляюць акцёру ў творчым працэсе «не кלאпаціцца» аб тэхніцы, а гэта спрыяе і выяўленню мастацкай індывідуальнасці выканаўцы ролі.

Часта наогул узровень культуры сцэнічнай мовы дае падставы гаварыць аб узроўні акцёрскага майстэрства ў тым або іншым тэатры.

Акцёры нашых сцен яшчэ працуюць з адчувальнымі «агрэхамі» ў мове. Асабліва моладзь. Арфаапічны разнабой можна сустрэць нават у Акадэмічным тэатры імя

Я. Купалы. Маладыя акцёры часам гавораць «вірну» замест «вярну», «піро» замест «пиро». Часта «ў» замяняецца рускім «в»: «павтараю», «паехала в горад» замест «паўтараю», «паехала ў горад». Гавораць маладыя і «е» замест «яе»...

Такія «дробязі» разбураюць моўную культуру спектакля.

«З'яданне», недагаворванне канцоў слоў робіць некаторыя выказванні асобных персанажаў не зусім яснымі, нават цыямнымі. Акцёр, які дзейнічае словам, не можа гаварыць паўслова, а потым адкінуць сваю дзейсную задачу і прамаўляць палавіну, якая засталася. «Праглатванне» канцоў фраз перашкаджае і кантакту артыста з партнёрам, а гэта парушае ансамблеваасць.

Калі ў Мінску ў тэатры юнага гледача ідзе «Вестсайдская гісторыя», то на працягу ўсяго спектакля трэба напружваць

слых, каб зразумець акцёраў. Калі і пачуеш, то зноў жа не поўнаасцю вымаўляемыя словы нахштальт — «Азіра...», «калі вы бу...», «ка шчэ дзін вас» і г. д. У гэтым спектаклі, бадай, як ні ў якім іншым працягваюцца моўна неахайнасць выканаўцаў. Між тым «Вестсайдская гісторыя» — п'еса востра сацыяльная, якая закранае праблемы моладзі ў сучасным капіталістычным свеце. У тэатры юнага гледача пастаўлены спектакль, які не хвалюе гледача, асабліва моладзь. Рэжысёрская трактоўка спектакля прадстаўляецца не да канца яснай, і акцёры маглі б «выцягнуць», палепшыць, зрабіць больш дакладным гучанне твора. На жаль, у імлівай дынаміцы мізансцен сутнасць выказванняў і дэкларацый юных герояў губляюцца наогул... Сур'ёзнай размова з гледачом аб тым, што так хвалюе прагрэсіўную частку заходняга грамадства, не атрымалася...

Вяданне законаў логікі мовы павінна быць абавязковым для рэжысуры і акцёраў. Ведаць законы — значыць умець выкарыстаць нават алагічную мову як прыём для раскрыцця пэўнай з'явы або характараў. У сучасным тэатры акцёр часта іг-

рае па логіцы падзей і фактаў, а не па логіцы тэксту.

У той жа «Вестсайдская гісторыя» паліцэйскі гаворыць такія словы: «Вы штосьці надумалі на танцах...» Акцёр А. Каляда, імкнучыся «нагрузіць» фразы нейкім асаблівым сэнсам, так ускладняе яе, што атрымліваецца і не па законах логікі, і не па ўмовах алагізму. Ён гаворыць: «Вы (паўза), вы штосьці (паўза) надумалі (паўза) сёння на танцах...» Чаму? Што павінен адчуць праз гэтыя паўзы глядач?..

Сучасная моўная манера вымагае не рыторыкі, а эмацыянальнага напаў. Каб слова біла ў дзель, трэба вельмі ўмела дзейнічаць на сцэне ў прапанаваных аўтарам абставінах, адчуваць звышзадачу ролі. Цінава ў гэтым плане прасачыць за іграй двух выканаўцаў ролі Малыша — А. Мазаўскага (тэатр імя Я. Купалы) і А. Лявінскага (Маскоўскі тэатр Сатыры) у камедыі «Зацюканы апостал» А. Макаёнка.

На думку аўтара п'есы і многіх тэатральных крыты-

СЛОВАМ ВОБРАЗ МАЛЯВАЦЬ

ДАЛЯГЛЯДЫ ЛЮДСКОЙ УДЗЯЧНАСЦІ

«ДЗЯКУЙ, ВЯЛІКАЕ ДЗЯКУЙ!» А. ВЯРЦІНСКАГА
У ДЗЯРЖАЖНЫМ ТЭАТРЫ ЛЯЛЕК БССР

ходзіць». Гэты настрой гучыць таксама і ў паэтычных радках песні-вяснянкі, вядомай не аднаму пакаленню беларусаў. Яе словы ў вуснах кавалёвай дачкі Гарынкі-светлай іскрынкі ўспрымаюцца як радасны гімн вясне, сонцу, яны клічуць дзючкат у лузі завіваць вяночкі «на годы добрыя, на жыта густое, на ячмень каласісты, на авёс расісты, на грэчку чорную, на капусту белую».

Прадчуваннем нейкай бяды гучаць у музыцы трывожныя ноты. На вёску налятае Змей-ліхадзей. На сцэне паўстае вогненны слуп. Уласна, гэта адно з увасабленняў Змея. Як і з'явіўся, ён раптоўна знікае. І разам з ім знікае Гарынка-светлая іскрынка, знікае, нібы сонца на небе ў час зацьмення. Насоўваецца змрок.

Адабраўшы ў людзей добрае сям'я, Змей пакідае ім злое зелье, сеючы ў іх душы сям'я згадзім і душэўнай чэрствасці. Людзей нібы падмянілі. «Сталі людзі чужымі і злымі, пайшла няўдзячнасць паміж імі, «дзякуй» казаць яны перасталі, забываць гэта слова сталі». Панурны, зацяты, падазроны, яны баяцца адзін аднаго да суседа, казаць добрае, ласкавае слова.

Шкада, што на сцэне гэтая перамена праходзіць трохі сумбурна, мімаходзь, дакладна не акцэнтаецца і сцэнічна не абгрунтоўваецца. Тэатр, не засяроджваючы глядача на самой метамарфозе, што адбылася ў душах людзей, захоўвае дзіўную «выпадковасць» здарэння.

Змей — гэта толькі даніна казцы і ле шмат у чым абстрактнай сімволіцы, пэўным чынам сцэнічна матэрыялізаваная персаніфікацыя знешніх сіл. Тэатр мог і павінен быць даследаваць з'яву больш глыбока, бо аўтар п'есы выходзіць з аб'ектыўнай альтэрнатывы: у сваім духоўным развіцці чалавек можа ісці як па шляху добра, так і зла. І хоць уздзеянне знешніх злых сіл яшчэ знаходзіць прыдатную глебу і пэўнае накіраванне выключна ў адпаведных паводзінах і ўзаемаадносінах людзей, яно усё ж не выглядае нейкім «фатумам». П'еса па духу аптымістычная, у ёй гучыць змястоўная думка: чалавек — гэта не проста аб'ект уздзеяння тых

або іншых сіл, а разумная істота, здольная падпарадкаваць свае ўчыны волі. Скажам, тыя ж, гаворачы сучаснай мовай, прынцыпы «некамаўнабельнасці», што ўсталяваюцца ва ўзаемаадносінах Дзеда, Бабы, Кавалёва і іншых аднавяскоўцаў, успрымаюцца адначасова і як вынік уздзеяння знешніх сіл і як вынік таго, што ў цяжкі для сябе час самі людзі не змаглі, наперакор злым чарам Змей-ліхадзея, сказаць адзін аднаму душэўнае, ласкавае слова — «дзякуй!».

Дух добрых чалавечых узаемаадносін вяртае людзям Рыгорка-ясная зорка. Тры старцы, што нечакана з'явіліся ў вёсцы, паведамляюць, што ў Дзеда і Бабы народзіцца сын. Словы іх спраўджаюцца. Як толькі старцы зайшлі за горку, упала з неба ясная зорка, з'явіўся ў Дзеда з Бабай сын. Рады Дзед, рада Баба. І нават дзеда хатка, нібы калыска з дзіцем, пачынае гайдацца ў тант размеранай калыханні. Гэтая дасціпная рэжысёрская знаходка добра стасуецца з агульным настроем сцэны, хоць трэба сказаць, што матыў такога востра незвычайнага нараджэння дзіцяці вядомы і ў народным казачым фальклоры. Вядомы таксама і выпадкі яго выкарыстання ў драматургіі.

Аднак гэта асаблівае роліца адметнай рысай твора, таму трохі інакш успрымаецца ў спектаклі самы што ні на ёсць традыцыйны матыў барацьбы асілка са змеям. Рыгорка-ясная зорка, адчуўшы ў сябе незвычайную моц і сілу выпраўляецца біцца са Змеям-ліхадзем, здаецца, не толькі для таго, каб вызваліць кавалёву дачку Гарынку-светлую іскрынку, але найперш — спраўдзіць высокую мэту сваёй місіі на зямлі — знішчыць зло.

Вялікае значэнне мае ў спектаклі сцэна Рыгоркі і Гада — змеевага брата. Цікава тут і тое, што ў гэтым першым сутыкненні двух сіл перамагае філасофія зла. Кот, Сабана, якіх выгналі з дома гаспадары (недарод, і яны ў хаце — лішні рот), а пазней і названы бацька Рыгоркі — Дзед, бывае, пэўным чынам нібы пацвярджаюць тэзіс Гада — змеевага брата: за добро

чалавек плаціць злом. Асілка жа сцвярджае адваротнае. Рассудзіць, чья праўда, яны просіць Ліса. І мудры Ліс навіў справу так, што Гад зноў апынуўся пад дрэвам, з-пад якога яго перад гэтым вызваліў Рыгорка. Зло быццам бы пакарана. Але не пераможана. Прынамсі, крах церпіць Гад, а не яго змяняю філасофія.

Наступны эпизод пацвярджае гэта. Нібы выпрабавваюцца Дзеда, Ліс гаворыць, што за справядлівы суд адным «дзякуй» не абдудзеш, патрабуе мех курэй. Напачатку Дзед згаджаецца, а калі Ліс павярнуўся, каб бегчы, уздымае стрэльбу і...

Нібы скарга, узвіваецца ў неба самотны дзівочы вакаліз. Цяжка, як пры заповеленай кіназдымцы, пераварочваюцца ў душным мроістым паўзмку дрэвы. Пераможна спіць з-пад паваленага дрэва Гад: што, маўляў, чья праўда?..

Рэжысёру тут у поўнай меры удалося дасягнуць моцнага сплаву разнародных мастацкіх сродкаў, перадаць усхваляванасць моманту. Гэта найбольш яркі, найбольш высокі па сваёму эмацыянальнаму гучанню эпизод п'есы. І менавіта ў ім тэатр найпаўней раскрывае стылістычную шматслойнасць назві, дасягае ле глыбінных пластоў.

Рыгорка адмаўляецца ад дапамогі Дзеда, ідзе ваяваць са Змеям, цалер ужо добра ўсведамляючы, што толькі перамога над самім сабой змагае, дасць магчымасць дарэшткі вынішчыць пасяляна ім зелье.

Спектакль канчаецца перамогай асілка над хітрым двухгаловым Змеям-ліхадзем. І хоць яму удаецца яшчэ ашунаць дачку Рыгоркі — замест добрага сям'я, даць мех са злым зельем — дні яго злічаны... Падарэлі людзі. Запанавалі між імі харошыя, добразычлівыя адносіны. Вярнуліся да сваіх гаспадароў Сабана і Котом. І тыя папрасілі ў іх п'ябачэння за сваю чэрствасць. Удзячнасць Дзеда вярнула да жыцця Ліса...

Спектакль гучыць выразна, хваляе дзіцячую аўдыторыю. Праўда, калектыву тэатра далёка не ўсё удалося. Нам здаецца, што выканаўцам яшчэ нестас гарманічнага адчування паззіі, Лёгія і дасціпнага дыялогі, якія часам нагадваюць чымсьці драматургію райка і лепшыя ўзоры рэпертуару старадаўняй народнай батлейкі, бывае, трацяць сваю паэтычную рытміку і ўзнёсласць.

Пэўныя прычынны выклікаюць таксама і некаторыя аспекты працы мастака. І перш за ўсё так званы «чорны кабінет», як агульны прынцып мастацкага вырашэння спектакля. Прынцып каларыстычнай манафарбнасці, які свядома абірае мастак А. Фаміна пры вырашэнні лялек, выглядае тут у пэўнай ступені зварочыстым.

...СПЕКТАКЛЬ ідзе. Ён у рэпертуары. Добра, як мы ўжо казалі, прымаецца дзецьмі. І, калі працягваць думку твора, тэатр мае падставу быць удзячным. Удзячным паэту за змястоўную казку.

М. КАЛАДЗІНСКІ.

Юныя глядачы на спектаклі.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА. (БЕЛТА).

каў. А. Лявінскі яскрава раскрыў тыповую сутнасць свайго героя, яго думкі, філасофію яго поглядаў на жыццё, стварыўшы вобраз чалавека з уласцівымі яму рысамі характару, звычкамі, манерай паводзінаў. Што датычыць сцэнічнай мовы героя А. Лявінскага ў спектаклі, то, на мой погляд, яна дакладна разлічана і выкарыстоўваецца як сродак стварэння індывідуальнай фігуры. Артыст не проста «прачытаў» тэкст дзеючай асобы з зададзенай аўтарам манерай мовы: А. Лявінскі засяродзіў увагу глядачоў на важнейшых маналогіх і на асобных фразях. Вось гаворыць ён хутка, энергічна і раптам рэзка абрывае сябе: нібы згублены ў прасторы голас Малыша памагае нам адчуць трагедыю хлопчыка. Тэлеграфная манера мовы перадае напоўненасць пульсу і думкі, драматычную вастрыню ў пошуку сэнсу жыцця. Малыш у выкананні акцёра «праўляецца» праз манеру мовы, у якой — пошук адказу самому сабе і ўзнікненне новых і новых невырашальных праблем.

«Нахабства» ж героя ідзе ад яго самаўпэўненасці. Малыш адчувае, што бацькі не

ведаюць і палавіны таго, што ён ведае, а галоўнае — разумее. Таму А. Лявінскі часта размаўляе безапеліцыйна, настойліва, катэгарычна, хоць «для самога сябе» ён рэфлектарная асоба.

У купаліцаў А. Мазлоўскі іграе Малыша таксама энергічным падлеткам. Акцёр заслужана атрымаў за выкананне гэтай ролі дыплом другой ступені на Усесаюзным фестывалі тэатральнай моладзі. Што ж датычыць моўнай манеры, то важна адзначыць наступнае — у кульмінацыйных маналогіх акцёр пераважна «прачытвае» напісанае аўтарам на належным прафесійным узроўні. «Кніжнасць» і «даросласць» героя перадаюцца праз павучальную манеру мовы. У многіх эпизодах пытанні Малыша не ўзімаюцца да абагульнення, застаюцца прыватнымі. Гэтым зніжаецца вастрыня драматычнага лёсу Малыша. А вось у пластычным раскрыцці акцёр больш паслядоўны — яго персанаж тут мае тыповыя рысы пэўных слаў моладзі на Захадзе.

Яшчэ прыклад — артыст тэатра імя Я. Купалы Г. Аўсяннікаў. Сыграная ім роля Калабка ў спектаклі (па п'есе «Трыбунал» А. Макаёнка) —

бяспрэчная ўдача акцёра. Гэты артыст любіць кожнае слова драматурга, чула ўлоўлівае змену рытму, эмацыянальную афарбоўку слоў і гукаў. Цікава вымаўляе акцёр тыраду героя аб уладзе: Г. Аўсяннікаў «абыгрывае» кожнае слова ў маналогі Калабка перад ворагамі сваімі: «А некаторыя так іраўца, так локцямі штурхаюцца, адзін другога грызучы, кусаючы, ліжучы, плюючы, апыркваючы духамі і асабліва гразёю...» Усе гэтыя дзеясловы патрэбны акцёру, як кулі, якімі ён страляе ў падхалімаў з прэтэнзіяй на ўладу. У гэтым маналогі мы адчуваем глыбока грамадзянскую пазіцыю і аўтара, і акцёра.

У залежнасці ад сутнасці эпизода Г. Аўсяннікаў знаходзіць адпаведна і ўдарныя словы-акцэнты, якія памагаюць адцягнуць галоўны сэнс мовы: «грызучы, кусаючы, ліжучы, плюючы, апыркваючы духамі і асабліва гразёю...» Дзея чаго? Каб быць... Гэта «каб быць» інтанацыйна высока ўзімаецца голасам, Г. Аўсяннікаў тут умела спалучае жэст са словам. «Каб быць» — і палец рэзка ўзімаецца ўгору, потым раптам гучыць амаль бытавая інтанацыя: «Абы толькі быў сы-

ты, п'яны і пад носам — табакерка...» Гэта адрасуецца камеданту і Сырадоўцу, хоць выйўляюцца і адносны самога Калабка да сказанага.

Або яшчэ эпизод, дзе Цярэшка Калабок згаджаецца, што сын можа пайсці на ўсё, нават на тое, каб узарваць камандатуру, а самому загінуць у знак пратэсту супраць уяўнага здрадніцтва бацькі. Г. Аўсяннікаў крычыць: «Я казаў не пускаць! Я сказаў, ці не? Знайце! Дагнаць! Вярнуць!» Аднак гучыць не загад, нават не просьба, што было б зусім лагічна, калі ісці па прамому сэнсу слоў, а гранічны адчай, горкае прадчуванне страшэннай бяды. Не, ужо не знайце і не вярнуць Валодзьку! Акцёр так іграе, што мы разумеем: ужо здарылася непараўнае. Глыбока, да болю, кранае нас лёс простага селяніна Цярэшкі Калабка ў выкананні Г. Аўсяннікава...

Як бачым, практыка сучаснага тэатра зноў і зноў «галасуе» за высокае майстэрства сцэнічнай мовы. Багацце жыцця і вастрыня канфлікту, адлюстраваныя драматургамі, раскрываецца і тым, што гаворачы героі, і тым, якіх слова вымаўляецца.

А. ШАГІДЗЕВІЧ.

А КАЛІ Б НЕ РАДЫКУЛІТ?...

Я пазнаёміўся з Клаўдзіяй Іванаўнай у кінатэатры на вяртаннім сеансе. Амаль паўтары гадзіны назіраў за яе паводзінамі і прыгодамі. Пераканаўся, што маю справу з незвычайнай асобай, нават у нечым герайчнай.

Не, яна не заходзіла ў клетку да тыграў, не рабіла складаных аперацый. Не сканала яна і з парашутам з паднябесся. Не пускала пад адхон цаганні. І ўсё ж... Не буду больш інтрыгаваць чытача, паспрабую расказаць усё падрабязна.

Прывабная з твару жанчына аднойчы раззлавалася на свайго суседа па кватэры Аляксея Мікалаевіча. Аб матывах яе злосці мы можам толькі здагадацца. Ці, можа, адзіночым мужчына не звяртаў дастаткова ўвагі Клаўдзіі Іванаўне, ці сыпаў соль у яе стравы, толькі не ўзлюбіла яна суседа і рашыла, калі не жыць са свету, дык хаця б вышчыць яго з кватэры. І «фанты» знайшліся. Была ў Аляксея Мікалаевіча адна слабасць — туга па сапраўднай дружбе, па былых франтавых сябрах. І гэтую тугу ён тапіў у музыцы — вельмі любіў слухаць вечарамі песню пра салаўёў. Завядае патэфон і ціхенька падпявае салісту: «Салаўі, салаўі, не турбуюце салдат...»

Клаўдзія Іванаўна лічыла сябе ў душы генералам і не магла дараваць лысаму «салаўю» яго спеваў. Вынесла канфлікт на суд жыхароў дома, а калі і тыя не дапамаглі, звярнулася са скаргаў у міліцыю.

Упэўненая ў перамозе, яна ўжо бачыла сябе гаспадыняй суседскага пакоя. Засталіся дробязі — угаварыць дачку Наташу на фінктыўны шлюб з маладым чалавекам, ім аказаўся шафёр Саша, каханы дзючкіны. Але адзін клопат цягне за сабой і другі, і трэці... Мала выдаць дачку замуж, трэба ж уладкаваць яе ў інстытут!

І вось знаёмства з кандыдатам навуц. Выліты першыя келіхі «балезаму». Шчаслівая Клаўдзія Іванаўна бачыць у марах кандыдата сапраўдны мятэц. Магчыма, так і сталася б, ды моладзь разгадала матчыны намер і збегла ў ЗАГС. Дзе там саборнічаць ёй з маладымі: гадзі не тыя, ды і здароўе падаляло! Радыкуліт, каб на яго трасца! Нібы ў ланцугі снаваў паясніцу. Давялося Клаўдзіі Іванаўне карыстацца паслугамі таксі. Пакуль бегала яна па Мінску за Сашам, прайшло абурэнне, злосць, і ўсё закончылася вяслеллем у рэстаране. У ліку запрошаных гасцей быў і сусед Аляксей Мікалаевіч...

Вы ўжо, напэўна, здагадаліся, што размова ідзе аб новай кінакамедыі «Цешчы». Наратзілася яна на студыі «Беларусь-фільм» з дапамогай сцэнарыста У. Фіганова і рэжысёра С. Спласнова. Далі стужцы назву, вызначылі жанр, а атрымалася... ні богу свечка, ні чорту кацарга. Хутэй пародыя на складаны жанр сатырычнай камедыі. Але ж і пародыя, як усляяні мастацкі твор, мае свае законы. На жаль, у «Цешчы» ніякіх законаў і праяў добрага мастацкага густу не заўважаш. Суцэльныя свавольствы... На экране як быццам дзейнічае вальнічкая мяшчанка без пэўных зняткаў (ды і без акрэсленай эстэтычнай функцыі ў мастацкім творы). Паводзіны і ўчыны яе разлічаны на танныя эфекты, якія ўжо амаль нікога не могуць развесіліць. Не лепшае ўражанне пакідаюць і астатнія дзеючыя асобы. Парыкі, японскія парасоны, пінгіна ў кватэры — вось што павіна было вонкава звязць іх з сённяшнім днём. Толькі дэкаратыўны антураж у фільме і тэхнічны ўзровень стужкі паназаваюць, што здымалася ўсё гэта ў нашы дні. А так — архаіка.

Не пашанцавала Клаўдзіі Іванаўне! Усё, што яна рабіла, да чаго імкнулася, павярнулася супраць яе. Вось і ўся сумная гісторыя з патэфонам, суседам і цешчай, якая адлюстравала сама сябе... А студыя? Яна як ставіцца да свайго «Цешчы»? Няўжо ёй смешна?

І. ЧАРКАС.

КАЛІ пасля рэканструкцыі я ўбачыла ажыўшы праект магазіна «Крышталі», мне раптам успомніўся цэплы красавік 1972 года.

Бадай, гэта быў «гаражы» красавік. У інстытуце «Белгіпрагандаль» ішла спешная падрыхтоўка да выстаўкі аб'ектаў праектнай прапановы па рэканструкцыі гандлёвай сеткі Ленінскага праспекта Мінска. Велізарныя яркія планшэты, развешаныя па чатырох сценах квадратнай залы, хутчэй нагадвалі вялікі фантастычны горад, чым праект. Лепшыя ўзоры старажытнага славянскага інтэр'ера былі разумна ўзгоднены з самымі сучаснымі выразнымі схемамі патоку пакупнікоў, механізаванай загрузкі і разгрузкі тавараў. Каля планшэтаў нячутна хадзілі людзі, нешта дамалёўвалі, «дапісвалі» апошнія штрыхі.

Адзін з аўтараў рэканструкцыі, архітэктар Вальмен Мікалаевіч Аладаў расказаў аб паслядоўнасці рэканструкцыі асобных аб'ектаў.

— Чаму інстытут узяўся

Але ў «Белгіпрагандлі» работа працягвалася. Магчыма, дырэктару Аладаў дапамог уласны даўні вопыт камсрга «Белдзяржпраекта» — буйнейшай у рэспубліцы праектнай арганізацыі. Ён добра памятае, як з сапраўдным энтузіязмам яго камсамольцы ехалі на чаліну, на будоўлі Сібіры і Далёкага Усходу, закладвалі сады і паркі Мінска, бесплатна працавалі на будоўлях горада, сваімі рукамі рыхталі пляцоўкі пад стадыён «Дынама» і для стадыёна працоўных рэзерваў. Ды хіба час падводзіць вынікі? Трэба спяшчацца цяпер зрабіць як мага больш і цікавей. Яму, маладому спецыялісту, даручылі тады не толькі велізарную грамадскую работу, ён на правах аўтара праектаваў многія будынкі і на Ленінскім праспекце. Цяпер яго чарга даручыць усё маладым — толькі так можна стварыць умовы для развіцця творчай індывідуальнасці. Знайшліся і такія, што скопа пазіралі на вельмі рэзкі паварот у праектаванні, гаварылі, разбягучца людзі. І некаторыя ўхадзілі. На большыя аклады, на лёгкую работу, на кіруючыя пасады. І... вярталіся. Але не ўсіх бралі назад. Тут рабілі ўжо старанны адбор «уцэкачоў» — трэба было ўбачыць, з чым чалавек вярнуўся назад, які будзе плён яго работы.

Склаўся калектыў, якому можна было даверыць самую складаную работу. І калектыў таўсма пашанцавала: на чале яго стаў спрытны і вясёлы праекціроўшчык, чалавек высока-

ных аддзелачных матэрыялаў гэты магазін атрымае арыгінальную мэблю, зробленую беларускімі чырвонадрэўшчыкамі. Зменіць выгляд і магазін «Ноты», які будзе называцца «Мелодыя». Рэканструкцыі падвергнецца не толькі ўнутраная плаціроўка і інтэр'еры, але і сам фасад набудзе «музычнасць», а рэкламная ліра будзе відаць і з Ленінскага праспекта, і з вуліцы Інтэрнацыянальнай.

Плошча Перамогі. Тут больш паўстагоддзя назад пачаў сваю работу і з'езд РСДРП. Тут гарыць вечны агонь у памяць аб тых, хто аддаў сваё жыццё за выратаванне чалавецтва ад фашысцкага рабства. Сюды, у дзіцячы парк імя М. Горкага, прыводзіць малых пазнаваць свет, адкрываць Галантыку, вучаць любіць цудоўнае.

І таму аўтарамі рэканструкцыі прапанавана да існуючых харчовых магазінаў дадаць тры спецыялізаваныя магазіны-клубы: «Кветкавы», «Мінскі сувенір» і «Філатэлія». Непадальк ад дома музея і з'езда РСДРП,

жывыя кветкі, недалёк Палац шлюбу. Для гэтага магазіна выбрана арка з перападам вышынь, умела выкарыстаная для невысокіх тэрас, на якіх будуць высаджаны кветкі. Паўднёвы бок стане высокім вітражом, які прапусціць сонечныя промяні ўглыб магазіна. Тэрасы ўпрыгожыць роўны зялёны дыван з дэкаратыўных траў. Бакавыя лесвіцы выведучь на шырокую тэрасу, дзе будуць прадавацца кветкі і насенне. Але самая незвычайная асаблівасць гэтага магазіна — фантан Капель, пабудаваны ў форме каскада. Ён жа будзе выкарыстоўвацца адначасова і для паліўкі кветак і створыць пэўны мікраклімат у памяшканні. Фантан і ўсе памяшканні магазіна будуць асвятляцца верхнім серабрыстым святлом, скрытым у кесонах перакрыцця. Памяшканні аздабляцца натуральным каменем, глыбокай дэкаратыўнай тынкоўкай.

На рагу вуліцы Казлова і Ленінскага праспекта вырасце «рыбны кут»: кафэ «Рыбакова хата», магазін «Рыбная

наверсе, аўтары задумалі стварыць цэлы агульнахарчавальны рэстаран, кафэ і блінну». Умоўна комплекс названы — «Камяроўскі». Па-першае, назва захоўвае гісторыю Мінска, па-другое, яно гісторыя — для кантрасту. І ў імя гэтага мінулага тут будзе запраектавана стылізаваная беларуская мэбля і посуд, традыцыйныя беларускія блянды будуць гатаваць майстры высокай кваліфікацыі. Сцены памяшканняў упрыгожаныя выявамі беларускіх умельцаў. Пажадана на кожным вырабе ўбачыць імя аўтара, хоць чамусьці нашы фірменныя магазіны нават у такой прыёмнай дробязі для пакупнікі і аўтара не робяць гэтага.

А калі рэканструюецца кафэ «Бульбяная», плошча Якуба Коласа будзе прывабным месцам не толькі для экскурсій, але і для аматараў паласавацца ста блюдам і беларускай бульбы.

Фірменныя магазіны «Ласунак», «Чараўніца», «Лянок», «Мастацкі салон», «Крышталі» пасля поўнай рэканструкцыі павінны з гонарам прадстаўляць гасцям сталіцы ўсё, чым багатая і шчодрая зямля беларуская, а мастацкае афармленне гэтых магазінаў будзе наглядна дэманстраваць майстэрства беларускіх мастакоў, тэкстыльшчыкаў, народных умельцаў.

Іншымі будуць і харчовыя магазіны праспекта. Больш сціплыя, чым фірменныя магазіны і салоны па аддзельці. Але захаваецца асноўнае патрабаванне да харчовых магазінаў: прастата памяшканняў, зручнасць для пакупнікоў і абслугоўваючага персанала, гігіенічнасць.

Востры недахоп гандлёвых плошчаў харчовых магазінаў на праспекце прымуціў аўтараў задумацца над магчымасцю прыбудаваць аб'ёмна да ўжо існуючых. Былі выбраны для гэтай мэты тры кропкі: паміж вуліцай Тэніна і Энгельса з прыбудовай у двары гандлёвай залы плошчай 800 квадратных метраў. Гэтая прыбудова ўжо амаль зроблена. Наступная — на плошчы Перамогі. Да існуючага гасцранома прыбавіцца падземная плошча гандлёвай залы (1000 квадратных метраў). На жаль, гэту прыбудову можна будзе ажыццявіць толькі адначасова з будаўніцтвам у Мінску першай чаргі метрауваход у магазін будзе вырашаны паралельна з уваходам у метро. І, нарэшце, трэцяя прыбудова — да магазіна «Сталічны». Ужо з'явіліся некалькі варыянтаў гэтага праекта, і сёння на кульманах у архітэктараў і тэхнолагаў вырашаюцца і шчыраюцца новыя, найбольш эфектыўныя рашэнні.

Ленінскі праспект — галоўная магістраль сталіцы — стане яшчэ больш светлым і ўтульным, прывабным і гасцінным.

Г. БАНІШЭУСКАЯ.

...І НАСТРОЙ БУДЗЕ ДОБРЫ!

за такую работу? Гэта наш профіль. Заданні, праўда, нам ніхто не даваў. Але ў канцы 1971 года Пётр Мірошніч Машараў звярнуў увагу гандлёвых работнікаў на тое, што магазіны ў новых мікрапраёнах зручна адрозніваюцца ад магазінаў цэнтры. Я больш дваццаці гадоў праектую Мінск, і для мяне такая заўвага была добрым штуршком.

І сапраўды, Ленінскі праспект, які вырас у першыя пасляваенныя гады, меў гандлёвую сетку, якая ўлічвала патрэбы горада тых часоў. Іншыя канцэпцыі былі і ў архітэктары, у абсталяванні гандлёвых прадпрыемстваў пагрузачна-разгрузачнымі сродкамі. Вырасла насельніцтва горада, павялічыўся патак прыезджых, і гандлёвая сетка Ленінскага праспекта пачала адчуваць пэўныя нязручнасці.

В. Аладаў нічога не сказаў аб тым, што інстытутам праведзена ўжо велізарная работа па рэканструкцыі шасці ўзорных харчовых магазінаў у Мінску і шэрагу буйных магазінаў у іншых гарадах рэспублікі. Усе гэтыя работы атрымалі высокую ацэнку пакупнікоў і работнікаў прылаўка, ухвалены Міністэрствам гандлю БССР.

А Міністэрства гандлю СССР на падставе работ «Белгіпрагандлі» арганізавала ў Мінску некалькі навуковых канферэнцый з мэтай вывучэння і ўкаранення вопыту мінскіх праекціроўшчыкаў.

Да таго ж па ўсіх паказчыках «Белгіпрагандаль» ўжо неаднаразова заваўваў пераходны Чырвоны сцяг. З многіх гарадоў РСФСР прысылалі пісьмы з просьбай даць рэкамендацыі па рэканструкцыі гандлёвых цэнтраў, сталовых, кафэ. І інстытут дапамагаў на грамадскіх асновах.

Затое дырэктар інстытута В. Аладаў з задавальненнем адзначыў тое, як самааддана па вечарах і ў выхадныя дні над інтэр'ерамі працавалі маладыя архітэктары В. Грыгорышына, В. Сташчанюк, М. Ткачук, Я. Цвінгель, В. Ласкавы, Л. Мельнік і іншыя. Працавалі з захапленнем, дзясяткі разоў правяраючы кожнае рашэнне, кожную самую дробную дэталю інтэр'ера.

Калі В. Грыгорышына выконвала рабочы праект кафэ Дома мастацтваў, ужо тады былі ўлічаны задачы, пастаўленыя рэканструкцыяй у цэлым. І цяпер гэты кафэ гарманічна ўпісалася ў агульны праект рэканструкцыі.

культурны, з выдатным інтэлектам, які мог накіроўваць калег на новыя пошукі, больш таго, умеў падначаліць калектыў вялікім творчым задумам, спалучаючы работу з удасканаленнем прафесійнага майстэрства.

Паступова, асобнымі аб'ектамі, план рэканструкцыі пачаў ажыццяўляцца. Уваходзілі ў строй магазіны «Крышталі», «Бульбяная» на плошчы Перамогі, «Мужычынскае казэнне», пазней — «Чараўніца», кафэ і бар «Бярозіна», кафэ Дома мастацтваў.

Нарэшце, больш чым праз год выйшла Пастава Мінгарвыканкома аб рэканструкцыі і перапрафіліраванні гандлёвай сеткі Ленінскага праспекта. У аснову былі пакладзены праектныя прапановы інстытута «Белгіпрагандаль». Яшчэ раз быў абмеркаваны генеральны план рэканструкцыі, унесены дадатковыя карэктыўныя і новыя рэальныя прапановы. Ленінскі праспект стаў тэмай № 1 для праекціроўшчыкаў.

Цэнтральная плошча як бы сабрала вакол сябе амаль усе культурныя кропкі горада: тэатр імя Янкі Купалы, Белдзяржкансерваторыю, музычнае вучылішча і музычную школу, Дом мастацтваў і Дом афіцэраў, Палац культуры прафсаюзаў і некалькі музеяў, цырк, некалькі кінатэатраў, Саюзы: пісьменнікаў, мастакоў і архітэктараў БССР. Таму тут трэба было стварыць шэраг кафэ-клубаў. Дому мастацтваў пашанцавала — ён мае сваё памяшканне для кафэ, якое палюбілі мінчане настолькі, што трапіць туды ўвечары проста немагчыма. Архітэктар В. Грыгорышына выканала Інтэр'ер гандлёвай залы ў беларускім нацыянальным стылі. Зручная простая мэбля. Керамічныя немудрагелістыя ўпрыгожванні на сценах, драўляная цёплая панель сцен ствараюць утульнасць і добры настрой для адпачынку. Яна ж распрацавала Інтэр'ер для кафэ «Арэна», сённяшняе кафэ «Малочнае», што насупраць цырка. Яго плошчы павялічацца за кошт прылягаючага дзіцячага сада і памяшкання народнай дружыны. Матывы і дэталі Інтэр'ера будуць нагадваць жыццё цырка. Тут можна будзе наладжваць творчыя сустрэчы з майстрамі цыркавай арэны. Яркая кансольная рэклама будзе далёка відаць з боку вуліцы К. Маркса і Ленінскага праспекта.

У цяперашнім памяшканні праўлення Саюза мастак размесціцца кніжны магазін «Дружба». Акрамя натураль-

В. Сташчанюк запраектаваў «Мінскі сувенір». Шматлікія госці сталіцы, яе жыхары змогуць тут купіць значкі, сувеніры, паштоўкі, звязаныя з гісторыяй Мінска і рэспублікі, а ў наступным, кніжным аддзеле, будуць прадстаўлены кнігі, плакаты, альбомы, праспекты, выдадзеныя беларускімі выдавецтвамі. Пры «Мінскі сувеніры» будзе працаваць кінатэатр. Акрамя паказу спецыяльных тэматычных фільмаў, тут можна будзе наладжваць сустрэчы з ветэранамі вайны, пісьменнікамі, героямі літаратурных твораў. Строгі Інтэр'ер гэтага своеасаблівага магазіна-клуба закліканы стварыць урачысты настрой у наведвальнікаў. А насупраць, з боку парку імя Горкага, у арках жылых дамоў размесціцца «Філатэлія» і «Кветкавы». Новая забудова ніколі не парушыць ансамбля плошчы, наадварот, яна зробіць яго высакародным.

У магазіне «Філатэлія» шматлікія філатэлісты горада змогуць не толькі купіць маркі, але і наладжваць выстаўкі сваіх калекцый у спецыяльным салоне.

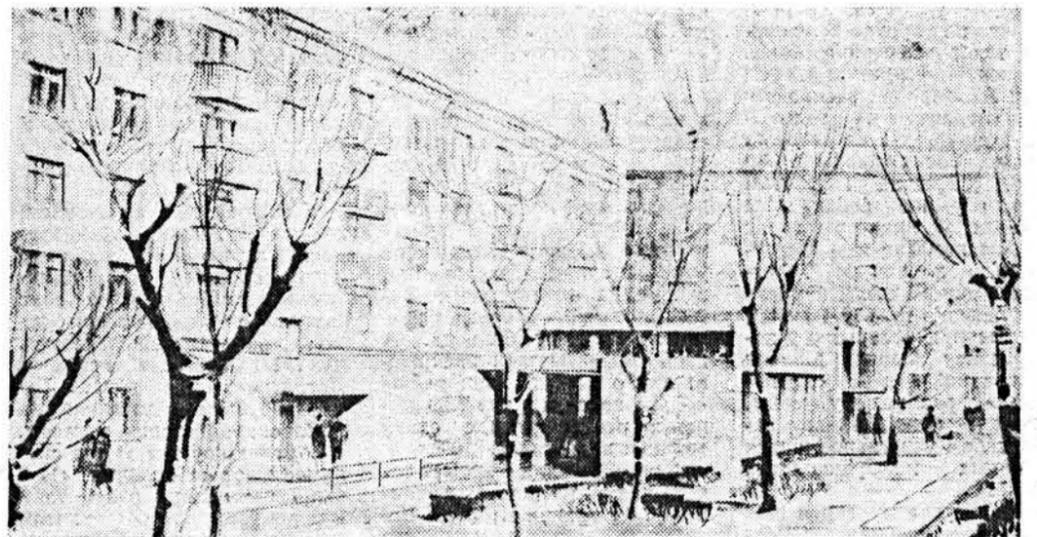
Эфектным задуманы магазін «Кветкавы». Яго асноўнае прызначэнне вызначана самай назвай. Але месцазнаходжанне падказала аўтарам яго неабходнасць: ля абеліска героям — заўсёды

кулінарыя» і магазін «Рыба». У кафэ — дэкаратыўная тынкоўка. У пішак будуць устаноўлены праставыя кампазіцыі на тэмы працы рыбакоў з адчаканенай латуні. Сучасныя свядчальнікі, злучаныя паміж сабой ланцюгамі, падвясная столь з смарагдава-зялёных дэкаратыўных блокаў створаць дадатковы аб'ём памяшканняў. У магазіне «Рыба» ў цэнтры гандлёвай залы з'явіцца басейн, выкладзены светла-зялёнай пліткай. Столь тут не прымыкае ні да сцен, ні да калон. І ў гэтым прамежку ўстаноўлены спецыяльныя накіраванага святла, якія высвечваюць толькі вызначаныя дэталі Інтэр'ера. Ажыццяўленне праекта «рыбнага кута» будаўнікі пачалі ўжо ў гэтым годзе.

Будзе канчаткова пераабсталявана і кафэ «Бярозка».

Плошча Якуба Коласа пасля адкрыцця мемарыяла набыла асаблівую ўвагу мінчан. Празрыстыя маладыя бярозкі, кусты бэзу, якія нечакана ўспыхнулі пасярэдзіне вуліцы бэзавым агнём, вечныя піцця вербы і суровыя яліны, вільгаць ціхіх фантанаў надаюць непаўторнасць гэтаму незвычайнаму ўтульнаму кутку, быццам усё гэта разам узятае і ёсць маленькі кавалачак Беларусі.

На базе кафэ «Спадарожнік», сталонай і кулінарыі, вызвалішы памяшканні Саўенкага аддзялення мліцы і некалькіх кватэр у першым

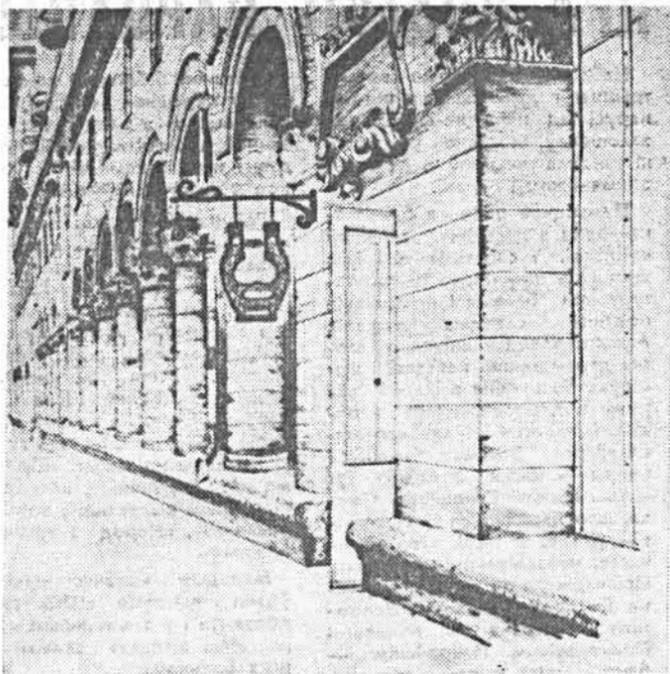
Магазін гародніны.

ПРА САМАВАР, ПАДСВЕЧНІК

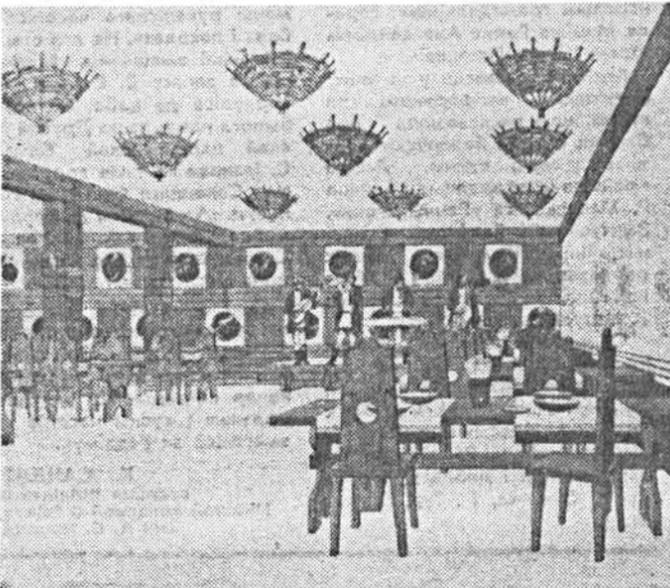
«У апошнія гады назіраецца цяга людзей да набыцця старамодных рэчэй. Дакладней, не старамодных, а зробленых пад старыну. Так, напрыклад, электрычныя ліхтары ў выглядзе газавых лямп, падсвечнікаў, самавары, старых формаў мэбля з'явіліся ў многіх сучасных кватэрах.

— Ці прыгожа гэта? — пытаецца Уладзімір Сівуха, супрацоўнік Іванаўскай раённай газеты «Чырвоная звязда».

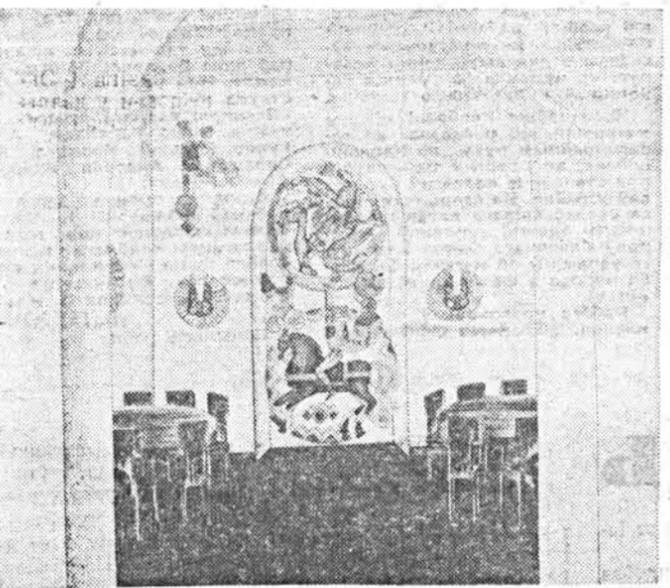
Рэдакцыя звярнулася да аспіранта Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута Я. Ю. Ленсу з просьбай пракаменціраваць гэтае пісьмо.

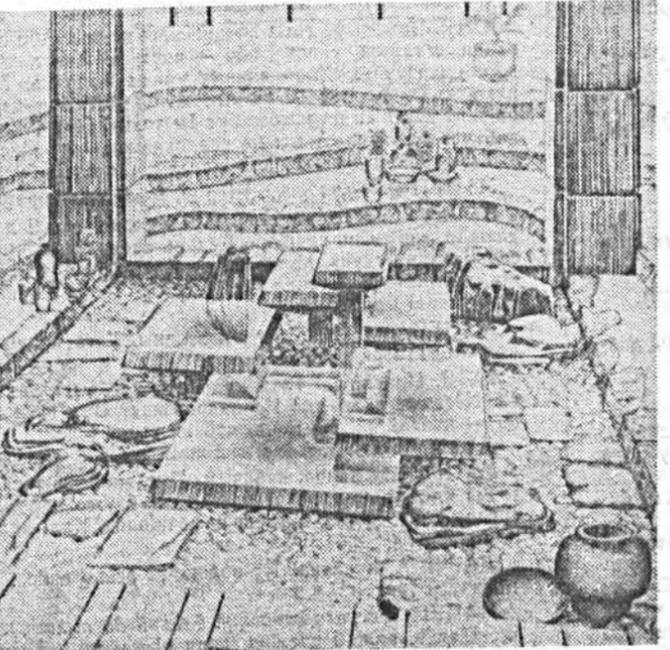
Фасад магазіна «Мелодыя».

Кафэ «Бульбяная».

Інтэр'ер кафэ «Арзіна».

Магазін кветак.

Фота У. ТАМАШЭВ.ЧА.

І ІНШАЕ...

ла. Тут і выходзіць на сцэну стылізацыя. Падробляючыся пад стылі эпох мінулага, яна нібыта задавальняе патрэбы вялікага кола аматараў. Гопыт нараджае прапанову. Мода на старадаўнасць нараджае моду на стылізацыю пад яе. У гэтым асноўная ўнутраная супярэчлівасць стылізацыі. З'явіўшыся на падставе жадання чалавека пазбегнуць «будзённасці», стандартызацыі акаляючага асяроддзя, стылізацыя сама становіцца праявінай штодзённасцю, стандартнай прадукцыяй масавай вытворчасці.

Вернемся да стылю барока. Сапраўдны твор гэтага стылю цікавы і каштоўны для нас як адлюстраванне светапогляду людзей часу, які нарадзіў гэты стыль. Але прадмет, выкананы ў стылі барока сёння, выглядае абсурдным, таму што светапогляд людзей нашай эпохі зусім іншы.

Усё гэта зрабілася відавочным цяпер, калі ўсё больш шырока ў праектаванні прамысловай прадукцыі выкарыстоўваюцца метады дызайна. Цяпер мы не можам гаварыць аб надакучлівасці і стандартнасці прадметнага асяроддзя, якое ствараецца масавай вытворчасцю. Рэчы, выкананыя з удзелам мастакоў-канструктараў, прыгожыя і зручныя. Камплексны падыход да праектавання камбінаваных сістэм абсталявання для кватэр дазваляе ствараць вялікую колькасць разнастайных варыянтаў. Таму менавіта дызайн, мастацкае канструяванне, а не стылізацыя пад старадаўнасць, дазваляе ствараць разнастайнае прадметнае асяроддзе нашых дзён. Сапраўды неабсяжныя магчымасці дызайна ў галіне формы. Вось прыклад адной дызайнскай прапрацоўкі. Вы прыносіце з магазіна скрынку, памерам крыху большую за ўпакоўку для тэлевізара. У ёй набор пластыкавых дэталей: разнастайных па колеру і фактуры стоек і шчытоў. Пры дапамозе гэтага набору вы можаце поўнасцю мэбляваць свой пакой. Злучаючы стойкі і шчыты, вы складаеце шафу, стол, стэлаж і іншыя прыгожыя і элігантныя рэчы. Прычым, вы можаце не баяцца, што ваша кватэра будзе мала адрознівацца ад кватэры суседа, які купіў такі ж набор. Вашай фантазіі прадастаўляецца шырокая прастора, вы можаце ствараць мноства камбінацый, перыядычна змяняць структуру абсталявання вашай кватэры. У нашы дні акаляючае асяроддзе становіцца аб'ектам актыўнай творчасці чалавека. І рашаючае слова павінны сказаць дызайнеры.

Пачынаючы з 60-х гадоў у нас і за рубяжом у праектаванні прадметаў шырокага ўжытку—мэблі, свяцільнікаў, посуду і інш.—пачынае распаўсюджвацца стылізацыя пад старадаўнасць. Цяпер, напрыклад, можна набыць у магазіне электрычны свяцільнік у выглядзе газавы, кандэлябр або мэблевы гарнітур, стылізаваны пад абсталяванне версальскіх палацаў.

Цікаваць да старадаўнасці заўсёды была характэрнай для чалавека, «векавы пыл» заўсёды быў аб'ектам таямнічым і прывабным. Але справа ў тым, што гэтая цікавасць у апошні час пачала перараджацца ў сляпую моду. Калі, дапусцім, з'яўленне ў хаце старадаўніх кніг, старадаўніх твораў мастацтваў ў адных звязана са шчырай любоўю да гэтых прадметаў, то ў другіх—толькі з тым, што валоданне імі лічыцца «добрам тонам». У кнігу, якая ляжыць на паліцы і пакрываецца пылам, чалавек або ніколі не заглядае, або калі і паспрабаваў гэта зрабіць, то заснуў на другой, а можа, нават і на першай старонцы. Сама ж бібліяграфічная рэдкасць з'яўляецца нейкім чацвёртым блюдам для гасцей, якія захапляюцца ёю, у душы зайздросцічы гаспадару, хаця і не задумваюцца над тым, навошта яна патрэбна.

Яшчэ часцей у нашыя дні ў кватэрах можна ўбачыць «старажытныя» іконы, розныя старажытныя рэчы—медныя чайнікі, тазы, якія выкарыстоўваюцца як ўпрыгожванні.

Паспрабуем высветліць, якія прычыны такой увагі да старадаўнасці ў апошні час. Тэндэнцыя гэта пачалася на Захадзе і звязана з жаданнем радавога члена буржуазнага грамадства вырвацца з «прозы штодзённасці». Гэта прымушае яго шукаць забыцця ў «паэтызацыі» мінулага. Адсюль жаданне запоўніць акаляючае асяроддзе старажытнымі рэчамі, не падобнымі на стандартныя прадметы масавай вытворчасці. З Захаду гэта мода перавандравала і да нас, хаця аб'ектыўныя прычыны, якія нарадзілі гэтую моду, у нас адсутнічаюць.

Уявіце сабе такі малюнак: вас запрашаюць сябры на чай. На стол ставіцца цудоўны старадаўні самавар. Вы з глыбокай пашанай разглядаеце гэта вынаходства рускай старасветчыцы. І раптам па-здрадніцку выглядае электрычны провад. І тут вы міжволі адчуваеце сябе

ашуканымі. Самавар, аказваецца, зусім не старадаўні, а ўсяго толькі падробка. Самавар аказаўся сваяком мэблевых гарнітураў у стылі ракако, выкананых на падставе сучаснай прагрэсіўнай тэхналогіі.

Падобная з'ява не новая ў гісторыі матэрыяльнай культуры. Нешта аналагічнае адбылося і ў сярэдзіне XIX стагоддзя, калі маладая машынная вытворчасць пачала ўзмацнена маскіраваць свае вырабы пад прадметы саматужнай вытворчасці. У той час на гэта былі свае прычыны. Другая палова XVIII—першая палова XIX стагоддзя адзначана ў гісторыі чалавецтва надзвычайнай падзеяй—прамысловай рэвалюцыяй. На месца саматужнага, ручнога спосабу вытворчасці тавараў прыходзіць зусім новы—машыны, шырока пачынаюць ужывацца новыя матэрыялы. Але калі змяніўся спосаб вытворчасці, змяніліся матэрыялы, і непазбежна павінна змяніцца і форма прадметаў, таму што канкрэтнай тэхналогіі, канкрэтнаму матэрыялу адпавядае пэўны характар формы.

Аднак ніякіх змен у форме ў той час не адбылося. Пераход да машынай вытворчасці быў вельмі хуткім. У выніку прамысловасць па інерцыі пачала капіраваць ужо гатовыя формы, створаныя рамеснікамі. І калі вырабы рамеснікаў часта мелі высокую эстэтычныя якасці, то прамысловыя вырабы тых гадоў, выкананыя машынным спосабам, у мастацкіх адносінах ім моцна саступалі, і часам нават адштурхоўвалі пакупніка. Выдатна глядзіцца складаная разьба па дрэве, выкананая ўручную. Але пачварна выглядае той жа малюнак, пераведзены ў тэхналогію ліцця з металу. Калі нас захапляе твор ручной чаканкі, дык грубым і непрыгожым будзе здавацца той жа выраб, выкананы штампоўкаю. І гэта зусім не значыць, што з дапамогаю ліцця і штампоўкі нельга рабіць прыгожых рэчэй, але ў кожнай тэхналогіі павінны быць свае спецыфічныя прыёмы.

Створаны ж выдатныя прадметы ў выглядзе камплектаўнабораў са шкла, крышталю, фарфару і г. д.

Мы ўжо гаварылі, што мода на старадаўнасць цяпер распаўсюдзілася вельмі шырока. Але калі аматараў яе дастаткова вялікая колькасць, то старасветчыны засталася зусім ма-

МАЙСТАР ПЕЙЗАЖУ

Імя Міхаіла Пятровіча Андына — інжынера бюро прамысловай эстэтыкі Светлагорскага завода штучнага валакна вядома ў горадзе і Гомельскай вобласці сярод самадзейных мастакоў, як майстра пейзажу. Міхаіл Пятровіч закаханы ў прыроду роднага Палесся, у сваіх малюнках услаўляе яе прыгажосць.

Работы М. Андына неаднаразова выстаўляліся на раённай, абласной і рэспубліканскай выстаўках самадзейных мастакоў. На апошняй рэспубліканскай выстаўцы, якая праходзіла ў Мінску, усе яго тры карціны атрымалі высокую адзнаку наведвальнікаў. Вялікі пос-

пех выпаў на долю карціны «Сажалка», якая са згоды аўтара набыта Рэспубліканскім Домам народнай творчасці.

«Сажалка» і «На прасторах роднай Беларусі» былі адабраны на Усесаюзную выстаўку самадзейных мастакоў у Маскву.

А. РУДЧАНКА.

У КРАІНЕ ТАНЦА

Сорак гадоў творчага жыцця аддала балету Раіса Львоўна Чарахоўская — мастацкі кіраўнік дзіцячай народнай балетнай студыі «Мара» Палаца культуры Беларускага прафсаюза. Якой вамяна кіруе вось ужо восемнаццаць гадоў. Многім хлопчыкам і дзяўчынкам адкрыла яна дарогу ў чароўную краіну танца. Яе былі выхаванцы — цяпер настаўнікі і інжынеры, урачы і музыканты. А некаторыя сталі прафесійнымі артыстамі і танцуюць у балетных трупях музычных тэатраў і ансамблях краіны.

Раіса Львоўна паставіла больш за сто дзіцячых танцавальных і балетных кампазіцый. Сярод іх балеты «Чырвоная Шапачка» і «Падарожжа ў мару», разнастайныя сюітныя замалюўкі. Яна — аўтар лібрэта балета Я. Глебава «Альпійская балада». А нядаўна на паліцах магазінаў з'явілася яе кніжка «Танцаваць могуць усе».

У рэпертуары балетнай студыі ёсць жанравыя, народна-характэрыстычныя, класічныя кампазіцыі. Уражваюць героіка-патрыятычныя пастаноўкі. З

захваленнем глядзіш хараграфічныя кампазіцыі «Чырвоныя д'ябляты» і «Мінскі вальс», спартыўна-хараграфічную «Чырвоныя гваздзікі».

Наважна выходзяць на сцэну ў чорных фракках з белымі манішкамі няўклонныя пінгіны, навольна рухаюцца яны ў незвычайным карагодзе «Пінгіны» — так называецца хараграфічная сцэнка з цыкла «Героі любімых казак». А вось і «Трое парасят і шэры воўк», «Ластаўка», «Кот і кошачка»... За ўсімі гэтымі назвамі — нястомная праца, рэпетыцыі, канцэрты. У кожным нумары Р. Чарахоўская імкнецца донесці да маленькага выхаванца сэнсавую, этычную і эстэтычную накіраванасць вобразаў. Балетмайстар выходзіць сваіх вучняў на традыцыйных лепшай сучаснай і класічнай музыцы. Неадарма ж балетныя і танцавальныя кампазіцыі суправаджаюць творы Чайкоўскага, Даргамыжскага, Штраўса, Адава...

Выхаванцы студыі — частыя і жаданыя госці ў калгасах і саўгасах рэспублікі. «Мара» ўзнагароджана дыпламамі Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі. Набывалі студыйцы ў канцэртах і ў маракоў Валтыскага флоту.

Сто пяцьдзесят юных аматараў балета прыйшлі да Раісы Львоўны з букетамі кветак, каб навішавалі любімага педагога з творчым юбілеем. У канцы гэтай урачыстасці адбыўся канцэрт юных танцораў. Удзячныя глядачы шчыра віталі і юбіляра, і выканаўцаў.

Л. КРУШЫНСКАЯ.

На здымках: Сярдэчнае «дзякуй» ад выхаванцаў.

А мы танцуем «Літоўскі танец».

Фота М. БАНДАРЫКА.

ПРА ПОДЗВІГ НАРОДНЫ

Набліжаецца вялікае свята — трыццацігоддзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Бібліятэкі рэспублікі таксама рытуяюцца да гэтай знамянальнай падзеі.

Пухавіцкая раённая бібліятэка — адна з лепшых у Мінскай вобласці. Тут чытачы заўсёды знайдуць патрэбную ім літаратуру пра баявыя і працоўныя подзвігі савецкіх людзей. Арыентавацца ў кніжным моры дапамагаюць каталогі і выстаўкі. Вось адна з іх: «Неўміручы подзвіг савецкага народа». Цікаваць уяўляе картатэка «Героі Вялікай Айчыннай вайны — нашы землякі». Тут імёны Герояў Савецкага Саюза, што нарадзіліся ў Пухавіцкім раёне. З тымі, хто сёння жыве, наладжваюцца сустрэчы. Прыязджала да землякоў Алена Рыгораўна Мазанік. Запомнілася сустрэча з Мікалаем Пракопавічам Пакроўскім — былым камандзірам партызанскай брыгады «Беларусь», з камандзірам танкавай роты, ганаровым грамадзянінам горада Мар'іна Горка Аляксандрам Францавічам Пятаковічам.

Вялікую цікавасць у чытачоў выклікаюць канферэнцыі па кнігах, што раскажваюць пра баявыя справы беларускіх партызан у гады вайны. Добра прайшла канферэнцыя па кнізе Р. Мачульскага «Вечны агонь». Змястоўнымі былі выступленні настаўніцы Р. Андрук, былых партызан А. Вашчанка і М. Карнейчыка, удзельніка вайны В. Матусевіча і інш.

Сумесна з раённым Домам культуры праведзен тэматычны вечар «Кавалеры ордэна Леніна». Ушаноўвалі мясцовых жыхароў, удастоеных вышэйшай узнагароды Радзімы за баявыя справы і доблесную працу — І. Сучкова, І. Тур, В. Іванову.

Работнікі бібліятэкі аформілі «Кнігу народнай славы», якая складаецца з раздзелаў: «Навечна ў памяці людской», «Подзвігі нашых землякоў», «Квітнее родная Беларусь».

Раённая бібліятэка падтрымлівае цесную сувязь з музеем баявой і працоўнай славы сярэдняй школы № 3. Кіраўнік музея, выкладчык гісторыі Віктар Рыгоравіч Арлоў сярод кнігалюбаў вёсці работу сярод юнакоў. Была арганізавана кніжная выстаўка «Для цябе, дэпрызуйнік». Яна выстаўкі афіцэраў запаса праводзяць гутаркі і агляды на тэмы: «Праграма міру ў дзеянні», «Аб камуністычным выхаванні і воінскім абавязку», «Народ і армія — адзінны».

Маладзья чытачы прынялі ўдзел у дыспуце «Што такое подзвіг?» і ў тэматычным вечары «Мы подзвігі славім нашых бацькоў».

Ветэраны вайны дапамагі бібліятэцы выпусціць два нумары рукапіснага часопіса «У баях і паходах». На яго старонках былі змешчаны ўспаміны маёра запаса В. Сянько «Мы вярнуліся да цябе, Беларусь», былога камандзіра Другой Мінскай партызанскай брыгады С. Іванова «У тыле ворага», Героя Савецкага Саюза А. Пятаковіча «Ад Масквы да Берліна», маёра запаса А. Сярова «Ад Сталінграда да Берліна» і іншыя матэрыялы.

Сёлета чытачам выдадзена патрыятычнай літаратуры звыш 5 тысяч экзэмпляраў. Цяпер бібліятэка рытуе літаратурны вечар «Франтавікі, надзеце ордэны» і вусны часопіс «Яны змагаліся за Радзіму».

Л. САНДЛЕР,
старшы бібліятэкар
Мінскай абласной бібліятэкі
імя А. С. Пушкіна.

«ДЗЕЛЯ ШЧАСЦЯ НА ЗЯМЛІ»

Так назвалі альбом-летапіс, які зрабілі работнікі раённай бібліятэкі. Ён прысвечаны 30-годдзю з дня вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 700-годдзю Капыля.

Краянаўцы сабралі цікавыя матэрыялы, які раскажваюць аб рэвалюцыйным руху на Капыльшчыне, аб першых пяцігодках, пра стварэнне калгасаў і саўгасаў у раёне. На старонках гэтага своеасаблівага летапісу змешчаны здымкі землякоў — Герояў Савецкага Саюза і воінаў, іх успаміны аб мужнай барацьбе народа з фашысцкімі захопнікамі.

Работа краянаўцаў не спыняецца. Збіраюцца фанты пра

сённяшні дзень роднага краю, працоўныя поспехі яго людзей.

Плеяду таленавітых літаратараў дала Беларусі Капыльскае зямля. Пра гэта раскажвае выстаўка кніг паэтаў і празаікаў «Песняры роднага краю». Тут творы Цішкі Гартнага, Алеся Гурло, Кузьмы Чорнага, Янікі Скрыгана, Анатоля Астрэйкі, Адама Русака.

Старанна працуе загадчыца раённай бібліятэкі І. Чэрнас. Творча вырашае яна пытанні прапаганды слаўнага мінулага свайго краю і сённяшніх спраў яго людзей. Ёй актыўна дапамагае бібліятэкарна В. Мацуль.

В. ГЕДРОЙЦ.

Капыльскі раён.

КАЛІ ХОЧАЦЦА ЖЫЦЬ

(Пачатак на 6-й стар.).

ЗУЕУ (адзілена). Во які Ты — стараста, выходзіць? А я і не ведаю. Дзе ж гэта ты старастваваў?

МАЦЕП. У Падліпках. Вунь вёска за ваколіцай.

ЗУЕУ. Во яно што! Дык гэта ж з тваёй вёскі Будка гэты?

МАЦЕП. З маёй, ага. Учора два зубы апошніх выбіў. Як арыштоўваў.

ЗУЕУ. І завашта ж?

МАЦЕП. Ды прычэпіўся, дзе бонба? Бонба там, каля рова, прапала. З мінулага лета ляжала, ляжала і раптам прапала. Дык мяне падазраваюць. А я што — я яе і ў вочы не бачыў.

ЗУЕУ. Ну, калі так, дык і цябе кокнуць. Гэта ў іх проста.

МАЦЕП. Кокнуць, вядома. Хіба я кажу, што не кокнуць.

ЗУЕУ. Дык якога ж д'ябла тады ерапенішся? Мабыць жа яшчэ сілу маеш?

МАЦЕП. Трошкі ёсць. А ерапенюся таму, што непадзейную ты справу падумаў.

ЗУЕУ. Дык што ж ты прапануеш? Заўтра дружна топаць на шыбеніцу?

МАЦЕП. Куды дзенешся? Павядуць — папопаш.

ЗУЕУ. Ну, ведаеш! Гэта ты топаў! А нам яшчэ жыць хочацца.

МАЦЕП. Ох хо! Каму не хочацца. Ты думаеш, калі я стары, шэсцьдзесят два гады маю, дык жыць раскаець? Але што рабіць, калі не выпадае? Тут ужо не пра жыць — пра смерць трэба падумаць. Каб не спляжыць усё перад канцом.

ЗУЕУ. Гэта някай лапукі дбаюць аб смерці. Каторыя ні на што не здольны. А мы яшчэ пазмагаемся.

Паняў ты, дзед? Калі ўжо нічога не выйдзе, тады іншая справа. Тады што ж, будзем падыхаць.

МАЦЕП. Надта ты спрытны, таварышок. Нядобра гэта.

ГАТОУЧЫК. Дарма ты, дзед, так на таварыша кажаш. Таварыш пра арышальную справу клапоціцца. А ты супроціў. Не хочаш — памаўчы хоць.

ЗУЕУ. Ладна. Даволі з ім. Юлька, ты як? Не раздумала?

ЮЛЯ. Я не раздумала. Я гатова.

За дзвярыма тупаюць кроні, лягаюць металічныя асновы.

ЗУЕУ. Халера! Пакуль таргаваліся...

БУДКА (з парога). Зуеў! На выхад. З рэчамі!

ЗУЕУ. Якія ў мяне рэчы?..

БУДКА. Шнэль. Куляй у кантору. Гатоўчык таксама. На другі заход!

Арыштаваныя выходзяць. Дзверы зачыняюцца.

ЮЛЯ. Ой, як не ў час! Хаця б не забілі.

МАЦЕП. Калі і не заб'юць, дык адпусціць добра.

ПАЛЯЖАЦЬ ПРЫДЗЕЦА.

ЮЛЯ. Дзядуля, а вас ужо білі?

МАЦЕП. Мін мала дасталася. Там жа ў мяне сусед Будка гэны. Ну, пару разоў ляпнуў за бонбу.

А я яе і ў вочы не бачыў. На што яна мне — у пачы паліць ці што?

ЮЛЯ. Ой, я баюся допытаў. Баюся, як біць будуць...

МАЦЕП. Э, дачушка, біць — не самае страшнае.

Ёсць і яшчэ страшнейшае.

ДАР'Я. Няхай мяне б'юць. Хай б'юць! Хай на горкі ябык саб'юць. Але каб выпусцілі. Даб дзетка сваіх пабачыць. Меншанькая другі тыдзень на жывоцік хварэе. Як з'есць што, так жывоцік і схопіць.

І што рабіць? А можа, яны нас яшчэ выпусцяць?

ЮЛЯ. Не, цётка, не выпусцяць. Пэўна, заўтра канец нам. Таму правільна кажа Зуеў. Трэба наважыцца.

МАЦЕП. Калі б быў які шанец, чаму б не наважыцца. Але падумай, хіба магчыма? Плот навакол. Ды вартаваць.

ЮЛЯ. Вартаваць, канваіры, паліцай — усё няважна...

МАЦЕП. Што ж па-твойму, важна тады?

ЮЛЯ. Важны во гэты апошні наш шанец. Або вырвацца з гэтага склепа, або — чорт з ім — хоць не дарма загінуць. Хоць аднаму вочы выдраць. Хоць плюнуць у морду! А то што ж! Так і будзем, як бараны плесціся на шыбеніцу? Ім толькі гэта і трэба: каб усё баяліся. А мы не спалохаемся, мы кінемся ў бойку. І хай загінем, для іншых прыкладам будзем.

МАЦЕП (падумаўшы). Што ж, можа яно і праўда...

ЮЛЯ (з захваленнем). Вы разумееце, людзі даведваюцца, гаварыць пачнуць. Будучы раскажваюць. Іншыя спрабавалі будучы. Можа, каму пашанцуе болей. Можа, хто-нішто ўратаецца. Таму трэба. Трэба скапіцца. Нават калі і ніякай надзеі.

МАЦЕП. Ладна. Тады і я згодны. Гэта правільна кажаш. Памерці, каб не дарма.

ЮЛЯ. Правільна! Гэта цудоўна, што вы пагадзіліся. Цётка, а вы як? Не падведзеце? Вам сілы трэба — наваліцца, трымаць, каб не выраваўся.

ДАР'Я. Баюся я. Але можа як-небудзь...

МАЦЕП. Ну ладна, пабачым. Мне, мабыць, таксама трэба бліжэй да дзвярэй сесці. Каб ужо адразу за горла. А ты, Дар'я, будзеш памочніцай... Калі адразу не ўходаю.

ДАР'Я. А божачка! Не ведаю, ці асілю сябе... Так калачуся ўся.

МАЦЕП (перасаджваецца бліжэй да сыхаду). Ну во. Цяпер, калі б цагляна, якая ці камень... Ну што ж! У руках яшчэ сіла ёсць. Памажы, божа...

БЕЗ УПРЫГОЖВАННЯ І СКАЖЭННЯ

Не так даўно канферэнц-зала Акадэміі навук БССР, дзе праходзіла Усеаюнавая канферэнцыя па праявічых жанрах фальклору народаў СССР, пераўтварылася ў своеасабліва сельскую вясёлку, на якой выступілі 16 фальклорна-этнографічных калектываў і пасобных носьбітаў народнай творчасці з арыгінальнымі беларускімі песнямі, танцамі, інструментальнымі найгрышамі.

За паўтары гадзіны гэтага незвычайнага канцэрта мы пачувалі на Брэстчыне і Віцебшчыне, на Магілёўшчыне і Міншчыне — былі жывымі сведкамі народных гульняў і бясед, вяселляў і дажынаў.

Добры тону даў паказу бытавы ансамбль народных інструментаў Чэрвеньскага раёна, які адкрыў праграму жыццядарасным выкананнем беларускіх народных мелодый. Музыкантаў змяняе вакальны гурт з вёскі Бортнікі Бабруйскага раёна. Пяшчотна прагучала ў яго выкананні лірычная песня «Ты бяроза, бяроза». Ігра на самаробнай папярэчнай флейце і на саломіне прадэманстравалі В. Пратасевіч з Уздзеншчыны.

Ажыўленне ў паказ удыхнулі клятыяны з Глускага раёна сваёй жартоўнай песняй «Любі мяне, кавалёк», а цымбалісты з вёскі Грудэва Пастаўскага раёна парадавалі прысутных майстарскім выкананнем сваёй вясковай кадрылі. Дзіву даешся, як лёгка бегаюць па струнах і вібрыруюць цымбальныя палачкі ў спрацаваных мазолістых руках хлебарабаў!

Пявучая сям'я Манжуравых з Магілёўшчыны выканала невядомую нам песню «Пшанічанька». Па эладжанасці выканання трэба меркаваць, што беларуская народная песня займае ў іх хаце панаснае месца. Пранікнёна спявалі застоль-

ную і лірычную песні старэйшых ўдзельніцы паказу Н. Халецкая і Е. Кураўкова з Бярэзінскага раёна. Але цэнтральным нумарам праграмы быў фрагмент з народнага звычайу «Дажынікі» ў выкананні калгаснікаў вёскі Гнеўчыцы Іванаўскага раёна. Нялёгка задача — паказаць «Дажынікі» на паркеце! Але дзякуючы ўдумліваму падыходу да яе рашэння, жыццёвая праўда і тут пераважала над стылізацыяй, без якой у дадзеным выпадку немагчыма было абысціся.

Песню «Два галубы» ў стылівым выкананні М. Варывончык з Пухавіцкага раёна змяняе стыльвая «Старадаўняя полька», якую з лёгкім гумарам станцавалі калгаснікі вёскі Харошкі, што на Магілёўшчыне; лагічным кантрастам да яе была «Ланская кадрыля» з Нясвіжскага раёна, якая выконвалася ў стылі цырыманіяльнага танца.

Вельмі пераканаўча прагучалі ў выкананні фальклорнага ансамбля з вёскі Сваткі Мядзельскага раёна невядомая да гэтага вясельная песня «Рыгорка» і традыцыйная па мелодыі, сучасная па зместу «Чаму ж мне не пець».

Закончыўся паказ выступленнем папулярнага ў нас жаночага этнаграфічнага ансамбля «Лявоніха» з Бярэзінскага раёна Мінскай вобласці. У яго складзе спявалі трох пакаленняў, а ў рэпертуары — пераважна сучасныя песні: «Над Масквою воран крача», «Прылеўкі», апошнія спяваліся з прытанцоўкамі.

Паказ, арганізаваны Рэспубліканскім Домам народнай творчасці, прайшоў з вялікім поспехам. З такім і веданнем справы склаў праграму і вёў яе (без аб'яў) заслужаны дзеяч культуры БССР У. Таран. Гэта адзначыла ў сваім выступленні доктар гістарычных

наук Э. Памяранцава (Масква).

Своеасаблівы этнаграфічны канцэрт, паказаны ў Акадэміі навук БССР — гэта толькі крупінка з невычэрпнай скарбніцы беларускай народнай творчасці, якую і надалей трэба вывучаць, як мага больш збіраць і шырока прапагандаваць. Шкада, што мы не заўсёды робім гэта сумленна і якасна — асабліва апрацоўкі народнай песні.

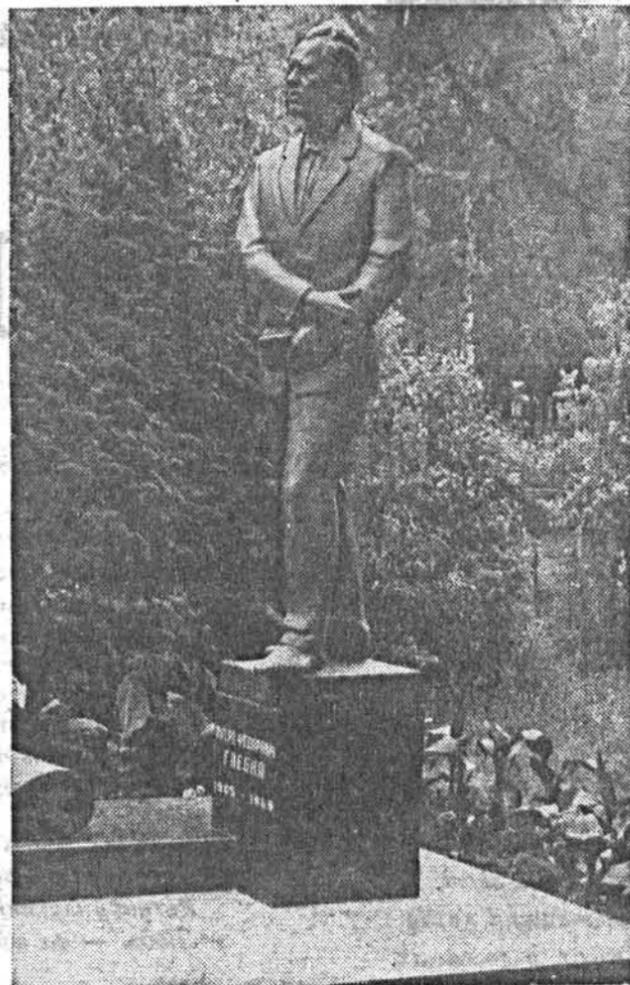
І тут нельга не пагадацца з выказаннем вядомага маскоўскага хормайстра К. Піціцы: «Наш неацэнны нацыянальны набытак — песенная народная творчасць — падвяргаецца ў апошні час усялякай мадэрнізацыі, нярэдка скажэнецца і абязлюджаецца, каб дагадзіць недарэчнай модзе...». Так, у прыватнасці, «апрацоўваюць» часам беларускую народную песню нашы папулярныя «Песняры» ўціскаючы яе ў пракрустава ложа свайго (і ці толькі свайго?) штампа. Іх «апрацоўкі» можна параўнаць з «творчай працай» мастака, які б надумаў пераапрацуць вясняцоўскую «Алёнушку» ў... мініспаднічку. Няхай сабе нашы паважаныя «Песняры» ствараюць і апрацоўваюць свой арыгінальны ўласны рэпертуар, але ні ў якім разе не парушаюць глыбіні і народнасці нацыянальнай спадчыны, якую так рупліва зберагаюць сённяшнія носьбіты фальклору.

У заключэнне хочацца сказаць шчырыя словы падзякі захаваўнікам народных скарбаў, удзельнікам паказу, якія, адклаўшы свае надзённыя справы, бескарысна радавалі нас задушэным, непадробным у сваёй прастаце мастацтвам.

Нізкі паклон вам, дарагія сябры!

Генадзь ЦІТОВІЧ,
народны артыст СССР.

ПОМНІК ПАЭТУ-АКАДЭМІКУ

На могілках па Маскоўскай шашы, дзе пахаваны Пятро Глебкі, для адкрыцця надмагільнага помніка паэту-акадэміку сабраліся прадстаўнікі грамадскіх арганізацый, устаноў, пісьменнікі, вучоныя, Урачыстую цырымонію адкрыў шлях паэту, акадэміка-сакратара Акадэміі грамадскіх навук АН БССР, прагону навуковай і грамадскай дзейнасці гаварылі народны паэт Беларусі П. Броўна, намеснік старшыні выканкома Мінскага гарсавета дэпутатаў працоўных М. Жукоўскі, намеснік старшыні праўлення пісьменніцкага рэспубліканскага саюза пісьменніц БССР І. Шамякін, дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР М. Бандарчык.

Жонка П. Ф. Глебкі Ніна Іларыяўна гарача падзякавала ўрад рэспублікі за высокую ацэнку творчай і грамадскай дзейнасці Пятра Федаравіча.

На магілу паэта-акадэміка былі ўскладзены вялікі і кветкі.

НАСУСТРАЧ АГЛЯДУ СЕЛЬСКОЙ МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ

ЖЫВАЯ СПРАВА Ў ХАЛОДНЫХ РУКАХ

Як рыхтуюцца ўстановы культуры Магілёўшчыны да Рэспубліканскага агляду сельскай мастацкай самадзейнасці? Такое пытанне было заданае начальніку ўпраўлення культуры аблвыканкома П. Давыдаву. Замест адказу ён паказаў пастанову савета ўпраўлення, прэзідыума абласнога савета прафсаюзаў і бюро абкома ЛКСМБ аб удзеле ўстаноў культуры вобласці ў аглядзе. Затым паведаміў, што зацверджаны склад абласнога аргкамітэта, у плане якога прадугледжана шмат мерапрыемстваў, звязаных з гэтай важнай падзеяй у культурным жыцці вобласці.

— А яшчэ, — працягваў далей Пётр Нікіфаравіч, — у вобласці распачалі сваю работу раённыя аргкамітэты. Так што мы не сядзім склаўшы рукі. У раёнах адбыліся фестывалі самадзейнага этнаграфічнага мастацтва, якія закончыліся вялікім заключным канцэртам у Магілёве. Правалі абласныя агляды агітацыйна-мастацкіх брыгад і самадзейных тэатраў лялек, конкурсы чытальнікаў. Своеасаблівы этап у падрыхтоўцы да аглядаў — канцэрты самадзейных артыстаў, прысвечаныя выбарам у Вярхоўны Савет СССР і 30-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

З кожным годам становіцца ў нас усё больш калектываў, якія працуюць не ад а-

гляду да агляду, а сістэматычна. Гэта і хоры калгаса «Рассвет» і Жорнаўскага сельскага клуба Кіраўскага і Асіповіцкага раёнаў, хор Цылушскага сельскага клуба Бабруйскага раёна, хор і танцавальны калектыв Абідавіцкага сельскага дома культуры Быхаўскага раёна, вакальны жаночы ансамбль Успольскага сельскага дома культуры з Мядзельшчыны, танцавальны калектыв вёскі Харошкі Магілёўскага раёна, лялечны тэатр саўгаса імя Леніна Бабруйскага раёна і іншыя. Пра іх нашы клопаты ў першую чаргу...

Разумею, што нялёгка абласнаму ўпраўленню культуры і Дому народнай творчасці трымаць пад неаслабным кантролем кожны клуб і Дом культуры. Але ж нельга і абмяжоўваць дыяпазон сваіх клопатаў толькі ўвагай да запатрабаваных лепшых калектываў! А ў Магілёўскай вобласці прыкметна адчуваецца менавіта такая тэндэнцыя.

Зазірнем у Чэрыкаўскі раён і пацкавімся больш дэталёва на месцы, як рыхтуюцца да аглядаў у самай «глыбініцы».

Раённы арганізацыйны камітэт на чале з намеснікам старшыні райвыканкома А. Дзергачовым правёў першае сваё пасяджэнне, на якім былі размеркаваны абавязкі паміж яго членамі. Але, на жаль, далей гэтых папяровых клопатаў справа

пакуль не пайшла. І забуксавала яна ў... раённым аддзеле культуры і РДК, у сельскіх асяродках культуры, службовы абавязак работнікаў якіх быць штодзённымі арганізатарамі самадзейнасці. У сельскіх Саветах яшчэ не створаны аргкамітэты па падрыхтоўцы і правядзенню агляда, мала што ведаюць аб задачах і мэтах агляда кіраўнікі гаспадарак, партыйныя і камсамольскія арганізацыі калгасаў і саўгасаў. Ды і адкуль яны пра гэта будучы ведаць, калі загадчыкаў клубу і дамоў культуры не запрашалі на нараду ў раён па гэтым пытанню.

За вядучымі калектывамі не замацаваны пастаянныя кіраўнікі і метадысты з ліку штатных работнікаў РДК і аддзела культуры. Не прыцягнуты да гэтай справы педагогі музычнай школы. Ніхто не падумаў і аб тым, каб своечасова зрабіць заяўку ў абласны Дом народнай творчасці з просьбай накіраваць у раён кваліфікаваных кансультантаў з абласнога цэнтара па розных жанрах самадзейнага мастацтва.

Вялікі надзеі ўскладаюць тут на хор сельскіх культурна-ветрабніцаў, якім узяўся кіраваць дырэктар музычнай школы І. Поклад. Няхай сабе будзе ў раёне і такі самадзейны калектыв, ініцыятыву гэтую трэба вітаць. Але ж нельга забываць і пра тое, што ў большасці сельскіх клубуў Чэрыкаўшчыны хоры яшчэ не засявалі на поўны голас. А час ідзе...

Загадчыца аддзела культуры А. Івіцкая і дырэктар РДК В. Лаўцоў імкнуцца апраўдваць сваю пасіўнасць, спасылаючыся на аб'ектыўныя цяжкасці. Маўляў, у раёне вялікая цяжкасць і нізка прафесійная падрыхтоўка кадраў, нестача памяшканняў для правядзення рэпетыцый.

Вядома, патрэба ў кваліфікаваных работніках клубуў сёння яшчэ не знята з парадку дня, але калі добра прааналізаваць становішча, то можна сцвярджаць, што і цяпер раён мае ў сваім распараджэнні невялікія сілы. З 29 штатных работнікаў клубуў 12 набылі сярэдняю культурна-асветную адукацыю, частка з іх наведвала дзясцімесячныя курсы павышэння кваліфікацыі пры абласным Доме народнай творчасці. Ды і сярод тых, хто пакуль што не набыў спецыяльнай падрыхтоўкі, ёсць нямала сапраўдных энтузіястаў.

Значных поспехаў дамагліся, напрыклад, Язерскі сельскі дом культуры, Халоблінскі і Галоўчыцкі сельскія клубы, клуб у вёсцы Баравое. Гэта заслуга ў першую чаргу штатных работнікаў, сярод якіх можна назваць такія ініцыятыўныя людзей, як Н. Маршалкіна, Н. Якаўлева, З. Копелева, А. Пергаеў. Яны здолелі выявіць і згуртаваць у сваіх клубных установах шматлікія мясцовыя таленты, адшукаць сярод калгаснікаў, інтэлігенцыі нямала здольных самадзейных артыстаў. Паспяхова прайшлі тут канцэрты, прысвечаныя заканчэнню веснавых палёвых работ. Усё гэта сведчыць аб тым, што на вёсцы ёсць сілы, здольныя прыняць актыўны ўдзел у аглядзе. І вельмі неабгрунтаванымі ўяўляюцца нам параканні работнікаў культуры РДК на тое, што кіраўнікі многіх калгасаў і саўгасаў не дапамагаюць наладзіць як след культурны адпачынак працаўнікоў вёскі.

— Многія нашы клубы вымушаны запрашаць у самадзейныя калектывы школьнікаў старшых класаў, — сумна паведамляе А. Івіцкая. — Без іх удзелу нам немагчыма

абысціся, бо моладзі ў вёсцы засталася мала.

Але ж гэта добра, што школа, вучні, настаўнікі дапамагаюць клубным работнікам ажывіць работу сельскіх асяродкаў культуры. Кожнаму зразумела, што толькі апора на вясковыя актыўны можа прынесці жаданы плён. Там, дзе гэтага няма, калектывам пагражае небяспека паступовага затухання або поўнага распаду. Так здарылася, напрыклад, у Вусыянскім сельскім клубе Рэчыцкага сельсавета. Летась тут плённа працаваў хор даярак калгаса «2-я піцігодка». Але ў раённага аддзела культуры не хапіла настойлівасці і энергіі, каб стварыць загадчыцы клуба В. Паўлушкінай, якая сама была душой самадзейнага калектыву, спрыяльнай ўмовы для працы. Калі ж маладая жанчына перайшла на пасаду загадчыцы бібліятэкі, хор фактычна спыніў работу.

Нялёгкае становішча складалася і ў Охарскім сельскім клубе. Некалі суды рэгулярна наведвалася метадыст РДК Г. Марозава. Пры яе непасрэдным удзеле тут быў створаны вакальны жаночы ансамбль, у які запісаліся жыўялоўды калгаса імя Ільча. Цікава праходзілі рэпетыцыі і ў іншых гуртках. Але як толькі метадыст вымушана была змяніць месца работы, гурткі распаліся. Дырэктар Дома культуры Р. Звяраева не змагла захаваць ранейшы творчы настрой, падтрымаць агенчык энтузіязму ў аматараў самадзейнасці. Цяпер у Доме культуры больш-менш актыўна працуе толькі агітбрыгада.

Дрэзна рыхтуюцца да аглядаў і іншыя сельскія клубы раёна.

М. НЯХАЙ,
спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».

Віктар ШЫМУК

ДАЛЬВА

Трыццаць гадоў таму назад гітлераўцы спалілі вёску Дальву разам з яе жыхарамі. У жывых застаўся толькі Мікалай Гірыловіч.

Дзяцей-малалетак,
Бабуль і дзядуляў.
Калі ўсіх сагналі,
Дык хату замкнулі.

— А што ж гэта будзе?
— А што ж гэта будзе?
Крычалі, гукалі
У распачы людзі.

І раптам агнём
Патыгнула навокал.
Ратунку шукаючы,
Людзі — да вокан.

Ды там іх сустрэлі
Варожыя кулі.
Галосіць дзіцятка —
Забіта матуля.

А полымя — зверам
У сенцы, у вокны.
І рушца бэлькі,
І рушца кроквы.

І стогны, і энкі
У пажары і дыме.
Спалілі забойцы
Усіх іх жывымі.

Спалілі ўсю вёску
Фашысцкія каты.
Не стала на ўзгорку
Дванаццаці хатаў.

І лес пацямяней,
Што не ўспеў, не збярог
Яе жыхароў
Сарака чатырох,

Дзе самай маленькай
Дзяўчыны туды
Мінула якраз
Усяго два гады...

І вось захлынуліся
Людзі у дыме.
Спалілі забойцы
Усіх іх жывымі.

Спалілі ўсіх —
Сарака чатырох.
А лёс аднаго хлапчука
Усё ж збярог!

Бо рана устаў
Сінявокі Міколка
І вывеў каня,
Каб папасвіць на золку.

На лузе, за рэчкай,
Дзе траў было многа,
Трымаў за вуздэчку
Каня варанога.

Ды раптам убачыў
З-за лесу ён хмару,
І мроіва дыму,
І сполах пажару.

Данесліся крыкі
І трэск аўтаматаў
Ад роднае Дальвы,
Ад роднае хаты.

Ен бег, спатыкаўся, —
Праз поле і гаці,
Там бацька застаўся,
Там маці і брацік...

Блукаў аж да ночы,
Маркотны і кволы.
...Будзь мужны, наш хлопца,
Не плач, наш Мікола!

...Даўно няма Дальвы,
Маленькае вёскі,
З Міколам у даль мы
Глядзім на бярозкі.

На фоне іх — помнік —
Матуля і хлопчык.
Мікола крадком
Выцер сінія вочы.

Сурова спыняецца
Позірк ягоны
На дальвінскіх, родных
Імёнах, імёнах.

Тут самай маленькай
Дзяўчыны туды
Мінула якраз
Усяго два гады...

І хочацца крыкнуць:
— Паслухайце, людзі,
Такога ніколі
Няхай больш не будзе!

Хай памяць у сэрцы
Навек не астыне
Пра Дальву лясную,
Сястрыцу Хатыні!

Помнік на месцы былой вёскі Дальва.

ХАЙ ЗАЎЖДЫ БУДЗЕ СОНЦА...

У хуткім часе муніцыпалітэт японскага горада Сэнда будзе праводзіць тыдзень гарадоў-пабрацімаў. У праграме тыдня значнае месца зоймуць выстаўкі дзіцячых малюнкаў і фотаздымкаў, якія пазнаёмяць японскага гледача з жыццём гарадоў-пабрацімаў Сэнды: Мінска, Рыверсайда (ЗША), Рэна (Францыя) і Акапулька (Мексіка).

У краіну ўзыходзячага сонца пастана 25 работ маленькіх мастакоў Мінска, а таксама мноства фотаздымкаў.

Дзіцячыя малюнкi, дасланыя на выстаўку, вызначаюцца яркасаю фарбай, самабытнасцю. Выкананы яны ў рознай манеры, разнастайныя па тэматыцы.

Пернакласніца Саша Ціхамірава з 26-й школы горада Мінска зрабіла малюнак па матывах казкі А. С. Пушкіна «Казка пра цара Салтана». Шасцігадовая Люда Жалабкевіч свой малюнак «Несцерка» прысвяціла беларускаму народнаму герою, персанажу многіх казак і легенд.

Японскія гледачы пазнаёмяцца і з малюнкамі, у якіх адлюстравана беларуская прырода. Гэта — «Два дрэвы» вучня 9-га класа Сяргея Сабалеўскага, «Руская зіма» васьмігадовага Юры Тарэева і шмат іншых.

Фотаздымкі, адпраўленыя на выстаўку, расказваюць пра Мінск і мінчан. Жыхары Сэнды ўбачаць плошчу Леніна і трактарны завод, Ленінскі праспект і Акадэмію навук БССР, будаўнічыя пляцоўкі і лабараторыі вучоных...

Дзіцячыя малюнкi і фотаздымкі дапамогуць японцам глыбей пазнаёміцца з савецкай рэчаіснасцю, будучы садзейнічаць умацаванню дружбы і развіццю ўзаемаразумення паміж савецкім і японскім народамi, садзейнічаць барацьбе за мір на планеце, каб над ёй заўжды было сонца.

А. ЮЗЭФОВІЧ,
адказны сакратар Мінскага гарадскога савета па справах замежных навучэнцаў.

СУСТРЭЧА З МИНУЛЫМ

Днямі ў клубе рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы пры Віцебскім гарадскім доме культуры адбылася сустрэча моладзі горада з рэдактарам абласной газеты «Віцебскі рабочы» М. Дарафеенкам, адным з аўтараў кнігі «Віцебскае падполле».

Сустрэча была прысвечана 30-годдзю вызвалення Віцебска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

М. Дарафеенка расказаў прысутным, як ішла работа над кнігай. Сем год няспыннага пошуку... Гутаркі з тымі, хто застаўся ў жывых, вывучэнне матэрыялаў пра Віцебскае падполле...

У сустрэчы прынялі ўдзел былыя партызаны і падпольшчыкі Віцебшчыны.

Б. ПЯТРОУСКІ

НА СЦЭНЕ — ВЕТЭРАНЫ

Глядзельная зала Палаца культуры Беларускага перапоўнена. Мінчане сабраліся сюды на канцэрт ваенна-патрыятычнай песні, прысвечаны 30-годдзю вызвалення Беларусі. Хор ветэранаў працы пад кіраўніцтвам хормайстра М. Прысёлкава выканаў «Сяшчэнную вайну» і «Песню аб Савецкай Арміі» Б. Алксандрава, «Лясную песню» У. Алоўнікава, «Беларусь, мая песня» Ю. Семянякі і іншыя.

Цёпла сустрэлі прысутныя выступленне народнага хору Палаца культуры. Артысты-аматары выканалі творы сучасных савецкіх кампазітараў і народныя песні. Цікава было паслухаць і маладзёжны хор.

На вечары таксама прагучалі пазытыўныя творы А. Кулшова — «Балада аб чатырох заложніках» і «Над брацкай магілай».

Заклучны нумар канцэрта — выступленне танцавальнага ансамбля «Вясёлка».

Г. ВІНАГРАДАУ.

КАРЛАВЫ ВАРЫ РОБЯЦЬ ЦУДЫ

Думаецца, няма на зямлі кутка, куды не дайшла б заслужаная слава Карлавых Вар — курортнага гарадка ў Заходняй Чэхіі. Такая папулярнасць не выпадковая. Мясцовы ўрачы, грунтуючыся на шматлікіх назіраннях, афіцыйна і катэгарычна заяўляюць — пасля комплекснага лячэння ў Карлавых Варах адчуваецца паліпшэнне здароўя ў 99 пацыентаў са ста. Мясцовая гаючая вада, якая б'е дванаццаці гарачымі фантанамі, ванны са славагатай карлававарускай соллю, прагулкі па сасновым бары і навакольных гарах робяць цуды. Немалое значэнне мае і цішыня, дзеля захавання якой гарадская ўлада забараніла аўтамабільны рух на вуліцах курорта.

Існуе паданне, нібыта Карл IV — рымскі імператар I чэшскі кароль — загінуў на паліваванні горнага казла на край ўцёса. І тады гордая жывёліна кінулася з высокага абрыву, і ў тым месцы, дзе яе капаты ўдарылі ў зямлю, забілі гарачыя гейзеры гаючай вады.

Паданне падмацоўваецца гістарычным сведчаннем, з

якога вынікае, што Карл IV, якога мясцовыя крыніцы вылічылі ад нейкіх хвароб, на ўдзячнасць выдаў указ аб ператварэнні маленькай вёсачкі ў горад і даў яму свае імя.

«Я хацеў бы жыць толькі ў трох гарадах — Веймары, Карлавых Варах і Рыме», — сказаў аднойчы Гётэ. А славуты падарожнік Аляксандр Гумбальт параўнаў курорт з брыльянтам, аздобленым смарагдамі. Па вуліцах Карлавых Вар гулялі Бах і Бетховен, Шапэн і Шылер, Ліст і Карбюз'е.

Новы, і да таго ж важнейшы раздзел у гісторыі курорта пачаўся ў лютым 1948 года, калі пасля перамогі народнай улады курорты краіны былі нацыяналізаваны. Карлавы Вары сталі месцам адпачынку працоўных.

Папулярнасць курорта з таго часу расце, а разам з ёй і ён сам. Будуюцца новыя пансіянаты, санаторыі, лячэбніцы.

Неяк у час прагулкі па алеі чэхаславацка-савецкай дружбы, дзе сканцэнтраваны галоўныя карлававарускія крыніцы мінеральнай вады, я надышоў да групы людзей,

якія ажыўлена гутарылі. Пазнаёміся. У адказ пачуў сапраўдную братнюю пераклічку, якую запісаў у свой блокнот:

- Інабад Карымава, баваўпаўлад з Ферганы.
- Уладзімір Санееў, фармоўшчык з «Азоўсталі».
- Доноу Дончаў, аграном з Балгарыі.
- Іожеф Арпад, механік з Венгрыі.
- Марыя Даўсурэн, настаўніца з Манголіі.
- Эўгеніўш Кавальскі, шафёр з Польшчы.

Але Карлавы Вары — гэта не толькі 70 тысяч пацыентаў у год, працэдур, прагулкі па калападзе з фантачыкамі, поўнымі мінеральнай вады. Раз у два гады Карлавы Вары робяцца шумнай і ўсхваляванай сталіцай міжнародных кінафестываляў. Аўтарытэт карлававарускіх кінафорумаў вельмі высокі, таму асабліва прыемна, што на многіх з іх першыя месцы, галоўныя прызы, удзячнасць і апладысменты глядачоў заваявалі творы савецкіх кінематаграфістаў.

М. АБЕЛЕУ,
карэспандэнт ТАСС.

Прага.

ПОСПЕХ ПОЛЬСКАГА ТЭЛЕФІЛЬМА

З вялікім поспехам прайшлі на савецкіх тэлеэкранах польскія фільмы «Стаўка, большая за жыццё» і «Чатыры танкісты і сабака». Нядаўна на савецкіх тэлебачанні быў паказаны шматсерыйны фільм «Вялікае каханне Бальзана», а таксама кінанавелы «Дары валхваў» і «Жылет», цудоўны шматсерыйны мультыплікацыйны фільм для дзяцей аб Лёлеку і Болеку. У самой Польшчы тэлефільмы сталі адной з самых папулярных праграм польскага тэлебачання.

Нягледзячы на сваю маладосць, вытворчасць кінакарцін для тэлеэкрана перажывае цяпер у Польшчы перыяд свайго росквіту. У гэтай галіне працуе цэлая плеяда таленавітых кінарэжысёраў. Сярод іх такія вядомыя майстры польскага кіно, як Анджей Вайда, Кшыштаф Занусі, Антоні Краўзе і многія іншыя. Гэты жанр становіцца прабным каменем для маладых кінарэжысёраў. Многія з іх застаюцца вернымі тэлебачанню, іншыя ідуць у «вялікае кіно». Толькі ў мінулым годзе польскія тэлеглядачы пазнаёмліся з сямю маладымі рэжысёрамі. Іх фільмы вылучаюцца актуальнасцю тэматыкі, расказваюць аб людзях новай сацыялістычнай Польшчы.

У 1972—1973 гг. было выпушчана шэсць шматсерыйных тэлефільмаў, шмат кіна-

навел. Упершыню з'явіліся шматсерыйныя фільмы для дзяцей. Некаторыя з іх, такіх, як «Да перапынку 0:1», «Канікулы са зданямі», «Прыгоды сабакі Цывіля», спадбаліся мільёнам польскіх хлопчыкаў, іх героі сталі ўсеагульнымі любіміцамі дзяцей.

Творчыя планы польскіх рэжысёраў у гэтым годзе вельмі разнастайныя. А Вайда пачынае здымаць шматсерыйнага тэлефільма, прысвечанага вялікаму польскаму кампазітару Ф. Шапэну. Творчае аб'яднанне «Х» пад кіраўніцтвам таго ж Вайды экранізуе цыкл навел Яраслава Івашкевіча, вядомага польскага пісьменніка, лаўрэата міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі». Здымаюцца два гістарычныя фільмы: «Яношык» рэжысёра Я. Пасендорфера аб легендарным героі, які жыў 200 гадоў назад, і «Чорныя хмары» А. Коніца, знаёмага савецкім глядачам па фільму «Чатыры танкісты і сабака». Наш тэлефільм дынамічна развіваецца, — піша польскі кінакрытык О. Сабіньскі. — Ён дае глядачам усё больш спажывы для перажывання, а крытыкам для роздуму».

В. БЯСКРОМНЫ,
(ТАСС).

Музыка Чайкоўскага ў Алжыры

У «Атласе», буйнейшай зале алжырскіх сталіцы, адбыўся першы канцэрт Алжырскага сімфанічнага аркестра. Са сцэны ліліся чароўныя гукі музыкі Чайкоўскага, Барадзіна, Пракоф'ева, Шастаковіча, Слухачы, а некаторыя з іх упершыню знаёмліся з іх творчасцю, наладзілі музыкантам бурную авацыю.

Сімфанічны аркестр — дзецішча сумеснай працы савецкіх і алжырскіх музыкантаў. Да заваявання незалежнасці ў Алжыры не было сваіх музычных вучэбных устаноў, нацыянальнае мастацтва было занябана. Вялікую дапамогу ў яго адраджэнні аказаў Савецкі Саюз. Савецкія майстры мастацтваў, якія прыбылі ў Алжыр у 1971 годзе,

многае зрабілі для падрыхтоўкі нацыянальных кадраў музыкантаў і артыстаў. У Алжыры, напрыклад, добра вядомы імяны народнага артыста Азербайджанскай ССР кампазітар Рауфа Гаджыева, лаўрэатаў міжнародных конкурсаў скрыпачоў Ігара Фралова і Міраслава Русіна, лаўрэата міжнародных конкурсаў габаяста Алега Сакалова.

Першым дырыжорам аркестра стаў вялікі знаўца рускай класічнай і савецкай музыкі Анім Бенація. «Наш аркестр, — сказаў ён карэспандэнту ТАСС, — атрымаў пучэўку ў жыццё дзякуючы дапамозе савецкіх музыкантаў. Ён будзе несці класічную музыку ў шыронія масы алжырскага народа. У

праграме аркестра — творы Чайкоўскага, Барадзіна, Пракоф'ева і Шастаковіча, Хачатурыяна і Гліэра, алжырскіх і арабскіх кампазітараў. Мы вельмі ўдзячны Савецкаму Саюзу за аказаную нам дапамогу».

У час антракта я сустрэўся з выпускнікам савецкай балетнай школы Фатамай Лалам і Шэрыфі эль-Хедзі. Мы рыхтуем да 20-й гадавіны алжырскіх рэвалюцыі, расказваюць яны, новы балет «Алжырская рэвалюцыя», музыку да якога напісаў кампазітар Р. Гаджыеў. Мы ганарымся тым, што вучыліся ў Савецкім Саюзе і з'яўляемся выхаванцамі сусветна вядомай савецкай балетнай школы.

І. УВАРАУ,
карэспандэнт ТАСС.

Алжыр.

ПАРОДЫЯ

Георгій ЮРЧАНКА

ПЕСНЯ І ЯЕ МЕНАВІЦКІ

Арсень ЛІС

Жніво!

Каго не краналі векавечнай традыцыйнасцю яго мройлівыя напевы і найтамлівыя мелодыі. Таму мы найважлівая паставіліся да самога факта яго існавання, і ў нас знайшлося колькі старонкаў для разведжы жывоўнай песні «Дзеўкі спрытна жыта жалі» з яе грацыёзным рытмам і найтанклівымі намікамі на рыфму. Відаць, кожнаму паразумела наша імкненне запабегнуць няпоўнасць ахопу дзейных асоб твора (на жыво часцей дзевак выходзілі жанкі). Нядзейныя асобы песні — гэта чысты прыём умоўнасці.

Для найлепшай знакамітасці мы возьмем кірунак паводле найбольш славянскай дарогі, а менавіта: пачнем уважней прыглядацца да твораў, званых адменнікамі, прабачце менавіцкі, або яшчэ з'інакш — пасобнічкі.

Адшуканы намі першы адменнік, перапрашаем менавіцкі, безумоўна, заслугоўвае на ўвагу сваёй нечаканасцю. Вось паслухайма: «Дзеўкі жыта спрытна жалі». Чутно, як мігальныя цені парадку слоў, шчодр па чэрпнутыя ў глыбінях стагоддзяў, даюць шырокі прастор фантазіі. У змененым парадку слоў уладна правіваецца цудоўная пачуванне грунтоўнай высновы.

А хіба зашкодзіць крыху спыніцца на яшчэ адным па-

асобніку — «Спрытна жалі жыта дзеўкі». Не надасланы раней у Сектар навукаў, ён перахоўваецца намі ў правым кішэнні і падае на цікаўнасць з пункту зірку атмасферы новых барваў. Пад скальпелем нашага аналізу тут пачынае пляхацца бязбразжжа думак і абвясненія пазізіі знаркавая тэндэнцыйнасць.

Незалішнім будзе нагадаць і трэці менавіцкі, сустраканы намі тады, калі мы як найшпарчэй с'ягалі паводле малапрыкметнай сцяжынікі з-пад ракі Лань, з асяродку сапраўднага песневага запаведніка. Вось ён: «Жалі дзеўкі жыта спрытна». Заўважым, як добра глядзіцца ў ім зм'яваны адлюстравак працы на фоне таго захаванага ледзь-ледзь, за якім маскуецца намітка-сінеча недалёкага кумлення.

Спрыяе належнаму адданню ўвагі паасобнік «Жыта жалі спрытна дзеўкі». Ён вымагае быць прыведзеным цалкам і заняць пануюнае месца пад час патлумачэння, але, на жаль, яшчэ не адшуканы.

Такім чынам, мы пайшлі прама паводле ўладных слядоў эпохі не дзеля хісткага месіва згадак, а ў імя пошуку рэальнага грунту. І застаецца вяртаць жалю самаўпэўненасць тых, што прытрымліваецца іншых вызнакаў. А нам з гэтакімі не паводле шляху!..

Мікола ЧАРНЯЎСКІ

ЗРУЧНАСЦЬ

Падчас прасі ці не прасі — Не сядзеш хуценька ў таксі. Каб лішне час не марнаваць, — Паказвай не рубель, а — пяць!

ДАПЯКЛА

Крытык-Слои часаў за вухамі І Слана ўкусіла... муха.

ПЕРАД ЭКЗАМЕНАМ

Фотааэціод Я. МЯЦЕЛІЦЫ.

ВІЦЕБСКАЕ МУЗЫЧНАЕ ВУЧЫЛІШЧА

АБ'ЯВЛЯЕ ПРЫЁМ НАВУЧЭНЦАУ НА 1974-75 НАВУЧАЛЬНЫ ГОД

На 1-ы курс дзённага аддзялення па спецыяльнасцях: фартэпіяна, струнныя інструменты: скрыпка, альт, віяланчэль, кантрабас; духавыя і ударныя інструменты: флейта, габой, кларнет, фэгот, труба, валторна, трамбон, туба, ударныя інструменты; народныя інструменты: баян, акордэон, домра, балалайка, гітара, цымбалы; спеў; харавое дырыжыраванне, тэорыя музыкі.

На завочнае аддзяленне па спецыяльнасцях: фартэпіяна, струнныя інструменты, духавыя і ударныя інструменты, народныя інструменты, харавое дырыжыраванне.

Вучылішча рыхтуе выкладчыкаў дзіцячых музычных школ, артыстаў аркестра і хору, кіраўнікоў самадзейнага духавога аркестра, аркестра народных інструментаў, дырыжораў хору, выкладчыкаў спеваў у агульнаадукацыйнай школе.

У вучылішча прымаюцца грамадзяне абодвух полаў да 30-гадовага ўзросту — на дзённае аддзяленне; на навучанне без адрыву ад вытворчасці — без абмежавання ўзросту, якія паспяхова здалі ўступныя экзамены.

На дзённае і завочнае аддзяленні прыём на базе няпоўнай сярэдняй і сярэдняй школы.

На спецыяльнасць спеў прыём з 17-гадовага ўзросту.

На завочнае аддзяленне прымаюцца толькі асобы, якія працуюць па спецыяльнасці.

Заявы аб прыёме падаюцца на імя дырэктара

вучылішча з указаннем выбранай спецыяльнасці.

Да заявы прыкладаюцца: дакумент аб адукацыі (арыгінал), медыцынская даведка (форма № 286), 4 фотанарткі (здымкі без галаўнога ўбору, памер 3x4 см.).

Асобы, якія паступаюць на завочнае аддзяленне, а таксама на дзённае аддзяленне, што маюць стаж прантычнай работы не менш двух гадоў, пры падачы заявы прад'яўляюць выліскі з працоўнай кніжкі, засведчаную кіраўніком прадпрыемства або устаноў, налігаснікі — выліскі з налігаснай кніжкі, засведчаную праўленнем калгаса.

Інтэрнатам вучылішча забяспечвае.

Прыём заяў на дзённае і завочнае аддзяленні — з 1 чэрвеня па 5 ліпеня.

Уступныя экзамены на дзённае і завочнае аддзяленні з 6 па 20 ліпеня.

Паступаючыя ў вучылішча на базе няпоўнай сярэдняй школы здаюць уступныя экзамены па спецыяльнасці, рускай мове (дыктант), рускай мове і літаратуры (вусна); на базе сярэдняй школы — па спецыяльнасці, рускай мове і літаратуры (сачыненне), гісторыі СССР (вусна).

Кансультацыі для паступаючых — па панядзелках, аўторках, чацвяргах і пятніцах з 10 да 17 гадзін. Яўна на экзамены — па выкліку вучылішча.

Адрас вучылішча: г. Віцебск, вул. Савецкая, 23-а. Індэкс 210026.

Старонка СУСТРАЧ

«ХАТЫНЬ: БОЛЬ І ГНЕЎ»

ДЗВЕ ТЫСЯЧЫ НОВЫХ ЭКСПАНАТАЎ МУЗЕЯ

ЛЮБОЎ ДА РОДНЫХ КРАЯВІДАЎ

ПОШУКІ ГЕРОЯЎ

На Цэнтральнай плошчы Мінска знаходзіцца Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Сёлета яму споўніцца 30 гадоў. За гэты час супрацоўнікі музея сабралі каля 80 тысяч экспанатаў — сведкаў неўміручага подвигу савецкага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Амаль кожны экспанат — вынік доўгіх, цярплівых пошукаў навуковых супрацоўнікаў музея.

Аб складанасці іх і хацелася б расказаць у гэтым невялікім допісе.

Документальна ўстаноўлена, што першымі ў Мінск уварваліся танкісты 4-й гвардзейскай танкавай брыгады палкоўніка О. А. Лосіка. У тую раіцу, 3 ліпеня 1944 года, разам з танкістамі сталіцы вызвалілі пехатцы-мотастралкі 220-й Аршанскай стралковай дывізіі, у прыватнасці, 653 і 673 стралковых палкоў, якімі камандавалі палкоўнік Р. В. Скавароднін і падпалкоўнік К. Д. Дамяноў. У фондах жа музея пра іх амаль нічога не было вядома. Супрацоўнікі ўключыліся ў пошукі. Былі расасланы пісьмы па розных адрасах. Нарэшце ўдалося высветліць, што жыве Скавароднін у Кіславодску.

Шасцідзесяцігадовы вэтэран вайны сустраў мяне з вялікай сардэчнасцю.

Успомніў франтавыя дарогі, што пралялі па зямлі Беларусі.

Ён расказаў пра фарсіраванне Барэзіны і Нёмана, пра вызваленне Мінска і Гродна. За адвагу ў баях па вызваленню сталіцы Беларусі пазі атрымаў назву «Мінскага», а камандзір палка быў унагароджаны ордэнам Суворава II ступені.

Р. В. Скавароднін перадаў Музею Вялікай Айчыннай вайны шэраг цікавых экспанатаў, якія прадэталены ў зале «Вызваленне Мінска».

І яноў пошукі. Шмат гадоў у Мінску ля аэрадрома Дома афіцэраў стаіць танк «Т-34». Нас зацікавіла гісторыя гэтага спосабабівага помніка.

У пасляваенным друку было шмат розных меркаванняў адносна баявога эпізаку танка. Ады сцягвалі, што ён належыць Герою Савецкага Саюза маладшаму лейтэнанту Д. Фролікаву, другі — камандзіру танкавага ўзвода Герою Савецкага Саюза М. Кольчэву, трэці — механіку - в а д з і ц е л ю В. Вялькевічу.

Супрацоўнікі музея доўга шукалі правільны адказ на гэты пытанне. Зыходнымі данымі ў пошуках былі: час паступлення танка ў фонды музея і яго заводскі нумар.

Гэтая трыццацічацвёрка была ўзята з выстаўкі ўзвода трафейнай зброі, аднойтай у Мінску ў лістапада 1944 года. Яна стаяла на пастаментах ля ўваходу на выстаўку, як сімвал пераможнай савецкай зброі. Тады пісалі, што ў канцы чэрвеня 1944 года пад Мінскам, на ўзлеску, сядзела трох вайсковых фашысцкіх танкаў

стаяла падбітая трыццацічацвёрка. Побач ляжаў забіты савецкі танкіст з пісталетам у руцэ, вакол некалькі нямецкіх трупаў. Нашы воіны пахавалі невядомага героя і на яго магіле паклаліся адпомсціць ворагу.

У справаздачах аб стратах бранятанкавай тэхнікі Трасцяна Беларускага фронту, у тым ліку і другога гвардзейскага Трасцяна танкавага корпуса за чэрвень — ліпень нумара танка, устаноўлена ля Дома афіцэраў, няма.

На іншых документах высветлены нумары танкаў, на якіх ваявалі М. Кольчэву і В. Вялькевіч, але ні адзін з іх не супадае з нумарам танка-помніка. Д. Фролікаў да дня гібелі — 2 лютага 1945 года — ваяваў на сваёй машыне ўжо за межамі Беларусі. Звання Героя Савецкага Саюза ён быў удастоены пасмяротна 24 сакавіка 1945 года.

Такім чынам, меркаванне аб тым, што гэтай трыццацічацвёркай належала эпізаку Фролікава, адпадае. Устаноўлена ля аэрадрома Дома афіцэраў танк належыць невядомаму германскаму эпізаку, які трапіў у праціўніка ў «Мінскім патле». Ён — сімвал германскай памцы танкістаў 4-й гвардзейскай танкавай брыгады.

У музей прыходзіць шмат пісем ад вэтэранаў вайны, студэнтаў і школьнікаў.

Многія наведвальнікі дапамагаюць нам папаўняць экспазіцыю музея. Так, масквіца В. Даброва, набываючы на экспазіцыі ў беламармуровай зале, дзе на плітах высечаны імёны каля 1900 воінаў і партызан — Героіў Савецкага Саюза, вызваліцеляў Беларусі, звярнула ўвагу на прозвішча Героя Савецкага Саюза Я. Р. Навіцкага, лётчыка-штурманіка; ураджэнец Віцебшчыны, які праславіўся таксама ў абароне Ленінграда.

Надаўна В. Даброва перадала ленінградскі адрас героя. Мы спадзяемся, што неўзабаве экспазіцыя папоўніцца цікавымі матэрыяламі пра нашага земляка, героя-абаронцу Ленінграда.

У 1973 годзе намі сабрала больш дзюх тысяч новых экспанатаў, многія з іх прадэталены ўжо ў экспазіцыі. Да 30-годдзя вызвалення Беларусі наведвальнікі змогуць убачыць дзесяткі новых экспанатаў, сярод якіх асабістыя рэчы маршалаў Савецкага Саюза К. К. Ракасоўскага, М. І. Крылова, генералаў М. С. Малініна, В. Р. Вашкевіча, А. С. Бурдзейнага, С. І. Рудэні, А. О. Гасцінчыча і іншых.

Работа супрацоўнікаў музея накіравана на тое, каб пай больш поўна асветляць вялікі подвиг савецкага народа ў гроўныя гады Вялікай Айчыннай вайны.

А. СЯМЕНАЎ,
генерал-маёр запаса,
загадчык ваенна-фронтавога аддзела Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

У ЗАЛЕ гучыць урачыста ўзнёслы голас Юрыя Левітана, які прачытаў па-ведамленне аб вызваленні сталіцы Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Так пачалася канферэнцыя чытачоў «Хатынь: боль і гнеў», якую сумесна рыхтавалі гарком камсамола, Дом мастацтваў БТА, Цэнтральная бібліятэка імя Я. Купалы, рэдакцыя газеты «Літаратура і мастацтва».

— Выстаю, не скарыўся і перамог наш народ, — гаварыў, адкрываючы канферэнцыю, сакратар гаркома камсамола В. Гурын. — Праз агонь бітваў, праз усе цяжкія выпрабаванні і нягоды пранеслі савецкія людзі чыстае, праманістае святло душы сваёй, непахіснае веру ў перамогу нашых ідэалаў.

У зале — моладзь Мінска, юнакі і дзяўчаты, якія нарадзіліся пад мірным небам, не бачылі жудаснай вайны. Яны з цікавасцю слухаюць расказ Героя Савецкага Саюза, былога сакратара Лагойскага падполнага райкома партыі Івана Мацвеевіча Цімчука пра мужнюю барацьбу з ворагамі камуністаў і камсамольцаў, народных мсціўцаў.

КАБ НІКОЛІ, НІКОЛІ...

малодосць, сваё жыццё, каб нам сёння шчасна жылося, лёгка дыхалася, плённа працавала, — гаворыць урач Станіслаў Саковіч. — Нас з малых год, са школы вучаць любіць людзей. А хто навучыў тых забойцаў? Хто вучыць зараз забіваць і нішчыць усё лепшае і перадавое ў Чылі? Як гэта можна знішчыць вёску, сцерці з зямлі жыццё!

Я і мае калегі аддаем усе сілы барацьбе за жыццё кожнага чалавеча, кожнага дзіцяці і старога. Бо жыццё ў чалавечым разуменні і даецца для таго, каб жыць, дзеля міру, дзеля шчасця і радасці.

Усяму свету мы паказалі, што ўмеем ваяваць, але гэта не значыць, што мы любім ваяваць. Мы глыбока перакананы, што маці нараджаюць дзяцей не дзеля таго, каб іх забівалі, а селянін сее хлеб не для таго, каб яго спаласавалі танкі, што дамы будуць не дзеля

Кароткая, бібліятэкарка Ірына Паўлошчанка. Кнігі гэтых пісьменнікаў, гаварылі чытачы, выклікаюць захваленне, роздум. Іх нельга чытаць без хвалявання. Творы, напісаныя крывёю сэрца, нікога не пакідаюць раўнадушнымі.

І хаця кожны чацвёрты беларус загінуў, але мы, савецкія людзі, перамаглі. Мы адбудавалі свае гарады і вёскі, яны сталі больш прыгожымі і веселымі. І жыццё цяпер добра, і жыццё харошае. Таму так важна сёння захаваць мір, жыць у дружбе з усімі народамі.

Нам рукі патрэбны не для таго, каб трымаць аўтамат, а каб будаваць, варыць сталь, сеець і даглядаць збыжыну, каб сцерці з твару непрышчэную слязу па тых, каго сёння няма сярод нас. Пра гэта ўсхвалявана гаварылі паэты Сяргей Грахоўскі і Анатоль Вярцінскі.

У агульную змаццяльную ат-

На канферэнцыі чытачоў. Выступае пісьменнік Янка Брыль.

Фота В. ДУБІНКІ.

Янка Брыль расказаў, як рыхтавалася кніга «Я — з вогненнай вёскі» — лішч адзін абвінавачаны дакумент фашызму. Аўтары А. Адамовіч, Я. Брыль і У. Калеснін аб'ездзілі 35 раёнаў Беларусі, дзе найбольш любілі акупанты.

— Сабраны матэрыял не можа не зацікавіць кожнага, бо тэма жыццёва важная, — расказвае Янка Брыль. — Наша роля — падаць запісы жывых сведкаў трагедыі хатыняў і сваіх асабістых трагедый без рыхарашванняў і каментарыяў. Факты самі за сябе гавораць. Моладзь не вельмі ўдзяляе сабе, што такое вайна, якіх незлічоных ахвяраў яна наштавала народу, каб адстаяць мір на зямлі, свабоду і незалежнасць Радзімы. Будзем памятаць, што заваяванае такою цанюю мы нікому не аддадзім.

— У імя жыцця на зямлі ішлі салдаты ў бой, аддавалі сваю

бомб, а дрэвы садзяць не дзеля вісельняў.

Пра гэта гаварыў у сваім выступленні народны паэт Беларусі Максім Танк. Ён нагадаў маладым чытачам — удзельнікам канферэнцыі — свае дзённікавыя запісы, зробленыя ім лішч ў ліпені 1944 года, калі паэт прыехаў у разбураны Мінск, калі ён пабываў у Трасцяна, дзе яшчэ курыліся і дыміліся горы трупаў савецкіх грамадзян. Паэт прачытаў верш аб страшэнным лагера смерці Трасцяна.

Урачаннямі аб прачытаных творах М. Танка, Г. Бураўніна, С. Грахоўскага, А. Вярцінскага, А. Адамовіча, Я. Брыля, У. Калесніна, А. Вялькевіча падзяліліся на канферэнцыі студэнты Леанід Навікаў, работніца гадзіннікавага заводу Марыя Кульшына, дзесяцікласніца Святлана

масферу гэтага вечара добра ўпісалася выступленне аднаго з сааўтараў Хатынскага мемарыяла лаўрэата Ленінскай праміі скульптара Сяргея Селіханава, выступленні паэта Генадзя Бураўніна, які прачытаў урывак з паэмы «Снег Хатыні», артыстаў Валерыя Анісенкі і Мікалая Казіміна. Майстры мастацкага слова ўзнёсла прачыталі вершы беларускіх паэтаў З. Астапенкі і А. Ушакова, што загінулі ў дні вайны. Гучалі ў акцёрскім выкананні тэкстамы вершы А. Куляшова, А. Вярцінскага, Р. Раждзественскага.

Кампазітар Ігар Лучанок расказаў пра свае замежныя сустрачкі, пра той вялікі аўтарытэт, якім нарыстаецца беларускі народ ва ўсім свеце. Разам з В. Анісенкам кампазітар выканаў сваю песню «Вэтэраны» на верш С. Вікулава.

Вечар закончыўся праглядам дакументальнага фільма «Хатынь — мой боль».

ДАВЕДНІК ПА...

АРХІВУ

Выдавецтва «Полымя» выпусціла даведнік па Цэнтральнаму дзяржаўнаму гістарычнаму архіву ў Мінску. Ён складаецца з пяці раздзелаў: фонды ўстаноў Вялікага княства літоўскага, Рэчы паспалітай і Расійскай імперыі XVI — першай палавіны XIX стст., фонды ўстаноў, арганізацый і прадпрыемстваў Віцебскай, Мінскай і Магілёўскай губерняў, фамільныя фонды, калекцыі дакументаў і мікрафільмаў, навукова-даведная бібліятэка.

Сёння мы прапануем увазе чытачоў скульптурную работу В. Рэут — «Алень».

Валіціна Рэут працуе ў Вярцінскай друкарні раённай газеты «Сцяг Леніна». Сціплая, разважлівая — яна сумленна ставіцца да сваіх абавязкаў.

Валіціна нарадзілася ў вёсцы Аўгустова, якая раскінулася паблізу маляўнічых рэк Вярэны і Клявы. Хараство і прыгожасць родных краявідаў глыбока запалі ў дзявочую душу.

У вольны ад работы час яна займаецца скульптурай і маляваннем.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, А. С. ГРАЧАНІКАЎ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.